

Hallituksen esitys Eduskunnalle lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä eräiden virkariikoksia ja niihin liittyviä rikoksia koskevien säännösten muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan eräitä virkarikoksia ja niihin liittyviä rikoksia koskevia rikoslain ja eräiden muiden lakien säännöksiä muutettaviksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen. Rikoslakiin tehtäisiin sopimuksen voimaan saattamisesta johtuvat muutokset.

Kansanedustajan lahjominen ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana ehdotetaan säädettäväksi rangaistaviksi. Kansanedustajaa koskeva sääntely tähtäisi eduskunnan päätöksenteon asianmukaisuutta kohtaan tunnettavaa luottamusta heikentävien etujen antamisen ja vastaanottamisen torjumiseen. Rangaistavaksi tulisi myös lahjuksen ottaminen Euroopan parlamentin jäsenenä. Lahjontaa koskevassa Euroopan neuvoston rikosoikeudellisessa yleissopimuksessa edellytetään kansanedustajan lahjomisen ja kansanedustajan tekemän lahjuksen ottamisen säätämistä rangaistaviksi, joskin sopimusvaltio voi tehdä niitä koskevan varauksen.

Rikosoikeudellisen virkavastuun soveltamisalasta säädettäisiin uudella tavalla. Rikoslaisissa säädetty virkamiehen käsite määriteltäisiin mahdollisimman yhdenmukaisesti hallinto-oikeudessa käytettävän virkamiehen käsitteen kanssa, minkä lisäksi rikoslaisissa määriteltäisiin muut virkavastuusääntelyn piiriin

joiltakin osin haluttavat henkilöryhmät. Näitä ovat julkista luottamustehtävää hoitavat henkilöt, julkisyhteisön työntekijät ja julkista valtaa käyttävät henkilöt sekä ulkomaiset virkamiehet. Erikseen säädettäisiin siitä, kuinka laaja rikosoikeudellinen virkavastuu kullakin henkilöryhmällä olisi. Ehdotetulla sääntelyllä rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin saatettaisiin sellaisia julkisen vallan käytön valmisteluun osallistuvia, joihin nykyisten säännösten soveltaminen on tulkinnanvaraista tai perustuu rikoslain ulkopuoliseen, osaksi epäjohdonmukaiseen sääntelyyn.

Lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimus tulee voimaan sopimuksessa määrätyn ajan kuluttua siitä, kun 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi. Sopimus ei ole vielä tullut kansainvälisoikeudellisesti voimaan.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi hyväksyisi lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen mahdollisimman vähin varauksin. Suomi on tammiukuussa 1999 allekirjoittanut yleissopimuksen tekemättä siinä vaiheessa varauksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Yleissopimuksen määräykset saatettaisiin kuitenkin voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila.....	5
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	6
Yleistä	6
Ruotsi.....	7
Norja.....	8
Tanska	9
Saksa	9
2.3. Nykytilan arviointi.....	10
2.4. Liikelaitosten henkilöstön asema.....	11
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	12
3.1. Virkarikoksia koskevan uudistuksen tavoitteet.....	12
3.2. Lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö	13
3.3. Keskeiset ehdotukset	13
Rangaistavuuden laajennukset.....	13
Virkarikosten soveltamisalan sääntely	14
4. Esityksen vaikutukset	14
5. Asian valmistelu	14
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	15
6.1. Rikoslain kokonaisuudistus	15
6.2. Schengenin sopimuksen voimaantulo	15
6.3. Tuomareiden kurinpitojärjestelmää selvittäneen työryhmän ehdotus....	16
6.4. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat säännökset.....	16
6.5. Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö	17
6.6. Menettämisseuraamuksia koskeva lainsäädäntö	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	19
1. Lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen sisältö ja Suomen lainsäädäntö	19
1.1. Virkamiehen, tuomarin ja oikeushenkilön määritelmät (1 artikla) sekä kansallisen virkamiehen lahjonta (2 ja 3 artikla)	19
1.2. Kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta (4 artikla).....	20
1.3. Toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta (6 artikla) ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjonta (10 artikla).....	20
1.4. Ulkomaisen virkamiehen lahjonta (5, 9 ja 11 artikla)	21

1.5.	Osallisuus (15 artikla).....	21
1.6.	Vaikutusvallan väärinkäyttö (12 artikla)	22
1.7.	Lahjonta yksityisellä sektorilla (7 ja 8 artikla)	22
1.8.	Lahjontarikoksen tuottaman hyödyn rahanpesu (13 artikla)	23
1.9.	Kirjanpitorikokset (14 artikla)	23
1.10.	Koskemattomuus (16 artikla)	23
1.11.	Lainkäyttövalta (17 artikla).....	23
1.12.	Yhteisövastuu (18 artikla).....	26
1.13.	Seuraamukset ja toimenpiteet (19 artikla)	27
1.14.	Erityisviranomaiset (20 artikla)	27
1.15.	Yhteistyö kansallisten viranomaisten kesken (21 artikla).....	27
1.16.	Oikeusviranomaisten kanssa yhteistyötä tekevien henkilöiden ja todista- jien suojeleminen (22 artikla)	28
1.17.	Toimenpiteet, joilla helpotetaan todisteiden keräämistä ja rikoksen tuot- taman hyödyn menetetyksi tuomitsemista (23 artikla)	28
1.18.	Valvonta (24 artikla).....	29
1.19.	Kansainvälistä yhteistyötä koskevat yleiset periaatteet ja toimenpiteet (25 artikla) 29	
1.20.	Keskinäinen oikeusapu (26 artikla).....	30
1.21.	Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen (27 artikla)	31
1.22.	Tietojen antaminen oma-aloitteisesti (28 artikla)	31
1.23.	Keskusviranomainen (29 artikla)	31
1.24.	Suora yhteydenpito (30 artikla).....	31
1.25.	Ilmoittaminen (31 artikla).....	32
1.26.	Loppumääräykset (V luku 32—42 artikla)	32
2.	Lakiehdotusten perustelut	33
2.1.	Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleisso- pimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta...33	
2.2.	Rikoslaki	34
1 luku.	Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta	34
2 luku.	Rangaistuksista.....	35
15 luku.	Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan.....	37
16 luku.	Rikoksista viranomaisia vastaan.....	37
21 luku.	Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista	39
30 luku.	Elinkeinorikoksista.....	40
40 luku.	Virkarikoksista	40
2.3.	Laki ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta	56
2.4.	Laki ajoneuvojen katsastusluvista	56
2.5.	Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä.....	56
2.6.	Metsästyslaki.....	56
2.7.	Laki rangaistusmääräysmenettelystä	56
2.8.	Laki lääkelaitoksesta	56
2.9.	Laki elokuvataiteen edistämisestä.....	56
2.10.	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.....	57
2.11.	Nimikirjalaki.....	57

3. Voimaantulo	57
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	57
5. Säättämisjärjestys	58
LAKIEHDOTUKSET	60
lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lain- sädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta	60
rikoslain muuttamisesta	61
ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	67
ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain 25 §:n muuttamisesta	67
kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta	68
metsästyslain 70 §:n muuttamisesta.....	68
rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	69
lääkelaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	69
elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	70
sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain 3 §:n muut- tamisesta	70
nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta	71
LIITE	72
RINNAKKAISTEKSTIT	72
rikoslain muuttamisesta	72
ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	87
ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain 25 §:n muuttamisesta	88
kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta	89
metsästyslain 70 §:n muuttamisesta.....	90
rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	91
lääkelaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	92
elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	92
sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain 3 §:n muut- tamisesta	93
nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta.....	94
SOPIMUSTEKSTIT.....	95
Lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimus	95
Criminal law convention on corruption	95

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Virkarikossäännökset uudistettiin viimeksi vuonna 1989 vahvistetulla lainsäädännöllä. Vuoden 1989 virkarikosuudistus toteutettiin erillisenä hankkeena, eikä uudistuksessa kaikin osin voitu noudattaa rikoslain (39/1889) kokonaisuudistuksessa omaksuttuja lakitekniisiä ja -systemaattisia ratkaisuja. Tämän esityksen yhtenä tarkoituksena on saattaa virkarikossäännökset vastaamaan rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua lainsäädäntötapaa. Virkarikossäännösten tarkistaminen on tarpeen myös sen vuoksi, että rikosoikeudellisen virkavastuun rajat ovat käytännössä osoittautuneet eräiltä osin hieman liian ahtaiksi ja eräiltä osin epä johdonmukaisiksi tai tulkinnanvaraisiksi. Ongelmallisena on pidetty myös sitä, että rikosoikeudellinen virkamieskäsite selvästi hallinto-oikeudellista virkamieskäsitettä laajempaan on omiaan aiheuttamaan epä tietoisuutta virkarikossäännösten soveltamisalasta. Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyssä lahjontaa koskevassa rikosoikeudellisessa yleissopimuksessa (EN:n korruptiosopimus) edellytetään kansalliselta lainsäädännöltä kansanedustajalle ja ulkomaisille virkamiehille rikosoikeudellista vastuuta lahjusrikoksissa. Esitys sisältää ehdotukset sopimuksen voimaan saattamisen edellyttämiksi muutoksiksi Suomen lainsäädäntöön. Esityksen mukaan Suomi hyväksyisi sopimuksen lähes varaumia tekoja. Sen sijaan äskettäin jo hyväksynyt kolme muuta virkamiesten lahjontaa koskevaa kansainvälistä asiakirjaa. Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvästä pöytäkirjasta 27 päivänä syyskuuta 1996 annettu neuvoston säädös (96/C 313/01) ja sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan yleissopimuksen tekemisestä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kappaleen c kohdan nojalla 26 päivänä toukokuuta 1997 annettu neuvoston säädös (98/C 195/01, jäl-

jempänä EU:n lahjussopimus), hyväksyttiin 18 päivänä joulukuuta 1998. Suomi on lisäksi 10 päivänä joulukuuta 1998 hyväksynyt kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskevan OECD:n yleissopimuksen (SopS 14/1999, jäljempänä OECD:n lahjussopimus). Ainoastaan OECD:n lahjussopimus on kansainvälisoikeudellisesti voimassa. Sopimuksissa edellytetyt rikoslain 16 ja 40 luvun muutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

EN:n korruptiosopimuksen soveltamisala on eräiltä osin laajempi kuin edellä mainittujen sopimusten. Se koskee niin kotimaisten kuin ulkomaisten virkamiesten aktiivista ja passiivista lahjontaa sekä lahjontaa yksityisellä sektorilla. Sopimus on osa Euroopan neuvoston (EN) marraskuussa 1996 hyväksymää toimintasuunnitelmaa lahjonnan ehkäisemiseksi. Sopimukseen liittyy ja sen noudattamista valvoo lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä GRECO ("Group of States against Corruption", jäljempänä GRECO), johon Suomikin kuuluu. GRECO valvoo myös Euroopan neuvoston 6 päivänä marraskuuta 1997 hyväksymän lahjonnan torjumista ohjaavia periaatteita koskevan päätöslauselman sekä EN:n ministerikomitean 9 päivänä syyskuuta 1999 hyväksymän siviilioikeudellisen korruptiosopimuksen toteutumista. GRECO aloitti toimintansa 1 päivänä toukokuuta 1999.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Virkarikossäännösten kokonaisuudistus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990. Virkarikoksia ja julkisyhteisön työntekijän rikoksia koskevaan rikoslain 40 lukuun sisältyvät rangaistussäännökset lahjusrikoksista, salassapitorikoksista, virka-aseman väärinkäyttämistä ja virkavelvollisuuden rikkomisesta. Rikosoikeudellisen virkavastuun ala määräytyy rikoslain 2 luvun 12 §:n määritelmäsäännösten mukaan. Virkarikossäännökset koske-

vat pykälässä virkamiehiksi määriteltyjä henkilöitä. Julkisyhteisön tai sen itsenäisen laitoksen työntekijät ovat samojen lahjusrikosta ja salassapitorikosta koskevien säännösten alaisia kuin virkamiehet, minkä lisäksi heihin sovelletaan eräissä tapauksissa myös virka-aseman väärinkäyttämistä koskevia säännöksiä.

Kaikista virkarikoksista on seuraamuksena yleistä lajia oleva rangaistus eli sakko tai vankeus. Virkamiehille tuomittavista erityisistä seuraamuksista, viraltapanosta ja varoituksesta, säädetään rikoslain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa sekä 7 ja 10 §:ssä.

Lahjusrikoksia ovat niin sanottua passiivista lahjomista koskevat lahjuksen ottaminen (RL 40:1), törkeä lahjuksen ottaminen (RL 40:2) ja lahjusrikkomus (RL 40:3). Virkamiehen lahjomista eli niin sanottua aktiivista lahjomista koskevat rangaistussäännökset, lahjuksen antaminen ja törkeä lahjuksen antaminen, ovat rikoslain 16 luvussa (RL 16:13 ja 14). Lisäksi rikoslain 30 luvussa on säännökset lahjomisesta elinkeinotoiminnassa ja lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa (RL 30:7 ja 8). Viimeksi mainittuja säännöksiä ei sovelleta valtion tai muiden julkisyhteisöjen harjoittamaan sellaiseen elinkeinotoimintaan, josta huolehtivat rikoslain mukaan virkamiehinä tai julkisyhteisön työntekijöinä pidettävät henkilöt. Rikoslain 40 luvussa on myös lahjusrikoksia koskeva erillinen menettämisseuraamussäännös (RL 40:4). Rikoslain 16 ja 30 luvussa tarkoitettuihin lahjomisrikoksiin sovelletaan myös oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia rikoslain 9 luvun säännöksiä (RL 16:18 ja 30:13).

Virkasalaisuuden rikkomista ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista koskevat säännökset ovat 40 luvun 5 §:ssä. Pykälä sai nykyisen sisältönsä vuonna 1999, jolloin myös 6 §:ssä ollut asiakirjan luvatonta paljastamista koskeva säännös kumottiin. Muuta virkavelvollisuuden rikkomista koskevia 40 luvun säännöksiä ovat virka-aseman väärinkäyttäminen (RL 40:7) ja törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen (RL 40:8) sekä virkavelvollisuuden rikkomista (RL 40:10) ja tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista (RL 40:11) koskevat säännökset. Lisäksi 40 luvun 9 §:ssä on soveltamisalasäännös ja 12 §:ssä sotilasvirkarikoksia koskeva

viittaussäännös.

Tilastokeskuksen tilaston mukaan (Syytetyt ja tuomitut 1999; Oikeus 2000:17, SVT) vuonna 1998 ensimmäisessä oikeusasteessa virkarikoksista syytettiin 32 henkilöä. Heistä 9 tuomittiin rangaistukseen, 7 jätettiin syyttämättä ja 16 henkilön syyte hylättiin. Syylliseksi todetuista (16) suurimman osan (10) todettiin syyllistyneen virkavelvollisuuden rikkomisrikoksiin, joista seuraamuksena oli joko sakko, varoitus tai tuomitsematta jättäminen. Lahjuksen ottamisesta ei syytetty ketään. Vuonna 1998 tuomittiin lahjuksen ottamisesta ja törkeästä virka-aseman väärinkäyttämistä kummastakin yksi henkilö, toinen ehdottomaan, toinen ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Lahjuksen antamisesta virkamiehelle tuomittiin vuonna 1998 kaksi henkilöä ja vuonna 1999 yksi henkilö sakko-rangaistuksiin. Lisäksi vuonna 1999 tuomittiin törkeästä lahjuksen antamisesta yksi henkilö 7 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja kolme henkilöä jätettiin rangaistukseen tuomitsematta.

Virkarikosten todellinen määrä on tuomioistuintilastoista ilmenevää huomattavasti suurempi. Virkarikoksista vain joka kymmenes näkyy tilastoissa niin sanottuna päärikoksena. Poliisin tietoon tuli virkarikoksia vuosina 1994—1999 vaihtelevasti noin 200—400. Vuonna 1999 niiden määrä oli 311.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaisen lainsäädäntö

Yleistä

Pohjoismaisiin virkarikossäännöksiin ei ole tehty suuria muutoksia 1990-luvulla. Viime vuosina on kuitenkin tehty tai parhaillaan ollaan tekemässä kansainvälisistä korruption vastaisista sopimuksista aiheutuvia muutoksia lahjusrikosten soveltamisalaan. Pohjoismaisista virkarikossäännöksistä voidaan edelleen pääosin viitata siihen, mitä virkarikoslainsäädännön uudistamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp, s. 28—33 on selostettu). Tässä virkarikossäännösten kansainvälisessä kuvauksessa käsitelläänkin lähinnä virkarikosten soveltamisalaa ja lahjusrikoksia, erityisesti kansanedustajan lahjomista koskevia säännöksiä.

Kansanedustajat on useimmissa Euroopan valtioissa asetettu jonkinlaiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen edustajantoimessa vastaanotetuista lahjuksista. Tämä on tapahtunut eri tavoin, kuten rinnastamalla kansanedustajat virkamiehiin, ulottamalla virkamiehiä tai vain lahjusrikoksia koskevien säännösten soveltaminen kansanedustajiin taikka säätämällä kansanedustajille erityiset lahjusrikoksia koskevat säännökset. Saksa, Itävalta ja Suomi kuuluvat niihin harvoihin Euroopan valtioihin, joissa kansanedustajia ei voida asettaa rikosoikeudelliseen vastuuseen lahjusten ottamisesta.

Lahjusrikosten tunnusmerkistöt on laadittu vaihtelevasti eri valtioiden rikoslaeissa. Tyypillisimpiä tapoja ovat aktiivisen ja passiivisen lahjomisen ja näiden yrityksen rangaistavuus (Belgia), houkuttimen tai palkkion hyväksyminen jonkin tekemisestä tai tekemättä jättämisestä (Irlanti), sellaisen aineellisen edun vaatiminen, jolla on yhteys julkisen virkamiehen velvollisuuksien hoitamiseen (Puola), etujen hyväksyminen (Sveitsi) tai välillinen lahjominen (Tsekki). EN:n korruptiosopimuksessa mainittu vaikutusvallan väärinkäyttö (trading in influence) on säädetty rangaistavaksi toistaiseksi Belgiassa, Ranskassa, Unkarissa, Italiassa ja Puolassa, joskin hiukan toisistaan poikkeavin edellytyksin.

Lahjusten tunnusmerkistöt ovat kansainvälisten sopimusten myötä muuttumassa yhä kattavammiksi ja yhtenäisemmiksi.

Ruotsi

Ruotsissa virkavastuusäännökset uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 1975. Tällöin virkavastuun rajoja supistettiin merkittävästi siten, että vain julkisen vallan väärinkäyttö (myndighetsmisbruk) jäi rangaistavaksi. Vuoden 1975 uudistuksen peruseräkkeet ovat yhä voimassa, mutta virkarikosten soveltamisalaa on olennaisesti laajennettu vuonna 1989 toteutetulla uudistuksella.

Ruotsissa on vain yksi yleistä virkarikosta koskeva säännös, virkavirhettä (tjänstefel) koskeva Ruotsin rikoskaaren (Brottsbalken 1962; BrB) 20 luvun 1 §. Lisäksi rikoskaaren 20 luvun virkarikossäännöksiin kuuluvat lahjusrikoksia ja salassapitorikoksia koskevat säännökset. Niitä sovelletaan myös muiden

kuin virkamiesten tekemiin lahjus- ja salassapitorikoksiin.

Virkavirhettä koskeva pykälä sai nykyisen nimensä vuonna 1989, samalla kun pykälän soveltamisalaa laajennettiin. Julkisen vallan käyttöä koskevan tunnusmerkin katsottiin käytännössä rajaavan liikaa yleisen virkarikoksen soveltamisalaa. Virkavirhe ei koske ainoastaan virheitä ja laiminlyöntejä julkisen vallan käytössä sinänsä (i myndighetsutövning), vaan myös sellaisia virheellisyyskäsittelyssä, jotka välillisesti voivat aiheuttaa oikeudellisia seurauksia yksityiselle. Edellytyksenä on, että käsittelyllä on luonnollinen ja läheinen ajallinen ja toiminnallinen yhteys julkisen vallan käyttöön (vid myndighetsutövning), kuten erilaisten asioiden valmistelulla. Julkisen vallan käytössä tai siihen välittömässä yhteydessä olevassa toiminnassa tehdyt rikkomukset rangaistaan virkavirheenä (tjänstefel) tai törkeänä virkavirheenä (grovt tjänstefel). Kun rangaistavuus aikaisemmin edellytti vähintään törkeän tuottamuksen asteista syyksiluettavuutta, nykyisen pykälän mukaan myös tuottamus, joka ei ole törkeä, voi johtaa rangaistusvastuuseen.

Vuoden 1989 uudistuksessa katsottiin lisäksi, että julkisen vallan väärinkäyttönä tulee rangaista paitsi annettujen määräysten (föreskrifter) vääriä soveltaminen myös sellaisten velvoitteiden vastainen menettely, joiden voidaan itsestään selvästi katsoa seuraavan tehtävän laadusta. Vähäiset teot on kuitenkin jätetty rangaistavuuden ulkopuolelle. Toisaalta selvästi moitittava teko on rangaistava, vaikkei siitä olisikaan osoitettavissa aiheutuneen vahinkoa tai haittaa.

Rangaistusvastuu virkavirheestä koskee kunnallisten lautakuntien (kommunala nämnder) ja hallitusten (styrelser) jäseniä. Sen sijaan päättävien valtiollisten ja kunnallisten kokousten jäsenet, ennen kaikkea kansanedustajat ja kunnanvaltuutetut (riksdags- och kommunfullmäktigeledamöter), eivät ole tässä ominaisuudessaan vastuussa toimistaan virkavirhettä koskevien säännösten perusteella. Virheellinen julkisen vallan käyttö, joka ilmenee valtiopäivien tai kunnanvaltuuston päätöksissä, ei siten voi johtaa vastuuseen virkavirheestä (BrB 20:1,3).

Lahjuksen ottamisesta (mutbrott; BrB 20:2)

tuomitaan työntekijä, joka ottaa vastaan, hyväksyy tai vaatii lahjuksen tai muun sopimattoman (otillbörlig) edun virkatoimestaan. Ydintunnusmerkkinä on edun sopimattomuus. Käsitteen sisältö määräytyy rikoskaaren perustelujen ja oikeuskäytännön mukaan.

Lahjuksen antamisesta (bestickning; BrB 17:7) tuomitaan se, joka työntekijälle tai muulle rikoskaaren 20 luvun 2 §:ssä tarkoitulle henkilölle lupaa tai tarjoaa lahjuksen tai muun sopimattoman edun toimestaan.

Lahjuksenottamisrikoksessa rikoksen tekijänä voi olla myös luottamushenkilö tai henkilö, joka hoitaa säädökseen (författning) perustuvaa tehtävää, samoin sotilas. Pykälää sovelletaan myös henkilöön, joka muutoin käyttää julkista valtaa (utövar myndighet), ja henkilöön, joka muissa kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa on luottamusasemansa (förtroendeställning) vuoksi saanut tehtäväkseen jonkun toisen puolesta hoitaa oikeudellista tai taloudellista asiaa, suorittaa tieteellistä tai vastaavaa tutkimusta tai itsenäisesti erityistä teknistä tehtävää tai valvoa tällaisen, muun kuin itsenäisen teknisen tehtävän tai asian hoitoa, samoin kuin Euroopan yhteisöjen komission, Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sekä Euroopan parlamentin jäsenenä.

Rangaistus virkavirheestä ja lahjusrikoksista on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, törkeässä tekemuodossa vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta.

Lahjusrikossäännöksiä sovelletaan myös kansanedustajan aktiiviseen ja passiiviseen lahjomiseen, koska kansanedustajan katsotaan hoitavan säädökseen perustuvaa tehtävää.

Lahjusrikoksissa tekijänä tai rikoksen kohteena voi olla myös ulkomainen työntekijä, olipa hänen palvelussuhteensa sitten yksityinen tai julkinen. Ulkomaisen parlamentaarikon ja ministerin aktiivisen lahjonnan kriminalisoimiseksi säädettiin nimenomaisesti, että aktiivisen lahjonnan kohteena voi olla myös se, joka muutoin käyttää vieraan valtion julkista valtaa (utövar främmande stats myndighet).

Syytteen nostamiseksi kansanedustajaa vastaan hänen teoistaan edustajantoimessa tarvitaan valtiopäivien myötävaikutus. Kan-

sanedustajan tehtäviin katsotaan kuuluvaksi toiminta valiokunnissa ja muissa valtiopäiväorgaaneissa, joilla on välitön yhteys valtiopäivillä tapahtuvaan työhön. Kansanedustajan työhön ei sen sijaan katsota kuuluvan valtiopäivien ulkopuolella, omassa vaalipiirissä ja puolueorganisaatiossa, tehtävän työn. Sen vuoksi kansanedustajan tekemiksi epäiltyjen lahjusrikosten katsotaan yleensä olevan sen luonteisia, ettei niitä tehdä edustajantoimessa, vaan niihin sovelletaan tavallisesti yleisiä syytteenostamissäännöksiä.

Norja

Norjan rikoslain (Almindelig bogerlig straffelov av 22 mai 1902) virkarikossäännöksissä rikoksen tekijä on kuvattu käsitteellä "julkinen virkamies" (en offentlig tjenesteman), jota ei ole yleisesti määritelty, vaan sen sisältö voi kyseessä olevan säännöksen tarkoituksen mukaan vaihdella. Julkisen virkamiehen käsite määräytyy toiminnallisin perustein. Kysymys siitä, onko joku "offentlig tjenestemann", ratkeaa oikeuskäytännössä sen mukaan, käyttääkö hän tosiasiallisesti julkista valtaa (utöver offentlig myndighet) tai hoitaako hän tehtävää, jonka vastuunalainen virkamies muutoin hoitaisi. Laissa ei edellytetä, että tekijällä olisi itsenäistä päätösvaltaa, vaan myös asian käsittelijä tai se, joka on mukana julkisen vallan käytössä, on julkinen virkamies.

Julkisen virkamiehen aktiivista lahjomista koskevaa pykälää (rikoslain 128 §) on sovellettu vain norjalaiseen virkamieheen. Kuninkas oli aiemmin kuitenkin voinut yhdenvertaisuuden nimissä määrätä, että pykälä koskee myös rikoksia, jotka kohdistuvat toisen valtion julkiseen viranomaiseen. OECD:n lahjussopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä vuonna 1998 tämä kuninkaan oikeus poistettiin. Pykälään lisättiin säännös, jonka mukaan julkisena viranomaisena pidetään myös ulkomaista julkista viranomaisista ja kansainvälisen järjestön virkamiestä.

Myös kansanedustaja on Norjassa julkinen virkamies. Hänelle on annettu julkista valtaa tai erityinen luottamusasema. Kansanedustaja on siten Norjassa rikosoikeudellisessa vastuussa myös lahjomanottamisrikoksista (rikoslain 112 ja 113 §).

Lahjuksen ottaminen voi olla törkeä, jos teko, josta lahja vastaanotetaan, olisi vastoin virkavelvollisuuksia tai jos virkamies kieltäytyy tekemästä virkatointa, jollei saa lahjaa tai muuta etua.

Tanska

Tanskassa virkarikossäännökset ovat rikoslain (Straffeloven av 15 april 1930) 16 luvussa, joka koskee julkisessa virassa tai tehtävässä tehtyjä rikoksia (forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv). Julkisessa virassa (offentlig tjeneste) ovat tuomioistuinten tuomarit ja muut viranhaltijat. Julkisessa virassa katsotaan olevan myös sellaisten työsuhteessa julkisyhteisöihin olevien työntekijöiden, jotka suorittavat hallinnollisia toimia siitä riippumatta, ovatko heidän tekemänsä hallinnolliset toimet päätöksentekoa vai tosiasiallisia hallinnollisia toimia, kuten liikennettä, koulutusta tai terveydenhoitoa. Myös Tanskan parlamentin, oikeusasiamiehen ja ministeriöiden virkamiehet samoin kuin lakisäästeisten komiteoiden ja neuvostojen jäsenet hoitavat julkista virkaa. Julkisella tehtävällä (offentlig hverv) tarkoitetaan myös yleisillä vaaleilla valittujen henkilöiden tehtäviä.

Lahjuksen ottamisesta julkisen viran tai tehtävän hoitamisesta (i udovelse af offentlig tjeneste eller hverv) säädetään rikoslain 144 §:ssä. Vastaava lahjuksen antamista koskeva säännös on rikoslain 122 §:ssä, julkista viranomaista vastaan kohdistuvia rikoksia koskevassa luvussa.

Myös kansanedustajat ja kunnanhallituksen jäsenet voivat syyllistyä lahjusrikoksiin, koska he hoitavat julkista tehtävää. Kunnanvaltuuston jäseniä koskevat kuitenkin erityissäännökset, joiden nojalla velvollisuuksien vastaisesta toiminnasta voidaan tuomita sakkoihin.

Lahjomisesta yksityisellä sektorilla on erilliset rangaistussäännökset rikoslain 299 §:n 2 kohdassa.

Tanskan rikoslakia tulkitaan siten, että julkisen viran ja julkisen tehtävän käsitteillä tarkoitetaan vain Tanskan julkisia virkoja ja tehtäviä.

Tanskassa on EU:n lahjussopimuksessa ja OECD:n lahjussopimuksessa sekä EN:n korruptiosopimuksessa edellytetyt rikoslain

muutokset saatettu voimaan samalla kertaa (Lov nr. 228 af 4. april 2000). Aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat rangaistussäännökset ulotettiin koskemaan ulkomaista virkamiestä ja kansainvälisen järjestön virkamiestä samassa laajuudessa kuin säännökset koskevat tanskalaista virkamiestä. Siten ne koskevat myös vieraan valtion kansanedustajaa ja kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsentä. Samalla aktiivista lahjomista koskevista säännöksistä poistettiin vaatimus siitä, että lahjuksen antamisen rangaistavuuden ehtona olisi lahjotun velvollisuuden vastainen menettely. Tanska on myös ratifioinut EN:n korruptiosopimuksen. Tanska on samalla jättänyt vaikutusvallan väärinkäyttöä (12 artikla), lainkäyttövaltaa (17 artiklan 1 kappaleen b kohta) ja keskinäistä oikeusapua (26 artikla) koskevan varauman.

Saksa

Saksassa rikosoikeudellisen virkavastuun sääntely muistuttaa rakenteeltaan Suomen vastaavaa lainsäädäntöä. Saksan rikoslaissa (Strafgesetzbuch von 15. Mai 1871; RGBI.S.127) on erityinen rikoslaissa käytettyjen käsitteiden määritelmiä sisältävä säännös (11 §), jossa on erilliset viranhaltijaa (Amtsträger), tuomaria (Richter) ja julkiseen palvelukseen erityisesti velvoitettua (für den öffentlichen Dienst besonders Verpflichteter) koskevat määritelmät.

Viranhaltijan käsitteeseen kuuluvat virkamies (Beamte), tuomari (Richter), muussa julkisoikeudellisessa virkasuhteessa oleva henkilö sekä sellainen muu henkilö, joka on muutoin määrätty hoitamaan julkisen hallinnon tehtäviä. Henkilön vastuu määräytyy hänen asemansa perusteella eikä hänen tehtävänsä sisällön perusteella.

Muussa julkisoikeudellisessa virkasuhteessa on muun muassa ministeri, ei sen sijaan kansanedustaja, asianajaja tai sotilas. Julkisen hallinnon tehtäviä hoitamaan muutoin määrättyjen piiriin kuuluvat muun muassa toimeenpano- ja pakkovallan harjoittamiseen liittyviä tehtäviä hoitavat sekä niin sanotussa välillisessä hallinnossa toimivat. Nykyisin on tässä yhteydessä puhuttu yhä enemmän julkisesta hallinnosta ("öffentliche Verwaltung") julkisen vallankäytön ("hoheitliche Aufga-

ben") sijasta. Julkiseksi hallinnoksi katsottavalla toiminnalla on oltava vähintäänkin julkinen tavoitteenasettelu erotuksena yksityis-oikeudellisista yrityksistä.

Kansanedustajat eivät ole viranhaltijoita, eivätkä he kuulu myöskään julkisen hallinnon tehtäviä hoitaviin, koska näihin tehtäviin ei kuulu lainsäädäntö eikä lainkäyttö. Siltä osin kuin kunnallisessa yhteisössä, kuten kunnanvaltuustossa ja kaupunginvaltuustossa valtuutetun toimi, ja hallinnollinen toimi yhtyvät, on tapaus tapaukselta tutkittava, onko konkreettinen toiminta lainkäyttöä vai julkista hallintoa.

Lahjusrikossäännökset, sekä aktiivista että passiivista lahjomista koskevat säännökset, on sijoitettu virkarikoksia koskevaan lukuun ("Straftaten im Amte"). Törkeimpiä lahjusrikoksia koskevissa säännöksissä tunnusmerkkeihin sisältyy virkavelvollisuuden tahallinen rikkominen.

Lahjuksen ottamista koskevissa rikoksissa tekijänä voivat olla viranhaltija ja julkiseen palvelukseen erityisesti velvoitettu sekä tuomari ja välimiestuomari. Aktiivisen lahjominen kohteena voi olla lisäksi myös sotilas. Kansanedustajia nämä lahjussäännökset eivät koske. Sen sijaan rikoslakiin on vuonna 1994 otettu äänten ostamista ja myyntiä vaaleissa koskeva pykälä (108 e §), jota sovelletaan liittopäivillä ja muissa liittotasavallan kansanedustuslaitoksissa samoin kuin Euroopan parlamentissa tapahtuviin vaaleihin ja äänestyksiin. Pykälä koskee myös äänen ostamista tai myymistä äänestettäessä parlamentissa jostakin lakiesityksestä. Rikoksen tekijäpiiriä ei pykälässä ole rajoitettu. Äänen myyntiin voi siis syyllistyä kansanedustajakin.

Saksan rikoslain viranhaltijaa ja tuomaria koskevat määritelmät koskivat alun perin vain kansallisia virkamiehiä. Nämä säännökset saattoivat koskea ulkomaalaisiakin silloin, kun he olivat saksalaisen viran haltijoita tai saksalaiseen julkiseen palvelukseen erityisesti velvoitettuja. OECD:n lahjussopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä lakia muutettiin siten, että Saksan rikoslain lahjusrikossäännöksiä voidaan soveltaa rinnastettavaan ulkomaiseen, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön viranhaltijaan silloin, kun hän on rikoksen tekijänä tai kohteena.

OECD:n lahjussopimuksen voimaansaat-

tamislaissa (Gesetz zu dem Übereinkommen von 17. Dezember 1997 über die Bekämpfung der Bestechung ausländischer Amtsträger im internationalen Geschäftsverkehr) on erityinen säännös ulkomaisen kansanedustajan lahjomisesta. Lahjonnan kohteina voivat olla vieraan valtion lainsäädäntöelimen jäsen ja kansainvälisen järjestön parlamentaarisen kokouksen jäsen. Käsite "kansainvälisten järjestöjen parlamentaarikot" koskee myös ylikansallisten järjestöjen kuten Euroopan unionin saksalaisia ja ulkomaisia parlamentaari-koita.

2.3. Nykytilan arviointi

Vuoden 1989 virkarikosuudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet suhteellisen hyvin. Uudet säännökset ovat aiheuttaneet aikaisempaa vähemmän soveltamisongelmia, eikä esimerkiksi luopuminen niin sanotuista epävarsinaisista virkarikoksista, kuten virkamiehenä tehdystä kavalluksesta, ole osoittautunut ongelmalliseksi.

Virkarikosuudistuksen jälkeen on kuitenkin tapahtunut kehitystä, jota uudistusta valmisteltaessa ja säädettäessä ei voitu ennakoida. Erityisesti julkisten tehtävien siirtäminen yksityisten yhteisöjen ja muiden kuin virkamiesten hoidettavaksi on 1990-luvulla ollut voimakasta. Rikoslain 2 luvun 12 §:ään sisältyvä virkamiehen määritelmä on osoittautunut jossakin määrin liian ahtaaksi erityisesti julkisen vallan käytön valmistelutehtävissä toimivien osalta. Sen varmistamiseksi, että rikosoikeudellinen virkavastuu riittävästi ulottuu julkisen vallan käyttöön kytkeytyviin tehtäviin, on etenkin viime vuosina turvaututtu yhä useammin rikoslain ulkopuoliseen sääntelyyn, jolla rikosoikeudellinen virkavastuu on ulotettu jossakin muussa laissa säädetyn tehtävän hoitamiseen. Tällä tavoin rikoslain säännöksistä on yhä vaikeampi havaita rikosoikeudellisen virkavastuun todellista ulottuvuutta. Yksittäiset rikoslain ulkopuolilla lainsäädännöllä toteutetut virkavastuun laajennukset voivat myös johtaa virkavastuun epä johdonmukaisiin rajauksiin. Eräissä säännöksissä jää sitä paitsi epäselväksi se, onko niillä ollut tarkoitus ulottaa rikoslain 16 luvun virkamiestä koskevat säännökset kosemaan myös niissä tarkoitettuihin henkilöihin

kohdistuvia tekoja.

Rikoslain nykyistä virkamiesmääritelmää voidaan arvostella myös liian jäykäksi. Eriyisesti se, että julkisyhteisön työntekijän rangaistusvastuu on virkamiehen vastuuta suppeampi silloinkin, kun hän käyttää tehtävässään julkista valtaa, on herättänyt kysymyksen sääntelyn asianmukaisuudesta yhdenvertaisuuden näkökulmasta, koska julkisen vallan käyttö muussa palvelussuhteessa kuin julkisyhteisön työntekijänä johtaa laajaan virkamiehen rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Myös lahjussäännösten soveltamisalaa voidaan eräiltä osin pitää epä johdonmukaisena. Lahjusrikoksia koskevat säännökset eivät sovellu, jos tekijänä tai lahjomisen kohteena on suomalainen kansanedustaja, mutta vieraan valtion kansanedustajan lahjominen on sen sijaan rangaistavaa. Tämä tilanne syntyi EU:n lahjussopimuksen ja OECD:n lahjussopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä. Tuolloin rikoslainsäädäntöä muutettiin siten, että myös kansainvälisten järjestöjen parlamentaaristen kokousten edustajien, suomalaistenkin edustajien, aktiivinen lahjominen tuli rangaistavaksi. Rangaistavaa on siten esimerkiksi Euroopan unionin parlamentin suomalaisen jäsenen tai Ruotsin valtiopäivien kansanedustajan lahjominen, mutta ei Suomen eduskunnan kansanedustajan lahjominen.

Vuoden 1989 virkarikosuudistuksen tavoitteisiin kuului supistaa rikosoikeudellisen virkavastuun soveltamisalaa siten, ettei virkamiesten rikosoikeudellinen vastuu perusteettomasti poikkeaisi työsopimussuhteisten rikosoikeudellisesta vastuusta ainakaan silloin, kun rikkomus kohdistuu työnantajaan. Virkamiesten kurinpitovastuun katsottiin antavan työnantajalle riittävän mahdollisuuden puuttua tällaisiin rikkeisiin. Tämän ajatuksen mukaisesti vähäisimmät virkavelvollisuuden rikkomiset suljettiin rangaistusvastuun ulkopuolelle asettamalla rikoslain 40 luvun 10 ja 11 §:ään erityinen vähäisyyskynnys. Säännösten soveltaminen edellyttää, ettei teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvioiden vähäinen.

Eriyisen ongelmallisena pidettiin tuolloin tuottamuksellisen virkarikoksen rangaista-

vuutta, josta ei katsottu voitavan luopua. Eduskunnan lakivaliokunta katsoi kuitenkin vuoden 1989 virkarikosuudistusta koskevassa mietinnössään, että rikoslainsäädännön kokonaisuudistustyön jatkuessa on pyrittävä löytämään ne keinot, joiden avulla tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuudesta voidaan luopua (LaVM 7/1989 vp).

Uudistuksessa pyrittiin samalla täsmentämään rikoslain 40 luvun 10 ja 11 §:ssä säännellyn niin sanotun yleisen virkarikoksen soveltamisalaa paremmin rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen vaatimuksia vastaavaksi edellyttämällä, että rangaistavan virkavelvollisuuden rikkomisen tuli olla virkatoiminnassa noudatettavien säännösten tai määräysten vastaista. Muutoksen vuoksi yleisen virkarikoksen soveltamiskynnys on voinut nousta odotettua enemmänkin. Kun kurinpitovastuun merkitys on virkarikosuudistuksen voimaantulon jälkeen ratkaisevasti pienentynyt, rikosoikeudellisen virkavastuun alaraja on saattanut nousta liian korkealle.

2.4. Liikelaitosten henkilöstön asema

Vuoden 1989 virkarikosuudistusta valmisteltaessa oli juuri perustettu ensimmäiset valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaiset valtion liikelaitokset. Liikelaitosten henkilöstön palvelussuhdetta koskeviin uusiin säännöksiin ei tuolloin katsottu olevan syytä puuttua. Liikelaitosten virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteisiin sovelletaan edelleenkin lain 16 §:n 2 momentin mukaan valtion virkasuhdetta koskevia säännöksiä ja virkaehtosopimusten määräyksiä. Liikelaitosten virkamiehiin sovelletaankin samoja rikoslain säännöksiä kuin muihinkin virkamiehiin ja liikelaitosten työsopimussuhteisiin työntekijöihin julkisyhteisön työntekijää koskevia rikoslain säännöksiä.

Liikelaitosten henkilöstön tehtävät poikkeavat toimenkuvaltaan useimpien hallinnollisten virkamiesten tehtävistä. Osa henkilöstöstä toimii samankaltaisissa tehtävissä, joita yritystoiminnassa yleensä suoritetaan ilman virkavastuuta. Useimmiten liikelaitosten henkilöstö ei tehtävissään käytä julkista valtaa.

Liikelaitosten henkilöstön rikosoikeudellinen vastuu voitaisiin ilmeisesti ainakin pää-

osin saattaa vastaamaan muiden kuin julkisyhteisöjen henkilöstön vastuuta. Toisaalta myös julkisyhteisöt harjoittavat liiketoimintaa, jonka sääntelemisen rikoslain 40 luvun säännöksin ei aina ole tarkoituksenmukaista.

Tähän esitykseen ei sisälly ehdotusta liikelaitosten tai muun liiketoimintaa harjoittavan julkisyhteisön henkilöstön oikeudellisen aseman muuttamisesta. Tällaisen ehdotuksen tekemiseen ei ole ollut mahdollisuutta, vaan se vaatisi erillisen selvityksen ja annettua toimeksiantoa laajemmalle pohjalle rakentuvaa valmistelua.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Virkarikoksia koskevan uudistuksen tavoitteet

Virkarikossäännösten vuonna 1989 toteutun kokonaisuudistuksen tavoitteita on edelleen pidettävä lähtökohtaisesti oikeina. Sen vuoksi virkarikoksina rangaistavia olisivat edelleenkin lähinnä vain sellaiset teot ja laiminlyönnit, joita voidaan pitää erityisen moitittavina tai joista muualla lainsäädännössä ei ole säädetty virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamiseksi riittävää rangaistusuhkaa. Tällaisia rikoksia ovat lahjusrikokset ja sallassapitorikokset sekä virka-aseman väärinkäyttäminen ja muu virkavelvollisuuden rikominen. Kaikki rikoslain 40 luvun rangaistussäännökset ilmentävät viime kädessä virkavelvollisuuden vastaista menettelyä.

Esityksen tavoitteena on ennen kaikkea asettaa rikosoikeudellisen virkavastuun rajat nykyisiä käsityksiä vastaaviksi. Tärkein periaatteellinen kysymys on, onko kansanedustaja saatettava rangaistusvastuuseen lahjuksen ottamisesta edustajantoimessaan. Lisäksi on ratkaistava, miten saattaa virkavastuun ala vastaamaan vuoden 1989 virkarikosuudistuksen jälkeen tapahtunutta julkisen vallan käytön ja sitä palvelevien valmistelutehtävien siirtymistä virkamieshallinnon ulkopuolelle.

Esityksellä pyritään samalla vähentämään niitä tilanteita, joissa virkasuhteessa ja työsuopimussuhteessa julkisyhteisöön oleva henkilö julkista valtaa käyttäessään joutuisivat yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaavalla tavalla erilaiseen rikosoikeudellisen vastuuseen.

Lainsäädännössä käytettävien käsitteiden selkeyden lisäämiseksi rikoslaisissa käytettävä virkamieskäsite olisi tarkoituksenmukaista saattaa mahdollisimman yhdenmukaiseksi hallinto-oikeudellisen virkamieskäsitteen kanssa. Yhtenä tavoitteena on lisätä virkarikossäännösten soveltamisalan joustavuutta siten, että säännösten soveltamisesta voitaisiin säännellä mahdollisimman tarkasti kunakin tekijäryhmän asettamien vaatimusten mukaisesti.

Vuoden 1989 virkarikosuudistuksen yhteydessä eduskunnassa tavoitteeksi asetettu tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuudesta luopuminen ei näytä nykyoloissa perustellulta. Virkatoiminnassa tehdyistä rikoksista valtaosa on tuottamuksellisia virkarikoksia, ja niistä huomattava osa on kansalaisyhteiskunnan kohdistuneita tai virkatoiminnan uskottavuutta vaarantavia virkavelvollisuuden rikkomisia asioissa, joilla on kansalaisille tai virkatoiminnan tasapuolisuutta kohtaan tunnetta-valle luottamukselle huomattava merkitys. Osassa virkatoiminnasta on kysymys niin merkittävästä julkisen vallan välittömästi ihmisiin kohdistuvasta käytöstä, että huolimattomuudestakin tehdyn virkavelvollisuuden rikkomisen rangaistavuus on joskus perusteltua. Tällaista vallankäyttöä voi sisältyä esimerkiksi tuomareiden, syyttäjien, poliisien ja vanginvartijoiden tehtäviin.

Edelleenkin ei ole merkityksetöntä se, että tuottamuksellisen virkarikoksen rangaistavuudesta luopuminen heikentäisi yksityisen kansalaisen mahdollisuuksia saada vahingonkorvausta virkamiehen aiheuttamasta vahingosta ja että sotilaat laajan kurinpitovastuunsa vuoksi jäisivät joka tapauksessa ankarimman rikosoikeudellisen sääntelyn kohteeksi kuin muut virkamiehet.

Vuoden 1989 virkarikosuudistuksessa tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen rangaistavuutta pidettiin tarpeellisena myös sen vuoksi, ettei tuomareilla ollut kurinpitomenettelyä, minkä vuoksi vähäisimpien virkarikosten rangaistavuudesta luopuminen olisi asettanut tuomarit muita virkamiehiä rajoitetumpaan virkavastuuseen. Toisaalta kurinpitomenettely sinänsä nähtiin riittävänä tapana reagoida vähäisimpiin virkarikoksiin. Nyt kun kurinpitomenettelystä on sotilaskurinpittoa lukuun ottamatta luovuttu,

ongelmana ei niinkään ole eri virkamiesryhmien epäyhdenmukainen kohtelu kuin se, että tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen rangaistavuudesta luopuminen rajoittaisi olennaisesti mahdollisuutta tehokkaasti reagoida virkavirheisiin. Kurinpitomenettely ei enää kata julkisen vallan käytön virkamiehiltä vaatimaa erityistä vastuusemaa.

Lakiteknisenä tavoitteena on tarkistaa nykyiset virkarikossäännökset mahdollisimman pitkälle vastaamaan rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua lainkirjoittamistapaa.

3.2. Lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö

EN:n korruptiosopimuksen tavoitteena on yhteisellä toiminnalla rikosoikeuden alalla suojella yhteiskuntaa lahjontaa vastaan muun muassa asianmukaisella lainsäädännöllä ja ennalta ehkäisevillä toimenpiteillä. Yleissopimuksessa korostetaan, että lahjonta on uhka oikeusvaltioperiaatteelle, demokratialle ja ihmisoikeuksille, se heikentää tasa-arvoa ja vääristää kilpailua, estää taloudellista kehitystä ja vaarantaa demokraattisten instituutioiden vakauden ja yhteiskunnan moraalisen perustan. Tehokas taistelu lahjontaa vastaan edellyttää laajempaa, nopeaa ja hyvin toimivaa kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa.

EN:n korruptiosopimuksen 2—11 artiklassa määrätään lahjuksen antamisen ja ottamisen kriminalisointivelvoitteista. Kriminalisoinnin tulisi koskea seuraavien henkilöiden aktiivista ja passiivista lahjomista: kansalliset virkamiehet (2 ja 3 artikla), kansanedustuslaitoksen jäsenet (4 artikla), ulkomaiset virkamiehet (5 artikla), toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenet (6 artikla), kansainvälisten järjestöjen virkamiehet (9 artikla), kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenet (10 artikla) sekä kansainvälisen tuomioistuimen tuomarit ja viranhaltijat (11 artikla). Myös lahjonta yksityisellä sektorilla olisi säädettävä rangaistavaksi (7 ja 8 artikla).

EN:n korruptiosopimuksen 12—14 artiklassa määrätään velvollisuudesta kriminalisoida tietyt toimet, jotka liittyvät vaikutusvallan käyttöön, rahanpesuun ja kirjanpitorikok-

siin. Myös oikeushenkilöt olisi saatettava rangaistusvastuuseen lahjusrikoksissa (18 artikla).

Rikoslain lahjusrikoksia koskevat nykyiset säännökset ovat varsin kattavia. Tämän vuoksi EN:n korruptiosopimus edellyttää tehtäväksi vain vähäisiä tarkistuksia rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön. Merkittävin EN:n korruptiosopimuksen aiheuttama muutospaine kohdistuu siihen, onko lahjusrikossäännöksiä sovellettava myös kansanedustajiin. Kansanedustajia ei Suomen lainsäädännön mukaan voida pitää virkamiehinä. Heidät on jätetty tietoisesti rikosoikeudellisen virkavastuun ulkopuolelle myös uudessa perustuslaissa.

EN:n korruptiosopimuksen 12 artiklassa edellytetään kriminalisoitavaksi sellaisen henkilön aktiivinen lahjominen, joka väittää tai vahvistaa pystyvänsä epäasiallisesti vaikuttamaan jonkin 2, 4—6 ja 9—11 artiklassa tarkoitetun henkilön päätöksentekoon riippumatta siitä, kenelle etu on tarkoitettu. Rangaistavaksi olisi säädettävä myös edun vastaanottaminen ja muu passiivisen lahjomisen tekotapa, jos passiivisesti lahjotaan palkkiona vaikutusvallan käyttämisestä johonkin mainituissa artikloissa tarkoitettuun henkilöön riippumatta siitä, käytetäänkö vaikutusvalta tosiasiallisesti tai johtaako oletettu vaikutusvalta haluttuun tulokseen. Suomen oloissa näin laajaa kriminalisointia ei voida pitää tarpeellisena.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Rangaistavuuden laajennukset

Merkittävin muutos sisältyy ehdotukseen säätää kansanedustajan lahjominen ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana rangaistaviksi. Rangaistussäännökset koskisivat myös kansanedustajaehdokasta. Rikosoikeudellisen virkavastuun ala laajenisi muutenkin jonkin verran, kun osa viranomaistoiminnan ulkopuolelle siirretystä julkisen vallan käytön valmistelusta tulisi virkarikossääntelyn piiriin. Lisäksi ehdotetaan virkarikossäännösten soveltamista nykyistä laajemmin ulkomaisiin virkamiehiin lahjuksenottamisrikoksissa.

Sen sijaan esitykseen ei sisälly esitystä valmistelleen työryhmän ehdottamaa virka-

aseman väärinkäyttämisen ja virkavelvollisuuden rikkomisen soveltamisalan laajentamista hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin virkatehtävän asianmukaiselle hoitamiseksi selvästi asettamiin vaatimuksiin perustuvaan virkavelvollisuuden rikkomiseen.

Virkarikosten soveltamisalan sääntely

Virkarikoksia koskevat rangaistussäännökset säilyisivät tässä vaiheessa rikoslain 40 luvussa, johon nykyisestä poiketen sisällytettäisiin myös tarvittavat määritelmät ja soveltamisalaa koskevat säännökset. Niillä korvattaisiin rikoslain 2 luvun 12 §:ssä oleva virkamiehen määritelmä ja 16 luvun 20 §:ssä olevat ulkomaisia virkamiehiä koskevat määritelmät.

Rikoslaisissa ei enää käytettäisi omaa virkamieskäsitettä. Rikoslain 40 luvun 11 §:ään ehdotettu määritelmäsäännös sisältäisi rikosoikeudellisen virkavastuun kannalta keskeiset henkilöryhmät hallinto-oikeudellista virkamieskäsitettä vastaavan virkamiehen määritelmän, julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön määritelmän, julkisyhteisön työntekijän määritelmän, ulkomaisen virkamiehen määritelmän ja julkista valtaa käyttävien henkilöiden määritelmän. Erillisissä soveltamisalasäännöksissä (RL 40:12) säädettäisiin nykyistä seikkaperäisemmin näiden henkilöryhmien rikosoikeudellisen virkavastuun ulottuvuudesta.

Rikoslain 40 luvun rangaistussäännöksissä tekijänä mainittaisiin vain virkamies, mutta soveltamisalasäännösten mukaan luvun virkamiehiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön samoin kuin sellaiseen ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä. Muut ulkomaiset virkamiehet olisivat rikosoikeudellisessa virkavastuussa vain lahjusrikoksista.

Julkisyhteisön työntekijään sovellettaisiin vastaavia rangaistussäännöksiä, jotka nykyisessä laissa on nimenomaisesti mainittu julkisyhteisön työntekijän rikoksiksi, mutta julkisyhteisön työntekijääkään ei rangaistus-

säännöksissä enää mainittaisi erikseen tekijänä. Myös virkarikossäännösten soveltuminen julkisyhteisön työntekijään ilmenisi soveltamisalasäännöksestä. Nykyisestä poiketen julkisyhteisön työntekijään sovellettaisiin kaikkia virkarikossäännöksiä, jos hän käyttää tehtävässään julkista valtaa.

Vaikka tavoitteena onkin, että muualla kuin rikoslaisissa tarvittaisiin mahdollisimman vähän rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, rikoslaisissa todettaisiin nimenomaisesti mahdollisuus säätää rikosoikeudellisen virkavastuun rajoista myös muussa laissa kuin rikoslaisissa. Muiden lakien kuin rikoslain säännöksiä tässä esityksessä ehdotetaan kuitenkin muutettaviksi vain lakiteknisesti välttämättömistä syistä.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole mainittavia organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitysehdotuksen valmistelu aloitettiin rikoslain kokonaisuudistusta valmistelevan oikeusministeriön rikoslakiprojektin toimeksiannosta. Rikoslakiprojekti asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli saattaa vuonna 1989 uudistetut virkarikossäännökset lakiteknisesti vastaamaan rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua rikoslain systematiikkaa ja säännösten laatimistapaa sekä tehdä virkarikossäännöksiin yhteiskunnallisen kehityksen ja käytännön kokemusten tarpeelliseksi osoittamat muutokset. Rikoslakiprojektin lakkauttamisen jälkeen työryhmä jatkoi tehtävänsä oikeusministeriön työryhmänä.

Oikeusministeriö antoi 16 päivänä elokuuta 1999 työryhmälle uuden toimeksiannon, jonka mukaan työryhmän tuli tehdä ehdotus myös EN:n korruptiosopimuksen voimaan saattamisen lainsäädäntöön vaatimista muutoksista. Samalla virkarikossäännösten uudistamistarve täsmennettiin koskemaan erityisesti virkarikosten soveltamisalaa koskevaa sääntelyä.

Työryhmä laati syksyn 1999 aikana alustavat säännösehdotukset ja järjesti niitä koskevan suppean asiantuntijakuulemisen, jossa keskityttiin lähinnä virkarikossäännösten so-

veltamisalaa, kansanedustajan aktiivista ja passiivista lahjomista sekä yleisen virkavelvollisuuden rikkomisen rajausta koskeviin ehdotuksiin. Kahdessa viimeksi mainitussa asiassa, erityisesti kansanedustajaa koskevissa ehdotuksissa asiantuntijoiden käsitykset poikkesivat huomattavasti toisistaan. Työryhmän mietintö valmistui toukokuussa 2000.

Ehdotuksesta saatiin lausunto 65 viranomaiselta ja järjestöltä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä. Lausunnoissa suhtauduttiin yleisesti myönteisesti ehdotukseen ja sen tavoitteisiin. Useat lausunnonantajat esittivät kuitenkin huomautuksia ja tarkennuksia yksittäisiin säännöksiin. Kansanedustajan aktiivista ja passiivista lahjomista koskevia säännöksiä pidettiin tarpeellisina, mutta säännösten yksityiskohtiin kohdistettiin lukuisia huomautuksia. Virka-aseman väärinkäytön ja virkavelvollisuuden rikkomisen soveltamisalan laajentamista koskevia säännöksiä pidettiin yleisesti lähinnä laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallisina.

Ehdotusta on tämän jälkeen valmisteltu hallituksen esitykseksi oikeusministeriössä virkamiestyönä. Lausunnoissa esitetyt huomautukset on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon. Esitys pohjautuu keskeisiltä osiltaan työryhmän mietintöön. Työryhmän ehdotuksesta poiketen virka-aseman väärinkäyttämisen ja virkavelvollisuuden rikkomisen soveltamisalan laajentamista ei kuitenkaan ehdoteta. Sen sijaan kansanedustajaehdokkaan aktiivinen ja passiivinen lahjominen ehdotetaan rangaistaviksi.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Rikoslain kokonaisuudistus

Esityksen yhtenä tavoitteena on saattaa virkarikossäännökset mahdollisimman hyvin vastaamaan rikoslain kokonaisuudistuksen lakitekniisiä vaatimuksia. Tästä tavoitteesta on kuitenkin jouduttu tinkimään kokonaisuudistuksen keskeneräisyyden vuoksi.

Nykyisten suunnitelmien mukaan rikoslaisissa ei vastaisuudessa tule olemaan erillistä, koko rikoslakia koskevaa määritelmiä sisäl-

tävää lukua, minkä vuoksi virkarikossäännösten edellyttämät määritelmät on sijoitettava virkarikoksia koskevaan lukuun. Koska nämä määritelmät koskevat myös eräitä viranomaisia vastaan tehtyjä rikoksia, kuten lahjuksen antamista, virkarikoksia koskeva luku olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa välittömästi viranomaisia vastaan tehtyjä rikoksia koskevan luvun edelle. Koska virkarikoksia koskevat säännökset ovat nykyisin rikoslain 40 luvussa ja rikoksia viranomaisia vastaan koskevat säännökset rikoslain 16 luvussa, virkarikoksia koskevat säännökset sopisivat uuteen 15 a lukuun tai muuhun lukuun ennen nykyistä 16 lukua.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun kirjoittamistavan mukaisesti nykyiset rikoslain 40 luvun 5 §:n virkasalaisuuden rikkomista ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista koskevat säännökset olisi jaettava kahteen erilliseen pykälään.

Virkarikoksia koskevan luvun paikka uudessa rikoslaisissa ratkeaa lähivuosina, kun rikoslain luvut ryhmitellään uudelleen. Tällöin joudutaan virkarikoksia koskeva luku joka tapauksessa siirtämään. Rikoslain alkupään lukuihin sijoitettavista rikoslain yleisiä oppeja koskevista säännöksistä on valmistunut rikoslakiprojektin ehdotus (Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevat säännökset. Rikoslakiprojektin ehdotus. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 5/2000).

Jos luvut nyt väliaikaisesti ryhmiteltäisiin uudelleen tai 40 luvun 5 § jaettaisiin kahdeksi pykäläksi, olisi muutettava kymmeniä muualla kuin rikoslaisissa olevia, rikoslain 40 luvun 5 §:ään viittaavia säännöksiä. Muutos olisi tehtävä uudestaan rikoslain lukujen uudelleenryhmittelyn jälkeen. Näin laajojen lakitekniisten muutosten tekeminen lyhyeksi ajaksi ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi 40 luvun säännöksiä ei ehdoteta siirrettäviksi nykyiseltä paikaltaan, eikä luvun 5 §:ää ehdoteta jaettavaksi tässä yhteydessä. Nämä muutokset ehdotetaan tehtäviksi vasta siinä vaiheessa, kun rikoslain lukujen lopullinen järjestys muodostetaan.

6.2. Schengenin sopimuksen voimaantulo

Eduskunta hyväksyi 15 päivänä kesäkuuta 1998 lain Suomen liittymisestä tarkastusten

asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehtyyn yleissopimukseen (jäljempänä Schengenin yleissopimus) tehdyn sopimuksen ja siihen liittyvän päätösasiakirjan sekä yleissopimuksen sopimuspuolten ja Islannin ja Norjan välillä tehdyn yhteistyösopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (jäljempänä Schengen-säännöstö; HE 20/1998 vp, EV 62/1998 vp). Lait, joihin kuului myös rikoslain muuttamisesta annettu laki, vahvistettiin 10 päivänä heinäkuuta 1998, ja ne oli tarkoitus saattaa voimaan astuksella. Mainittuun rikoslain muuttamisesta annettuun lakiin sisältyi rikoslain 16 luvun 1 §:n 2 momentin ja 13 §:n 1 momentin ja 40 luvun 9 §:n 3 momentin muuttaminen sekä uuden 2 momentin lisääminen 16 luvun 20 §:ään. Mainituilla rikoslain muutoksilla olisi pantu kansallisesti täytäntöön keskeinen osa Schengen-säännöstöstä Amsterdamin sopimuksen tultua voimaan 1 päivänä toukuuta 1999 Schengen-säännöstö on siirtynyt osaksi Euroopan unionia. Koska Schengen-säännöstö jo on tullut kansainvälisesti voimaan ja koska se ei enää kuulu EU:n jäsenvaltion toimivaltaan, sitä ei voida saattaa kansallisesti voimaan.

Tarvittavat muutokset rikoslakiin saatettiin sen sijaan voimaan 25 päivänä maaliskuuta 2001, jolloin Suomi alkoi soveltaa Schengen-säännöstöä (234/2001). Samalla kumottiin mainittu rikoslain muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1998 annettu laki, jota ei enää voitu saattaa sellaisenaan voimaan, koska voimassa olevan lain säännöksiä oli ehditty muuttaa (563/1998 ja 815/1998).

Tässä esityksessä ehdotetut rikoslain muutokset, joissa on otettu laajasti huomioon Schengenin yleissopimuksen vaatimukset, voidaan saattaa voimaan, vaikka keskeiset Schengenin yleissopimuksen vaatimukset onkin saatettu voimaan jo aikaisemmin.

6.3. Tuomareiden kurinpitajärjestelmää selvittäneen työryhmän ehdotus

Oikeusministeriö asetti 2 päivänä maaliskuuta 1999 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää erilaiset vaihtoehdot tuomareiden kurinpitajärjestelmän perustamisesta ja siinä yhteydessä selvittää tuomareiden eettisen

lautakunnan tarve.

Työryhmä katsoi 14 päivänä maaliskuuta 2000 jättämässään mietinnössä, että mahdollisen uuden kurinpitajärjestelmän käyttöala sijoittuisi työnjohdollisen huomautuksen ja viraltapanorangaistuksen erittäin kapeaan välimaastoon. Työryhmän enemmistön mukaan uuden ja erillisen tuomareihin kohdistuvan kurinpitajärjestelmän luominen ei olisi paras eikä tarkoituksenmukaisin keino aukkotilanteiden kattamiseen. Sen sijaan olisi selvitetävä mahdollisuuksia puuttua ongelmaluueeseen kehittämällä olemassa olevien järjestelmien käyttöalaa. Yhtenä vaihtoehtona esitettiin selvitettäväksi mahdollisuus muuttaa valtion virkamieslakia (750/1994) niin, että kirjallinen varoitus voitaisiin antaa myös tuomarille, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä. Tällöin tulisi harkita, olisiko rikoslain 2 luvun 10 §:n säännöksiä viraltapanosta muutettava siten, että viraltapano voitaisiin tuomita myös rikoksesta, josta on tuomittu ainoastaan sakkkoa, jos rikos osoittaa virkamiehen ilmeisen sopimattomaksi olemaan virassaan.

Jos työryhmän ehdotus johtaa lainsäädäntötoimiin, on huolehdittava siitä, että rikoslain 2 luvun 10 §:ään tässä esityksessä ehdotetut muutokset ja tuomareiden kurinpitoa selvittäneen työryhmän ehdotuksen perusteella pykälään tehtävä muutos sovitetaan yhteen.

6.4. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat säännökset

Hallituksen esitys rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 27/1999 vp) annettiin eduskunnalle 18 päivänä kesäkuuta 1999. Virkarikosten erityinen lyhin vanhentumisaika, viisi vuotta, ehdotetaan säilytettäväksi. Esityksessä todetaan, että erällä 40 luvussa säännellyillä rikoksilla on nykyisin eri vanhentumisaikat riippuen siitä, onko niihin syyllistynyt virkamies vai julkisyhteisön työntekijä. Tällaisia rikoksia ovat lahjusrikkomus (RL 40:3) ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen (RL 40:5.2). Jos näihin tekoihin syyllistyy julkisyhteisön työntekijä, vanhentumisaika on kaksi vuotta, jos virkamies, vanhentumisaika on viisi vuotta.

Mainitun hallituksen esityksen perustelujen

mukaan (s. 18) järjestelmän selkeyden kannalta olisi parempi vaihtoehto, että erityinen vanhentumisaika liittyisi tiettyihin rikoksiin eikä tiettyyn tekijätyyppiin. Lisäksi yleinen suuntaus on, että työntekijäasemassa olevien osuus julkista valtaa käyttävistä henkilöistä lisääntyy. Näistä syistä mainitussa esityksessä ehdotetaan, että julkisyhteisön työntekijän rikoksilla olisi sama vanhentumisaika kuin virkarikoksilla. Erityinen lyhin vanhentumisaika koskisi esityksen mukaan myös julkisyhteisön työntekijän rikoksia, minkä vuoksi esityksessä ehdotetaan rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momenttia muutettavaksi.

Virkarikosten vanhentumista koskevaa rikoslain nykyistä 8 luvun 1 §:n 4 momenttia ei ole tarpeen muuttaa, jos tässä esityksessä ehdotetut rikoslain 40 luvun 12 §:n soveltamisalasäännökset hyväksytään. Tällöin 40 luvussa säänneltyihin virkarikoksiin syyllistyneisiin henkilöihin — mukaan lukien julkisyhteisön työntekijät — sovellettaisiin virkarikosta koskevaa erityistä vanhentumisaikaa. Jos eduskunta on ennen tämän esityksen hyväksymistä jo ehtinyt hyväksyä ehdotetut rikoslain 8 lukua koskevat muutokset, tulisi virkarikosten erityistä vanhentumisaikaa koskevaa 8 luvun säännöstä muuttaa siten, että siinä mainittaisiin vain virkarikokset.

6.5. Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö

Laki Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön soveltamisesta (1284/2000) annettiin 28 päivänä joulukuuta 2000. Perussäännön hyväksymisen vaatimien lakeihin kuuluu myös rikoslain muuttamisesta annettu laki (1285/2000). Siihen sisältyy 1 luvun 11 §:n 2 momentin ja 40 luvun 9 §:n 3 momentin muuttaminen, uuden 12 a §:n lisääminen 15 lukuun, uuden 19 a §:n lisääminen 16 lukuun ja uuden 4 momentin lisääminen 16 luvun 20 §:ään. Rikoslain muutosten voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö tulee mitä ilmeisemmin kansainvälisesti ja kansallisesti voimaan myöhemmin kuin nyt ehdotetut rikoslain muutokset.

Ehdotetuissa virkarikossäännöksissä on otettu huomioon mainitut Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön hyväksymisen vaatimat rikoslain muutokset. Mukaan ehdotukseen on siten otettu myös rikoslain 15 lukuun lisättäväksi ehdotettu 12 a §, joka liittyy yksinomaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön hyväksymiseen. Sama koskee myös ehdotettua 1 luvun 11 §:n 2 momenttia koskevaa muutosta siltä osin, kuin siinä viitataan 15 luvun 12 a §:n nojalla 15 luvun 1—9 §:ään. Jos nyt ehdotetut muutokset rikoslakiin hyväksytään, mainittu rikoslain muuttamisesta annettu laki tulee tarpeettomaksi. Mainittu laki ehdotetaan kumottavaksi.

6.6. Menettämisseuraamuksia koskeva lainsäädäntö

Hallituksen esitys menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 80/2000 vp) annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2000. Esityksessä ehdotetaan rikoslakiin uutta 10 lukua, johon sisältyisivät menettämisseuraamuksia koskevat soveltamisalaltaan yleiset säännökset. Ehdotetut säännökset korvaisivat suurelta osin nykyiset epäyhtenäiset konfiskaatiota koskevat rikoslain ja muun lainsäädännön säännökset.

Mainittuun esitykseen sisältyy myös ehdotus rikoslain 40 luvun 4 §:n menettämisseuraamusta koskevan säännöksen muuttamiseksi. Pykälässä on lahjusrikoksia koskeva erityissäännös. Asiallisesti pykälä säilyisi ennallaan, mutta siihen lisättäisiin viittaus menettämisseuraamuksia koskevaan 10 lukuun. Lahjuksen menettämistä koskevan erityissäännöksen säilyttäminen on katsottu tarpeelliseksi jättää lakiin siksi, että näin vältetään tarpeesta ottaa kussakin yksittäistapauksessa kantaa siihen, mikä menettämisseuraamuksen laji olisi kyseessä lahjuksen konfiskaatiota tuomittaessa. Erityissäännöksen säilyttämisellä olisi myös oikeuskäytäntöä ylläpitävää sekä pedagogista arvoa.

Edellä mainituilla perusteilla tässä esityksessä ehdotetaan lahjuksen menettämisseuraamusta koskeva säännös säilytettäväksi asiallisesti nykyisellään, mutta säännös otetaan rikoslain 40 luvun 14 §:ään.

Jos eduskunta on ennen tämän esityksen

hyväksymistä jo ehtinyt hyväksyä menettämisseuraamusta koskevassa kokonaisuudistuksessa ehdotetut muutokset rikoslain 40 luvun 4 §:ään, tässä esityksessä lukuun lisättäväksi ehdotettuun 14 §:ään tulisi lisätä viittaus 10 lukuun. Jos taas ennen tämän esityksen hyväksymistä ei ole hyväksytty menettämis-

seuraamusta koskevaa kokonaisuudistusta, viimeksi mainittua koskevaa esitystä olisi muutettava siten, että 40 luvun 4 §:n muuttamisesta luovuttaisiin ja eduskunnan tässä esityksessä ehdotetun mukaisesti hyväksymään 14 §:ään lisättäisiin viittaus 10 lukuun.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen sisältö ja Suomen lainsäädäntö

1.1. Virkamiehen, tuomarin ja oikeushenkilön määritelmät (1 artikla) sekä kansallisen virkamiehen lahjonta (2 ja 3 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 1 artikla sisältää määritelmät. "Virkamiehen" katsotaan a kohdan mukaan tarkoittavan "viranhaltijaa", "viranomaista", "kunnanjohtajaa", "ministeriä" tai "tuomaria" kansallisen lainsäädännön mukaisesti siinä valtiossa, jossa kyseinen henkilö hoitaa tehtäviään ja siten kuin määritelmää sovelletaan tämän valtion rikoslaisissa. Artiklan b kohdan mukaan "tuomari" käsittää syyttäjät ja tuomioistuinten viranhaltijat. Lisäksi artiklan c kohdan mukaan oikeudenkäynnissä, joka liittyy toisen valtion virkamieheen, syytettyä ajava valtio voi soveltaa virkamiehen määritelmää ainoastaan siinä laajuudessa kuin määritelmä on yhdenmukainen sen kansallisen lainsäädännön kanssa.

Myös "oikeushenkilö", jolle yleissopimus myös suuntaa vastuuta, määritellään kansallisesti. Yleissopimuksen 1 artiklan d kohdan mukaan "oikeushenkilö" tarkoittaa tahoja, jotka on oikeushenkilö sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti, lukuun ottamatta valtioita ja muita julkisia yhteisöjä, jotka käyttävät valtion toimivaltaa, ja yleisiä kansainvälisiä järjestöjä.

EN:n korruptiosopimus ja EU:n lahjussopimus vaativat kumpikin ulotettavaksi lahjusrikosvastuun *kansalliseen virkamieheen* siinä laajuudessa kuin rikosoikeudellinen virkavastuu määritellään kansallisessa lainsäädännössä. EN:n korruptiosopimus ei siten vaadi rikoslain 2 luvun 12 §:ssä olevan virkamiehen määritelmän muuttamista.

Eri maissa virkamiehen käsitteellä voi olla erilainen sisältö. Sopimuksen lahjusrikoksia koskevat kriminalisointivaatimukset sisälty-

vät 2—12 artiklaan.

EN:n korruptiosopimuksen kansallisen virkamiehen aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat artiklat (2 ja 3 artikla) edellyttävät oikeudettoman edun ("undue advantage") antamisen tai vastaanottamisen kriminalisointia. Vaatimus ei edellytä muutoksia Suomen lainsäädäntöön. Rikoslain nykyisissä lahjusrikossäännöksissä on osaksi jo käytetty oikeudettomuustunnusmerkkiä (RL 40:1,1 1k). Myös toinen tapa kuvata lahjan tai muun edun oikeudetonta luonnetta käyttämällä tunnusmerkkiä "lahja tai muu etu, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan tämän palvelussuhteessa" (RL 16:13,1 ja 40:1,1 2k) täyttää sopimuksen vaatimuksen.

Sopimuksen 2 ja 3 artiklassa on aktiivisen ja passiivisen lahjominen rangaistavuuden edellytykseksi asetettu, "jotta tämä (virkamies tai sopimuksen 4—12 artiklassa tarkoitettu henkilö) toimisi tai pidättyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviään hoitaessaan". Tältä osin Suomen rikoslain virkamiestä koskevat lahjussäännökset ovat sopimuksessa edellytettyä laajemmat. Esimerkiksi 40 luvun 1 §:ssä mainitaan "toiminnastaan palvelussuhteessa" tai "edun, joka... on omiaan vaikuttamaan hänen mainittuun toimintaansa. Vastaavat ilmaiset ovat myös lahjuksen antamista koskevassa rikoslain 16 luvun 13 §:ssä. Myös elinkeinoelämän lahjussäännökset (RL 30:7 ja 8) vastaavat sopimuksen vaatimuksia. Rikoslain 3 §:n lahjusrikkomuksen rangaistavuus edellyttää, että teko "on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen". EN:n korruptiosopimus ei edellytä näin laajaa kriminalisointia.

Esityksessä ehdotetaan rangaistaviksi kansanedustajan aktiivinen ja passiivinen lahjominen (RL 16:14 a ja 40:4). Ehdotetut säännökset olisivat rangaistavuudeltaan jonkin verran ahtaammin rajatut kuin virkamiestä koskevat lahjussäännökset. Passiivisen lahjominen ilmaisu "luvatun toimia tai antaen ymmärtää toimivansa edun vuoksi edustajan-

toimessaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla siten että menettely on omiaan..." vastaa kuitenkin EN:n korruptiosopimuksen vaatimuksia. Kansanedustajan aktiivista lahjomista koskevassa säännöksessä on vastaava ilmaisu. Esitetyt lahjussäännökset vastaavat siten näiltäkin osin EN:n korruptiosopimuksen vaatimuksia.

1.2. Kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta (4 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 4 artiklassa edellytetään *kansanedustuslaitoksen jäsenen* lahjomisen säätämistä rangaistavaksi. Kansanedustuslaitoksen jäsen on saatettava lahjusrikosvastuuseen siinäkin tapauksessa, ettei kansanedustaja sisälly kansalliseen rikoskeudelliseen virkamiehen määritelmään. Suomessa kansanedustajaa ei pidetä rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuna virkamiehenä eikä kansanedustaja ole lahjusrikosvastuussa muullakaan perusteella. Suomen lainsäädäntö ei tältä osin vastaa sopimuksen vaatimuksia.

Yleissopimuksen 37 artiklan 1 kappaleen mukaan valtio voi kuitenkin allekirjoittaessaan yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiomis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa varata itselleen oikeuden olla osittain tai kokonaan säätämättä rangaistavaksi kansanedustajan aktiivisen ja passiivisen lahjomisen. Esityksessä ehdotetaan rikoslakiin otettaviksi rangaistussäännökset lahjuksen ottamisesta kansanedustajana (RL 40:4) ja kansanedustajan lahjomisesta (RL 16:14 a; ks. jakso 2.2.). Ehdotetut rangaistussäännökset on muotoiltu siten, että Suomen ei tarvitse tehdä osittaistaan varauksia.

1.3. Toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta (6 artikla) ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjonta (10 artikla)

EN:n korruptiosopimus edellyttää myös *toisen valtion kansanedustuslaitoksen ja kansainvälisten järjestöjen parlamentaaristen*

yleiskokousten jäsenen aktiivisen ja passiivisen lahjonnan rangaistavuutta (6 ja 10 artikla). Rikoslain 16 luvun aktiivista lahjomista koskevat säännökset ovat sovellettavissa sopimuksen edellyttämiin tahoihin. Sen sijaan lahjuksen ottamista koskevia rikoslain 40 luvun säännöksiä ei voida soveltaa kaikkiin sopimuksen 6 ja 10 artiklassa mainittuihin henkilöihin. EN:n korruptiosopimuksen vaatimukset edellyttävät rikoslain muuttamista siten, että muunkin valtion kuin EU-jäsenvaltion kansanedustajan sekä kansainvälisen järjestön parlamentaarisen kokouksen jäsenen passiivinen lahjominen tulee rangaistavaksi. Esitykseen sisältyy myös tätä koskeva ehdotus. Esityksen mukaan ulkomaisen parlamentin jäsenen sovellettaisiin kansanedustajan lahjomista koskevia säännöksiä (ks. jakso 2.2.).

Lahjuksen antamista koskeva rikoslain 16 luvun 13 § soveltuu luvun 20 §:n 3 momentin ulkomaisen virkamiehen määritelmän mukaan myös sellaisen kansainvälisen järjestön parlamentaarisen jäsenen lahjomiseen, jonka jäsen Suomi ei ole. EN:n korruptiosopimuksen 10 artiklassa edellytetään kriminalisoinnin ulottamista vain sellaisen kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenen lahjomiseen, jonka jäsen valtio on. Kansainvälisten järjestöjen parlamentaaristen yleiskokousten toiminnan suojaaminen lahjomiselta on perusteltua silloinkin, kun Suomi ei ole järjestön jäsen. Sen vuoksi lahjuksen antamisen rangaistavuus on syytä säilyttää nykyisessä laajuudessaan.

Sen sijaan voidaan kysyä, onko mielekästä kriminalisoida Suomen lainsäädännössä lahjuksen ottaminen kansainvälisen järjestön parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenenä, jos Suomi ei kuulu järjestöön. Tällaisessa tapauksessa tekijällä ei yleensä voine olla juuri mitään liittymäkohtaa Suomeen. Kun tällainen rikos voi tapahtua Suomessa ja lahjuksen antaja voi olla suomalainen, tuntuu kuitenkin tarkoituksenmukaiselta mahdollistaa lahjustapauksen käsittely kokonaisuudessaan suomalaisessa tuomioistuimessa. Sen vuoksi myös lahjuksen ottamisen soveltamisala ehdotetaan ulotettavaksi sellaistenkin kansainvälisten järjestöjen parlamentaaristen yleiskokousten jäseniin, joihin Suomi ei jäsenenä kuulu.

1.4. Ulkomaisen virkamiehen lahjonta (5, 9 ja 11 artikla)

EN:n korruptiosopimus edellyttää aktiivisen ja passiivisen lahjomisen säätämistä rangaistavaksi myös silloin, kun tekijänä tai kohteena on *toisen valtion virkamies* (5 artikla), sellainen kansainvälisen tai ylikansallisen järjestön tai elimen henkilöstösäännöissä tarkoitettu virkamies tai muu työsopimussuhteessa oleva henkilö, jonka jäsen sopimuspuoli on, tai sellainen henkilö, joka hoitaa vastaavia tehtäviä kuin tällainen virkamies tai työntekijä, riippumatta siitä, onko hän sopimuspuolen lähettämä (9 artikla), ja sellaisen *kansainvälisen tuomioistuimen* tuomari tai viranhaltija, jonka toimivallan sopimuspuoli on hyväksynyt (11 § artikla).

EN:n korruptiosopimus koskee siis kaikkien valtioiden virkamiehiä ja *kansainvälisten järjestöjen virkamiehiä* ja edellyttää sekä aktiivisen että passiivisen lahjomisen kriminalisointia. Toisaalta rangaistavaksi on säädettävä vain sellaisten kansainvälisten järjestöjen virkamiesten aktiivinen tai passiivinen lahjominen, joiden jäsen asianomainen valtio itse on sekä vain sellaisen kansainvälisen tuomioistuimen tuomarin ja viranhaltijan aktiivinen ja passiivinen lahjominen, jonka toimivallan Suomi on hyväksynyt.

Rikoslain 16 luvun 20 §:n 3 momentin ulkomaisen virkamiehen määritelmä vastaa siten EN:n korruptiosopimuksen lahjusrikosten tekijäpiiriä koskevia vaatimuksia. Määritelmä ei rajoitu EN:n korruptiosopimuksen tapaan vain sellaisten kansainvälisten järjestöjen virkamiehiin, joissa Suomi on osallinen tai vain sellaisiin kansainvälisten tuomioistuinten tuomareihin ja viranhaltijoihin, joiden toimivallan Suomi on hyväksynyt. Sen sijaan nykyisiä passiivista lahjomista koskevia rikoslain 40 luvun säännöksiä ei voida soveltaa ulkomaisiin virkamiehiin yhtä laajasti. Rikoslain 40 luvun 9 §:n 3 momentin mukaan passiivista lahjomista koskevia luvun 1—4 §:ää sovelletaan vain 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettuihin Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaan henkilöön, Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamieheen tai Schengenin yleissopimuksessa tarkoitettuun vieraan valtion virkamieheen. Korruptiosopimus edellyttää siten passiivista lahjomista koske-

vien säännösten soveltamisalan laajentamista kaikkiin ulkomaisiin virkamiehiin ja kansainvälisten järjestöjen tuomioistuinten tuomareihin ja viranhaltijoihin.

Valtio voi kuitenkin 36 artiklan mukaan antaa selityksen, että se säätää rangaistavaksi teoksi 5 artiklan mukaisesti ulkomaisten virkamiesten, 9 artiklan mukaisesti kansainvälisten järjestöjen virkamiesten tai 11 artiklan mukaisesti kansainvälisten tuomareiden ja viranhaltijoiden aktiivisen ja passiivisen lahjonnan ainoastaan, kun virkamies tai tuomari toimii tai pidättäytyy toimimasta tietyllä tavalla virkavelvollisuuksiensa vastaisesti. Suomen rikoslain lahjusrikossäännöksiin ei sisälly tällaista säätämistä, joten Suomella ei ole tarvetta antaa 36 artiklan mukaista selitystä.

Rikoslain 40 luvun passiivista lahjomista koskevien säännösten soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi ulkomaisiin virkamiehiin samassa laajuudessa kuin ulkomaisen virkamies jo nykyisin 16 luvussa määritellään ja samassa laajuudessa kuin ulkomainen virkamies voi 16 luvun mukaan olla lahjomisen kohteena. Voimassa olevan lain määritelmä kattaa myös toisen valtion parlamentin jäsenet ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenet. Koska ulkomaisen parlamentin jäsenen vastuu lahjusrikoksissa on syytä saattaa vastaamaan kansanedustajalle ehdotettua vastuuta, esityksessä ehdotetaan, ettei ulkomaisen virkamiehen määritelmä enää kattaisi ulkomaisen parlamentin jäseniä, vaan nämä määriteltäisiin erikseen. Samalla määritelmää täsmennettäisiin (ks. jakso 2.2.).

Valtio voi 37 artiklan 1 kappaleen mukaan varata itselleen oikeuden olla kokonaan tai osaksi säätämättä rangaistavaksi 5 artiklassa määriteltäviä passiivista lahjontaa. Tätäkään varaamaa ei ole tarpeen tehdä, koska Suomen rikoslain aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat säännökset ehdotetaan tältä osin vastaamaan toisiaan.

1.5. Osallisuus (15 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 15 artiklan mukaan olisi säädettävä rangaistavaksi teoksi myös avunanto ja yllyttäminen niihin sopimuksen 2—14 artiklassa tarkoitettuihin te-

koihin, joihin ei jätetä varaumaa. Rikoslaki on yleissopimuksen mukainen myös tältä osin.

1.6. Vaikutusvallan väärinkäyttö (12 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 12 artiklassa edellytetään kriminalisoitavaksi sellaisen henkilön aktiivinen lahjominen, joka väittää tai vahvistaa pystyvänsä epäasiallisesti vaikuttamaan jonkin 2, 4—6 ja 9—11 artiklassa tarkoitetun henkilön päätöksentekoon, riippumatta siitä kenelle etu on tarkoitettu. Rangaistavaksi olisi myös säädettävä edun vastaanottaminen tms., jos se tehdään palkkiona vaikutusvallan käyttämisestä johonkin mainituissa artikloissa tarkoitettuun henkilöön riippumatta siitä, käytetäänkö vaikutusvaltaa tai johtaako oletettu vaikutusvalta haluttuun tulokseen.

Valtio voi kuitenkin 37 artiklan 1 kappaaleen mukaan allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa varata itselleen oikeuden olla säätämättä rangaistavaksi kansallisessa lainsäädännössään osittain tai kokonaan muun muassa 12 artiklassa tarkoitettua toimintaa.

Sikäli kuin lahjominen 12 artiklan tapauksissa kohdistuu virkamiehiin tai julkisyhteisön työntekijöihin, heidän artiklassa tarkoitettu menettelynsä merkinnee syyllistymistä lahjuksen ottamiseen. Jos joku sen sijaan vetoaa vaikutusvaltaansa päätöksentekijöihin puolueasemansa tai sukulaisuutensa perusteella, hän tai hänelle etuja tarjoava ei välttämättä syyllisty ainakaan lahjusrikoksiin. Myöskään 5 luvun osallisuutta koskevat säännökset eivät riitä kattamaan kaikkia 12 artiklassa tarkoitettuja tilanteita.

Osa 12 artiklassa tarkoitetuista teoista ei siten ilmeisestikään ole Suomen rikoslain mukaan rangaistavia. Rangaistavan käyttäytymisen alan laajentamiseen siitä, mihin lahjusrikosten rangaistavuus — ottaen huomioon yritystä ja osallisuutta koskevat säännökset — nykyisin ulottuu, ei kuitenkaan liene tarvetta. Rangaistavuuden nykyinen rajaus merkitsee sitä, että moitittavimmat vaikutusvallan väärinkäytön muodot olisivat joka tapauksessa rangaistavia. Rangaistavan teon mää-

rittely riittävällä tarkkuudella on ongelmallista eikä käytännössä ole ilmennyt tarvetta laajentaa nykyisten lahjusrikosten rangaistavuuden alaa kyseessä oleviin teko-tyyppeihin.

Edellä sanotun perusteella Suomen tulisi 37 artiklan 1 kappaaleen mukaan ratifioidessaan EN:n korruptiosopimuksen varata itselleen oikeus olla osittain säätämättä rangaistavaksi 12 artiklassa kuvattuja tekoja.

1.7. Lahjonta yksityisellä sektorilla (7 ja 8 artikla)

EN:n korruptiosopimus koskee liiketoiminnassa tapahtuvaa perusteettoman edun suoraa tai välillistä lupaamista, tarjoamista ja antamista sekä sen pyytämistä tai vastaanottamista tai tarjouksen tai lupauksen hyväksymistä itselle tai toiselle. Lahjominen kohteena voi olla yksityisellä sektorilla sekä johtavassa asemassa että työntekijänä oleva henkilö. Kriminalisointivelvoite koskee tekoa, johon ryhdytään, jotta lahjottava toimisi velvollisuuksiensa vastaisesti tai pidättäisi toimimasta velvollisuuksiensa mukaisesti.

Rikoslain 30 luvun rangaistussäännökset aktiivisesta (RL 30:7) ja passiivisesta (RL 30:8) lahjomisesta elinkeinotoiminnassa täyttävät sopimuksen vaatimukset. Niissä käytetty elinkeinotoiminnan käsite on ilmeisesti yleissopimuksessa käytettyä liiketoiminnan käsitettä laajempikin. Myös lahjusta luonnehtiva tunnusmerkki "oikeudeton" riittää vastaamaan sopimuksessa käytettyä ilmaisua "undue". Myös teko-työtapojen kuvaukset kattavat sopimuksen edellytykset.

Rikoslain lahjussäännökset koskevat elinkeinon harjoittajan palveluksessa olevaa, elinkeinonharjoittajan puolesta toimivaa ja muiden elinkeinonharjoittajan hallinnosta vastaavien elinten jäseniä, tilintarkastajaa ja selvitysmiestä. Tältä osin säännöksen voidaan katsoa asiallisesti vastaavan sopimuksen sanontaa "johtaa tai tekee työtä missä tahansa asemassa".

Sopimusta selittävän raportin mukaan "velvollisuuden vastaisuudella" ei tarkoiteta pelkästään tiettyyn sopimukseen liittyviä velvollisuuksia, vaan myös sen takaamista, ettei rikota yleisiä liike-elämän lojaliteettiperiaatteita. Rikoslain sanonta "saattaa lahjottava suosimaan lahjuksen antajaa tai jota kuta muuta

tai palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta" kattanee kuvatun sopimuksen velvollisuuksien vastaisuuden (vrt. HE 66/1988 vp, s. 89, jossa todetaan, että teko voi loukata myös kilpailevien elinkeinonharjoittajien etua). Suosimisen ja palkitsemisen lisäksi ei liene mitään muuta yleissopimuksessa tarkoitettua velvollisuuksien vastaisuutta.

1.8. Lahjontarikoksen tuottaman hyödyn rahanpesu (13 artikla)

Sopimuspuolten tulee eräin rajoituksin ryhtyä lainsäädännöllisiin ja muihinkin toimiin säätääkseen rangaistavaksi Euroopan neuvoston rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan yleissopimuksen (ETS No 141; 1990) 6 artiklan 1 ja 2 kappaleessa tarkoitettua toiminnan artiklassa mainituin ehdoin, kun kyseiseen rikokseen liittyy jokin EN:n korruptiosopimuksen 2—12 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetty rikos. Sopimusvaltio voi luopua kriminalisoinnista muun muassa silloin, jos se katsoo, etteivät artiklassa tarkoitettut rikokset ole niin törkeitä, että niihin voisi soveltaa rahanpesua koskevaa lainsäädäntöä. Mainituissa rahanpesusopimuksen säännöksissä kielletään muun muassa omaisuuden muuntaminen tai siirtämisen taikka omaisuuden todellisen alkuperän tai omistusoikeuden salaaminen tietoisena siitä, että omaisuus on rikoksen tuotamaa hyötyä.

Suomen rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentin rahanpesua koskevat säännökset kelpuuttavat minkä tahansa rikoksen rahanpesun esiteoksi. Momentin täytäntöönpanoteot vastaavat myös sopimuksen vaatimuksia. Suomen lainsäädäntö vastaa myös muilta osin EN:n korruptiosopimuksen 13 artiklan vaatimuksia.

1.9. Kirjanpitorikokset (14 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 14 artiklan mukaan sopimuspuolten olisi säädettävä rangaistavaksi teoksi, josta on rikosoikeudellisia tai muita seuraamuksia, seuraavat teot tai laiminlyönnit, joiden tarkoituksena on tehdä, kätkeä tai peittää jokin 2—12 artiklassa tarkoitettu lahjusrikos edellyttäen, ettei sopi-

muspuoli ole tehnyt varaumaa tai antanut selitystä: a) sellaisen laskun tai muun kirjanpitoon liittyvän asiakirjan tai merkinnän tekeminen tai käyttäminen, johon sisältyy vääriä tai epätäydellisiä tietoja; b) laitton maksun kirjaamisen laiminlyönti.

Sopimus edellyttää teolta rangaistavuutta vain edellytyksin, että sen tarkoituksena on tehdä, salata tai peittää jokin lahjusrikos. Rikoslain 30 luvun 9 §:n kirjanpitorikoksen tekotapa ovat muun muassa liiketapahtumien kirjaamisen laiminlyönti ja väärien ja harhaanjohtavien tilitapahtumien kirjaaminen. Säännöksen soveltaminen ei edellytä, että teot tehtäisiin tietyn tyyppisten rikosten kuten lahjusrikosten tekemiseksi tai salaamiseksi. Tekojen rangaistavuus kuitenkin edellyttää, että niillä olennaisesti vaikeutetaan oikean kuvan saamista kirjanpitovelvollisen taloudellisen toiminnan tuloksesta. Suomen lainsäädäntö täyttäneen sopimuksen edellytykset.

1.10. Koskemattomuus (16 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen määräykset eivät rajoita minkään sopimuksen, pöytäkirjan tai perussäännön tai niiden täytäntöönpanoasiakirjojen määräysten soveltamista koskemattomuuden peruuttamisen osalta. Artiklassa asetetaan kansainvälisen oikeuden mukainen koskemattomuus etusijalle lainkäyttövaltaan nähden, silloin kun on kysymys valtion lainkäyttövallan ulottamisesta esimerkiksi kansainvälisen järjestön tai ylikansallisen järjestön jäsenenä.

1.11. Lainkäyttövalta (17 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 17 artiklassa on sopimuspuolen lainkäyttövaltaa koskevia määräyksiä. Kunkin sopimuspuolen olisi 1 kappaleen mukaan ulotettava lainkäyttövaltansa tämän yleissopimuksen 2—14 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädettyyn rikokseen. Lainkäyttövalta tulisi olla sopimuspuolella, jos (a) rikos on tehty osittain tai kokonaan sen alueella tai (b) rikoksentehtäjä on sen kansalainen, virkamies tai jonkin kansanedustuslaitoksen jäsen tai (c) jos rikos koskee sen virkamiestä tai kansallisen yleiskokouksen jäsentä tai 9—11 artiklassa tarkoitettua henkilöä, joka samalla on sen kan-

salainen.

Sopimusvaltio voi 17 artiklan 2 kappaleen mukaan EN:n pääsihteerille jätettävässä selityksessä varata itselleen oikeuden olla soveltamatta 1 kappaleen b ja c kohdan tai jomankumman kohdan lainkäyttövaltaa koskevia määräyksiä. Jos sopimusvaltio käyttää hyväkseen 2 kappaleessa määrättyä vaaraa, sen on mainitun artiklan 3 kappaleen mukaan kuitenkin ulotettava lainkäyttövaltansa sellaisiin tapauksiin, joissa väitetty rikoksentekijä on sen alueella ja jossa se ei luovutuspyynnön jälkeen luovuta rikoksentekijää toiselle sopimuspuolelle pelkästään hänen kansalaisuutensa perusteella. Artiklan 4 kappaleen mukaan yleissopimus ei sulje pois kansallisen lainsäädännön mukaista rikosoikeudellista lainkäyttövaltaa.

1 kappale

Rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Luvun 10 §:n mukaan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni. Suomen lakia on siten sovellettava, jos teko vain osakkin on tehty Suomessa. Kyseiset säännökset täyttävät siten 17 artiklan 1 kappaleen a kohdan vaatimukset.

Suomen lakia sovelletaan rikoslain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan myös Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen. Edellytyksenä kuitenkin 11 §:n mukaan on se, että teko on rangaistava myös tekopaikan lain mukaan ja että rikoksesta olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa (niin sanottu kaksoisrangaistavuuden vaatimus). Rikoksesta ei silloin saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Virkamiehen aktiivisen lahjomisen ei ole katsottava kohdistuvan lahjottavaan virkamieheen. Virkamiehen aktiivisen ja passiivisen lahjomisen voidaan katsoa kohdistuvan asianomaiseen viranomaiseen ja Suomen valtioon.

Kaksoisrangaistavuutta ei vaadita, jos rikos kohdistuu Suomeen 1 luvun 3 §:n mukaan. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan rikoksen on katsottava kohdistuvan Suomeen,

jos se on kohdistunut Suomen viranomaiseen. Viranomaisella tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomen valtion viranomaista (HE 1/1996 vp). Lisäksi edellytetään, että rikos kohdistuu virkamieheen hänen ollessaan virantoimituksessa.

Pykälän 2 kohdan mukaan rikoksen katsotaan kohdistuneen Suomeen, jos sillä on vakavasti loukattu tai vaarannettu Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia.

Siten esimerkiksi kunnallisella ja yksityisellä sektorilla tai kansanedustajan ollessa kysymyksessä vain vakavimpien lahjusrikosten voidaan katsoa kohdistuvan valtioon 3 §:n tarkoittamalla tavalla. Näin ollen Suomen kansalaisen ollessa tekijänä yksityisen tai julkisen sektorin aktiivisessa tai passiivisessa lahjomisessa 1 luvun 3 § soveltuu vain osittain.

Rikoslain 1 luvun 4 §:n mukaan rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitetun henkilön tekemään rikoslain 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Pykälä ei edellytä kaksoisrangaistavuutta. Suomalainen virkamies ja julkisyhteisön työntekijä voidaan rikoslain 1 luvun 4 §:n nojalla tuomita ulkomailla tehdystä 40 luvun rikoksesta ilman kaksoisrangaistavuuden vaatimusta. Suomalainen virkamies voi olla myös muun valtion kuin Suomen kansalainen. Jos siis on kysymys virkamiehen passiivisesta lahjomisesta, rikoslain 1 luvun 4 § täyttää artiklan 1 kappaleen b kohdan vaatimukset.

Esityksessä kuitenkin ehdotetaan virkamiehen määritelmän supistamista olennaisesti nykyisestäään, vaikka virkamiestä koskevia rangaistussäännöksiä sovellettaisiinkin entisessä laajuudessaan luottamushenkilöihin ja julkista valtaa käyttäviin henkilöihin. Tämän johdosta rikoslain 1 luvun 4 §:ään on syytä lisätä mainitut henkilöryhmät (ks. jakso 2.2.). Säännös ei kuitenkaan koskisi lahjuksen antamista virkamiehelle eikä kansanedustajaa koskevia lahjusrikoksia. Se ei myöskään tule sovellettavaksi ulkomaisen virkamiehen aktiiviseen tai passiiviseen lahjomiseen, vaikka sellaisena olisi Suomen kansalainen eikä ulkomaisen parlamentin jäsenenä, joka samalla on Suomen kansalainen.

Suomen kansanedustuslaitoksen jäsenenä voi olla vain Suomen kansalainen. Esitykses-

sä ehdotetaan kansanedustajan aktiivista ja passiivista lahjomista rangaistavaksi. Jollei tällainen lahjusrikos ole vakava eikä siten 3 §:n soveltaminen tule kysymykseen, kansanedustajaakin koskevia lahjusrikoksia koskee 11 §:ssä tarkoitettu kaksoisrangaistavuuden vaatimus.

Suomen lainsäädäntö ei siten kaikissa tapauksissa täyttäisi sopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen b kohdan vaatimuksia, vaan osa suomalaisen, virkamiehen tai kansanedustajan tekemistä lahjusrikoksista edellyttäisi kaksoisrangaistavuuden vaatimusta voidakseen tulla rangaistuksi Suomen lainsäädännön mukaan. Hyväksyessään vuonna 1998 EU:n lahjussopimuksen, jossa oli vastaavat virkamiehiä koskevat toimivaltasäännökset, Suomi antoi julistuksen, jonka mukaan se ei luopunut kaksoisrangaistavuudesta omien kansalaisten osalta.

Suomen kansallisten intressien mukaista saattaa kuitenkin olla, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin omien kansalaisten osalta niissäkin tapauksissa, joissa yksittäisen lahjusrikoksen ei sellaiseen voida katsoa loukkaavan vakavasti Suomen kansallisia intressejä. Kansainvälisen korruptionvastaisen yhteistyön lisääntyessä voisi Suomen edun mukaista olla ulottaa kansallinen lainsäädäntö koskemaan nykyistä laajemmin Suomen kansalaisen, virkamiehen tai kansanedustajan tekemiä lahjusrikoksia. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisen yhteydessä joulukuussa 2000 on jo luovuttu kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta Suomen kansalaisten tekemien rikosten osalta, kun kysymyksessä on kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevan henkilön aktiivisesta tai passiivisesta lahjomisesta. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen käytännön merkitys vähenee sitä mukaan, kun eri valtiot ratifioivat EN:n korruptiosopimuksen. Tästä huolimatta kaksoisrangaistavuudesta luopuminen lahjusrikoksissa saattaa olla tarpeen periaatteellista syistä.

Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta ei kuitenkaan tulisi oman kansalaisen osalta luopua yksityisen sektorin lahjusrikoksissa. Jos kysymyksessä on Suomen valtiollisten, sotilaallisten tai taloudellisten intressien vakavasta loukkaamisesta tai vaarantamisesta

tulevat elinkeinoelämän lahjusrikokset teko- paikan lainsäädännöstä riippumatta Suomen rikoslain soveltamisen piiriin 1 luvun 3 §:n nojalla Suomeen kohdistuvina rikoksina. Elinkeinoelämässä tapahtuvaan aktiiviseen lahjomiseen, jossa lahjominen kohdistuu suomalaiseseen yritykseen, säätiöön tai oikeushenkilöön, soveltuu useissa tapauksissa 1 luvun 5 §, joka kuitenkin edellyttää kaksoisrangaistavuutta.

Suomen tulisikin antaa 17 artiklan 2 kappaleen mukainen selitys, jossa Suomi selittää soveltavansa 1 kappaleen b kohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teolle asetetaan rikoslain 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus silloin, kun kysymyksessä on 7 tai 8 artiklassa tarkoitettu aktiivinen tai passiivinen lahjonta yksityisellä sektorilla, jollei teolla vakavasti loukata tai vaaranneta Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia.

Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopumisen vaatimia muutoksia 11 §:n 2 momenttiin selostetaan jäljempänä (ks. jakso 2.2.).

Artiklan 1 kappaleen c kohta perustuu lahjuksen antamisen kohteena olevan henkilön asemaan. Lahjotun on oltava joko virkamies tai kansanedustuslaitoksen jäsen taikka sellainen ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen, joka samalla on Suomen kansalainen.

Lahjuksen antamisrikosten voidaan useissa tapauksissa katsoa loukkaavan Suomen valtiollisia oikeuksia 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla (HE 1/1996 vp s. 20). Niiden voidaan katsoa kohdistuvan Suomen valtioon tai muuhun julkisyhteisöön taikka viranomaiseen. Sen sijaan niiden ei voida katsoa kohdistuvan siihen virkamieheen, jolle lahjus annetaan tai sitä tarjotaan.

Lahjusrikosten, jotka koskevat suomalaista virkamiestä artiklan c kohdassa tarkoitettuihin tavoin, kohdistuvat Suomen valtioon (vakavissa tapauksissa) tai suomalaiseseen viranomaiseen (valtion viranomaiseen). Tältä osin c kohdassa tarkoitettut teot tulevat Suomen rikoslain piiriin 1 luvun 3 §:n nojalla, jolloin kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei edellytetä. Säännöksen ei kuitenkaan edellä b alakohdan yhteydessä todetun perusteella ole kaikissa lievemmissä tapauksissa katsottava

ulottuvan kaikkiin virkamiehiin tai niihin eri henkilöihin, jotka voisivat ehdotetun 16 luvun 20 §:n nojalla olla aktiivisen lahjomisen kohteena. Myöskään 1 luvun 5 § ei soveltuisi eikä aina 6 §, koska lahjojana voi olla muu kuin Suomen kansalainen. Mainittua 1 luvun 3 §:ää ei myöskään kaikissa tapauksissa voitaisi soveltaa, jos lahjomisen kohteena on kansanedustaja tai sellainen ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen, joka samalla on Suomen kansalainen.

Suomen rikoslaki ei siten kaikissa c kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tule lainkaan sovellettavaksi tai sen soveltaminen edellyttää joissakin tapauksissa kaksoisrangaistavuutta.

Esityksessä kuitenkin ehdotetaan edellä mainituin perustein, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta voitaisiin luopua myös c kohdan tarkoittamissa tapauksissa. Suomen ei siten tarvitsisi turvautua 2 kappaleessa säänneltyyn selitykseen, koska c kohta ei koske yksityisen sektorin lahjontaa.

Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen tarvittavilta osin edellyttää muutoksia 1 luvun 11 §:n 2 momenttiin. Näitä on selostettu jäljempänä (ks. jakso 2.2.)

3 kappale

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimusvaltion on, jos se on käyttänyt 2 kappaleessa tarkoitettua varaumaa, ryhdyttävä lainkäyttövallan laajentamiseksi toimenpiteisiin tilanteessa, jossa väitetty rikoksenteijä on sen alueella ja se luovutuspyynnöstä huolimatta kieltäytyy luovuttamasta rikoksenteijää toiselle osapuolelle pelkästään hänen kansalaisuutensa perusteella. Suomen varauksella koski vain 1 kappaleen b kohdassa tarkoitettua tilannetta silloin, kun kysymyksessä yksityisen sektorin lahjominen.

Rikoslain 1 luvun 8 § koskee, tässä tarkoitettuja "luovuta tai rankaise" -tilanteita. Pykälän mukaan Suomen lakia on sovellettava, jos valtio, jonka alueella rikos on tehty, on pyytänyt rikoksen syytteenpanoa suomalaisessa tuomioistuimessa tai rikoksen johdosta esittänyt pyynnön rikoksenteijän luovuttamisesta, mutta pyyntöön ei ole suostuttu. Säännös edellyttää kaksoisrangaistavuutta ja sitä, että teosta Suomen lain mukaan saat-

taa seurata yli kuusi kuukautta vankeutta. Sama periaate sisältyy myös rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (SopS 32/1971), jäljempänä eurooppalainen luovuttamissopimus ja lakiin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta (456/1970), jäljempänä yleinen luovuttamislaki. Mainittujen säädösten mukaan Suomi luovuttaa myös omia kansalaisiaan.

Lahjusrikoksista voi seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus 40 luvun 3 §:n lahjusrikkomusta lukuun ottamatta. EN:n korruptiosopimus ei kuitenkaan edellytä rangaistavuutta lahjusrikkomuksena rangaistavaksi säädetyiltä teoilta.

Suomen lainsäädäntö täyttää myös 3 kappaleen vaatimukset.

1.12. Yhteisövastuu (18 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 18 artiklan mukaan oikeushenkilö olisi voitava asettaa rangaistusvastuuseen sopimuksessa tarkoitettua lahjuksen antamisesta, vaikutusvallan väärinkäytöstä ja rahanpesusta, jonka luonnollinen henkilö on tehnyt oikeushenkilön hyväksi joko yksin tai osana johtavassa asemassa olevaa yhteisön elintä. Johtava asema voi perustua oikeuteen edustaa oikeushenkilöä, oikeuteen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai oikeuteen harjoittaa oikeushenkilön sisäistä valvontaa. Myös mainitussa asemassa olevan luonnollisen henkilön osallisuuden rikoskumppanina tai yllyttäjänä edellä mainittuihin rikoksiin tulisi johtaa yhteisövastuuseen.

Yhteisövastuun olisi seurattava myös silloin, kun oikeushenkilön alainen henkilö tekee edellä mainitun rikoksen ja hänen tekonsa on mahdollistanut oikeushenkilön palveluksessa olevan luonnollisen henkilön harjoittaman valvonnan puute. Oikeushenkilön vastuu ei saa olla esteenä rikosoikeudenkäynnille sellaista luonnollista henkilöä vastaan, joka on edellä mainitun rikoksen tekijä, yllyttäjä tai siihen osallinen.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan Suomen rikoslain mukaan lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen (RL 16:13, 14 ja 18), lahjomiseen elinkeinotoiminnassa (RL 30:7

ja 13) ja kätkemisrikoksiin (RL 32:1—3 ja 8). Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset eivät kuitenkaan sovellu lahjuksen antamiseen kansanedustajalle. Tämän mahdollistava muutos ehdotetaan tehtäväksi rikoslain 16 luvun 18 §:ään (ks. jakso 2.2.). Oikeushenkilön rangaistusvastuulle rikoslain 9 luvussa säädetyt edellytykset vastaavat korruptiosopimuksen vaatimuksia.

1.13. Seuraamukset ja toimenpiteet (19 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 19 artiklan 1 ja 2 kappaleen mukaan sopimuspuolen on säädettävä 2—14 artiklan mukaisesti rangaistaviksi teoiksi säädetyistä rikoksista tehokkaat ja oikeassa suhteessa olevat ja varoittavat seuraamukset. Luonnollista henkilöä koskeviin seuraamuksiin on kuuluttava vankeusrangaistus, josta rikosentekijä voidaan luovuttaa, ja oikeushenkilöä koskeviin seuraamuksiin sakkorangaistus.

Vankeus ja sakko ovat Suomen rikoslain mukaan vaihtoehtoisia seuraamusmuotoja lahjusrikosten perustekomuodoissa rikoslain 16, 30 ja 40 luvussa. Vankeutta voidaan tuomita enintään kaksi vuotta rikoksista, mutta lahjusrikkomuksen enimmäisrangaistus on kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 16 ja 40 luvun lahjusrikossäännöksissä on erilliset törkeät tekemuodot, joissa rangaistusasteikkona on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Rikoslain rangaistussäännökset täyttävät 19 artiklan 1 ja 2 kappaleen vaatimukset tehokkaista, suhteellisista ja varoittavista seuraamuksista.

Yleisen luovuttamislain, 4 §:n mukaan luovuttamisen edellytyksenä on, että luovuttamispyyntönsä tarkoitetusta teosta saattaa seurata vuoden vankeusrangaistusta ankarampi rangaistus. Euroopan unionin jäsenvaltion ja pohjoismaihin luovuttaminen voi tapahtua mainittua lievemmistäkin rikoksista. Suomen lain mukaan lahjusrikoksesta epäilty voidaan useimmissa tapauksissa luovuttaa. Suomen laki täyttää artiklassa seuraamukselle asetetut edellytykset tältäkin osin.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolen on tehtävä mahdolliseksi omaisuuden menetetyksi tuomitseminen tai muu rikok-

sentekovälineiden tai rikoksen tuottaman hyödyn tai rikoksen tuoton arvoa vastaavan omaisuuden pakko-otto sopimuksen tarkoitamista rikoksista. Rikoslain 2 luvun 16 §:n ja 40 luvun 4 §:n säännökset vastaavat yleisopimuksessa menettämis seuraamukselle asetettuja vaatimuksia.

1.14. Erityisviranomaiset (20 artikla)

Sopimuspuolen on varmistettava, että sillä on riittävän itsenäisiä, riittävästi koulutettuja, lahjontarikosten torjuntaan erikoistuneita henkilöitä tai yksiköitä. EN:n korruptiosopimukseen liitetyn perustelumuioston mukaan vaatimus erikoistumisesta ei koske kaikkia rangaistuksen täytäntöönpanon tasoja. Se ei myöskään tarkoita, että jokaisessa syyttäjän toimistossa ja jokaisessa poliisivirastossa olisi lahjusrikoksiin erikoistunutta henkilökuntaa. Suomessa on sekä poliisi- että syyttäjäorganisaation eri tasoilla erityisesti talousrikosten ja niiden mukana lahjusrikosten tutkintaan koulutettua henkilöstöä. Syyttäjälaitokseen ollaan myös perustamassa niin sanottua avainsyyttäjäjärjestelmää, jossa muutamat syyttäjät erikoistuvat virkarikoksiin. Tämä vastaa artiklan vaatimuksia.

1.15. Yhteistyö kansallisten viranomaisten kesken (21 artikla)

Sopimuspuolen on artiklan mukaan varmistettava, että viranomaiset ja virkamiehet tekevät yhteistyötä kansallisen lainsäädännön mukaisesti niiden viranomaisten kanssa, jotka vastaavat rikosten tutkinnasta ja syyttämisestä. Yhteistyön toteuttamiseen on käytettävissä kaksi vaihtoehtoista tapaa. Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan viranomaisten on ilmoitettava oma-aloitteisesti mainituille tutkintaviranomaisille, jos on perusteltu syy uskoa, että sopimuksen 2—14 artiklassa tarkoitettu rikos on tapahtunut. Toinen vaihtoehto on, että tutkintaviranomaisille annetaan heidän pyynnöstään kaikki tutkinnassa tarvittavat tiedot.

Suomessa ei ole yleistä velvollisuutta oma-aloitteisesti ilmoittaa rikoksista poliisille tai syyttäjälle. Ainoastaan eräiden hankkeilla olevien törkeiden rikosten ilmoittamatta jättäminen on rikoslain 15 luvun 10 §:ssä sää-

detty rangaistavaksi. Joissakin tapauksissa ilmoitusvelvollisuudesta kuten rahanpesuepäilyistä on erityisesti säädetty. Suomen lainsäädäntö ei täytä ensimmäistä vaihtoehtoa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan viranomaisten asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Mainitun lain 29 §:n mukaan viranomaisen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta muun muassa silloin, jos tiedon antamisesta ja oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen säädetty. Poliisilla on poliisilain (493/1995) 35 §:n mukaan oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä virkatehtävän suorittamiseksi tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu. Säännöksiä täydentävät lukuisat eri viranomaisten henkilörekistereissä olevien tietojen luovutusta koskevat säännökset, jotka yleensä nimenomaisesti mahdollistavat henkilötietojen luovutuksen rikosten tutkintaa suorittaville viranomaisille. Säännökset eivät kuitenkaan auktomasti varmistavat, että poliisi pyynnöstä saa tarvitsemansa tiedot.

EN:n korruptiosopimuksen perustelumuis-tion mukaan tarkoituksena ei ole, että tarvittava yhteistyön taso olisi olemassa kaikissa tapauksissa. Kansallisessa laissa tulisi kuitenkin olla riittävät erityiset säännökset, joilla taataan tarkoituksenmukainen yhteistyö viranomaisten kesken. Suomen lainsäädäntö täyttäneen kansallisten viranomaisten yhteistyölle asetetun toisen vaihtoehdon.

1.16. Oikeusviranomaisten kanssa yhteistyötä tekevien henkilöiden ja todistajien suojelu (22 artikla)

Artiklassa edellytetään sopimusvaltiolta toimenpiteitä tehokkaan ja asianmukaisen suojelun antamiseksi oikeusviranomaisten kanssa yhteistyötä tekeville henkilöille ja todistajille. Tällaisia ovat ensinnäkin henkilöt, jotka ilmoittavat korruptiosopimuksen 2—14 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetyn rikoksen tai tekevät muutoin yhteistyötä rikosten tutkinnasta tai syyttämisestä vas-

taavien viranomaisten kanssa. Perustelumuis-tion mukaan tässä tarkoitetaan henkilöitä, joiden samalla epäillään syyllistyneen tai olevan osallisia rikokseen, josta he antavat tietoja poliisille. Toiseksi tällaisia suojeltavia henkilöitä ovat ilmiantajat ja muut todistajat, jotka antavat sellaista rikosta koskevan lausunnon.

Tehokkaalla ja asianmukaisella suojelulla tarkoitetaan muun muassa kyseessä olevien henkilöiden nimen salaamista prosessin aikana, joissakin tapauksissa vartijoiden käyttöä suojelussa ja joissakin erityistapauksissa henkilöllisyyden, työn tai kotipaikan vaihtamista.

Suomessa on todistajien suojelu kansainvälisesti hyvällä tasolla. Esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 31 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muun muassa salaisesta puhelinnumerosta, asuinpaikasta ja muista yhteystiedoista, on pidettävä salassa, jos henkilö on tätä pyytänyt ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Asianomistajan, todistajan tai muun kuultavan yhteystietojen ilmoittamista on haastehakemuksen ja valituksen yhteydessä rajoitettu. Turvallisuussyistä voidaan väestörekisterin ja ajokorttirekisterin muutoin julkisten tietojen antaminen muulle kuin viranomaiselle estää. Oikeudenkäynnissä kuultavan uhkaaminen on säädetty rangaistavaksi. Todistajaa, asianosaista ja asianomistajaa voidaan eräissä tapauksissa kuulla yleisön tai asianosaisen saapuvilla olematta. Oikeudenkäyntiin saapuvat voidaan turvallisuussyistä tarkastaa. Poliisilla on laaja vaitiolo-oikeus. Suomen lainsäädäntö vastaa artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

1.17. Toimenpiteet, joilla helpotetaan todisteiden keräämistä ja rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemista (23 artikla)

Artiklan 1 kappaleessa edellytetään erityisen tutkintamenetelmän käyttämisen mahdollistamista todisteiden keräämisen ja menettämisseuraamuksen toteuttamisen helpottamiseksi. Perustelumuis-tion mukaan tällaisia erityisiä tutkintamenetelmiä voisivat olla etenkin peitetoiminta, salakuuntelu, tele-

kuuntelu ja tietojärjestelmiin pääsy. Koska menetelmillä puututaan vahvasti perusoikeuksiin, on jätetty kunkin sopimusvaltion oman harkinnan varaan valita sallittavat tutkintamenetelmät. Suomessa poliisilla on muun muassa oikeus tekniseen kuunteluun ja tekniseen katseluun epäiltyjen törkeimpien lahjusrikosten selvittämiseksi. Suomen oikeus vastaa jo näitä sopimuksen vaatimuksia.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuimille tai muille viranomaisille tulisi antaa oikeus tarkastaa pankkien, rahoituslaitosten ja yritysten kirjanpito tarkoituksena suorittaa tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen toimenpiteet.

Pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 1 §:n mukaan omaisuuden takavarikko on aina mahdollista, kun voidaan olettaa, että se on rikoksella viety tai että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi. Takavarikko voidaan suorittaa menettämisseuraamuksen turvaamiseksi, jos jota kuta todennäköisin syin epäillään rikoksesta.

Pankkisalaisuus ei 3 kappaleen mukaan saa olla este edellä mainituille toimenpiteille. Luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 94 § koskee pankkisalaisuutta. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja on annettava syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle sekä muille viranomaisille, joilla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Poliisilla on poliisilain 36 §:n nojalla oikeus saada rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi tarpeellisia tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä yritys-, pankki- tai vakuutuslaisuuden estämättä. Pankkisalaisuus ei siten Suomessa estä artiklassa tarkoitettuja toimenpiteitä. Suomen lainsäädäntö vastaa tälläkin osin yleissopimuksen vaatimuksia.

1.18. Valvonta (24 artikla)

GRECO valvoo sopimuspuolten suorittamaa sopimuksen täytäntöönpanoa. EN:n ministerikomitea 102:ssa istunnossaan 5 päivänä toukokuuta 1998 valtuutti valvovan elimen, GRECO:n perustamisen. GRECO:n toimintoja ovat muun muassa selvitysten hankkiminen jäsenmailta ja arviointiraportin tekeminen näiden selvitysten perustalta. GRECO:n arviointiryhmä voi käydä jäsen-

maassa lisäselitysten hankkimiseksi.

Jäsenmaata koskevaan arviointiraporttiin voi sisältyä jäsenmaalle annettavia suosituksia menettelystä korruption vastaisen taistelun tehostamiseksi. GRECO:lle on raportoitava toimenpiteistä, joihin ao. jäsenmaassa ryhdytään GRECO:n suositusten noudattamiseksi. Tarvittaessa voidaan antaa jäsenmaata koskeva julkinen ilmoitus ("Public Statement").

1.19. Kansainvälistä yhteistyötä koskevat yleiset periaatteet ja toimenpiteet (25 artikla)

Artikla sisältää kansainvälistä yhteistyötä koskevat yleiset periaatteet ja toimenpiteet sopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetyn rikoksen tutkintaa tai sitä koskevaa oikeudenkäyntiä varten. Artiklan mukaan sopimuspuolet tekevät keskenään laajaa yhteistyötä kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa koskevien kansainvälisten asiakirjojen määräysten mukaisesti tai sellaisten järjestelyjen mukaisesti, joista on sovittu yhdenmukaisen tai vastavuoroisen lainsäädännön perusteella ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Jos sopimuspuolten välillä ei ole voimassa mainittua kansainvälistä asiakirjaa tai järjestelyä, sovelletaan 26—31 artiklan määräyksiä. Viimeksi mainitut artiklat sisältävät yksityiskohtaisia määräyksiä keskinäisestä oikeusavusta, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta, tietojen antamisesta, keskusviranomaisesta, suorasta yhteydenpidosta ja ilmoittamisesta. Mainittuja sopimuksen määräyksiä sovelletaan tämän artiklan 3 kappaleen mukaan myös, kun ne ovat suotuisampia kuin 1 kappaleessa tarkoitettujen asiakirjojen ja järjestelyjen määräykset.

Artiklassa määritellyt periaatteet antavat Suomelle pääsääntöisesti mahdollisuuden soveltaa joustavasti jo olemassa olevia kansainvälisiä yleissopimuksia, kuten keskinäistä oikeusapua koskevaa eurooppalaista yleissopimusta (SopS 30/1981), jäljempänä eurooppalainen oikeusapusopimus, ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa eurooppalaista yleissopimusta (SopS 32/1971), jäljempänä eurooppalaista luovuttamissopimusta, ja kansallista lainsäädäntöään, kuten kansainvälisestä oikeusavusta ri-

kosasioissa annettua lakia (4/1994) sekä yleistä luovuttamislakia, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annettua lakia (748/1999) ja siihen liittyvää lakia yksinkertaistetusta menettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisessa tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (750/1999) sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä (270/1960), jäljempänä pohjoismainen luovuttamislaki. Suomessa on myös kattava yhteistyötä rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa koskeva lainsäädäntö.

Artiklan 3 kappaleen mukaan yleissopimuksen 26—31 artiklan määräyksiä on kuitenkin sovellettava, jos ne ovat suotuisempia kuin vaihtoehtoisesti sovellettavat kansainvälisiin yleissopimuksiin tai kahdenkeskisiin sopimuksiin liitetyt määräykset. EN:n korruptiosopimuksen 26—31 artiklan määräykset voivat siten tulla sovellettavaksi silloinkin, kun kyseessä olevat valtiot olisivat valmiita noudattamaan jo olemassa olevia kansainvälisiä yleissopimuksia. Tällainen tilanne olisi perustelujen mukaan kysymyksessä, jos sopimuksen artikkelit mahdollistaisivat sellaisen yhteistyömuodon, kuten 26 artiklan 3 kappaleessa, 27 artiklan 1 tai 3 kappaleessa taikka 28 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen soveltamisen, mikä muutoin ei olisi mahdollista. Yhteistyön takaaminen tarkoittaa, että 26—31 artiklan soveltamisen täytyy merkitä yhteistyön yksinkertaistumista, helpotumista tai nopeutumista.

1.20. Keskinäinen oikeusapu (26 artikla)

Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolet antavat toisilleen laajinta mahdollista apua käsittelemällä viipymättä sellaisten viranomaisten pyynnöt, joilla on kyseisen sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeus tutkia tässä sopimuksessa tarkoitettuja rikoksia tai ajaa syytettä. Oikeusavusta voi 2 kappaleen mukaan kieltäytyä, jos pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli uskoo, että pyyntöön vastaaminen haittaisi sen perustavaa laatua olevia etuja (fundamental

interests of the country), kansallista itsemääräämisoikeutta, kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä (ordre public). Valtio voi 37 artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuksen ratifioinnin yhteydessä selittää, että se voi kieltäytyä antamasta 26 artiklan 1 kappaleen mukaista keskinäistä oikeusapua, jos pyyntö koskee rikosta, jota pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli pitää poliittisena rikoksena.

Suomen lainsäädäntö mahdollistaa yleissopimuksen 26 artiklan 1 ja 2 kappaleen keskinäistä oikeusapua koskevien määräysten toteutumisen. Esimerkiksi yleinen luovuttamislaki velvoittaa Suomen viranomaiset antamaan laajamittaista oikeusapua rikosasiain käsittelyssä. Rikoksentehtäjän luovuttamista koskevan Suomen lainsäädännön mukaan Suomen kansalaista ei kuitenkaan saa luovuttaa poliittisesta rikoksesta (yleisen luovuttamislain 2 §:n 2 momentti ja pohjoismaisen luovuttamislain 2 §:n 1 momentti). Muutakaan henkilöä ei saa luovuttaa poliittisesta rikoksesta muulloin kuin luovutettaessa Euroopan unionin jäsenvaltioon (yleisen luovuttamislain 6 §) ja luovutettaessa Pohjoismaihin sillä edellytyksellä, että rikos tai vastavainlainen teko on Suomen lain mukaan rangaistava (pohjoismaisen luovuttamislain 3 §).

Artiklan 2 kappaleen sallimat kieltäytymisperusteet mahdollistaisivat ilmeisesti useimmissa tapauksissa kieltäytymisen luovuttamasta poliittisluonteisesta rikoksesta (esim. perustavaa laatua olevat kansalliset intressit tai "ordre public"). Suomen ei siten tarvitsisi turvautua 37 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuun varaumaan.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet eivät voi vedota pankkisalaisuuteen tämän luvun mukaisesta yhteistyöstä kieltäytymiseksi. Kuitenkin kansallisen lainsäädännön perusteella voidaan pankkisalaisuuden poistamiseen liittyvään yhteistyöpyyntöön vaatia tuomarin tai muun oikeusviranomaisen lupa.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 94 § koskee pankkisalaisuutta. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja on annettava syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle sekä muille viranomaisille, joilla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Poliisilla on poliisilain 36 §:n nojalla oikeus saada rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi tarpeellisia tie-

toja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä yri-
tys-, pankki- tai vakuutuslainsalaisuuden estä-
mättä. Pankkialaisuus ei siten Suomessa estä
artiklassa tarkoitettua oikeusapua.

1.21. Rikoksen johdosta tapahtuva luovut- taminen (27 artikla)

Artikla sisältää määräyksiä yleissopimuk-
sessa tarkoitettujen rikosten tehokkaasta luovut-
tamisesta sopimuspuolten välillä voimas-
sa olevien luovutussopimusten mukaisesti tai
jos tällaista ei ole, tämän sopimuksen mukai-
sesti. Sopimuksessa tarkoitettut rikokset ovat
sen laatuista, joista voidaan Suomen lainsää-
dännön mukaan luovuttaa. Luovutukseen
voidaan liittää pyynnön vastaanottaneen lain-
säädännön tai sovellettavien luovutussopi-
musten mahdollistamia ehtoja.

Artiklan 5 kappale koskee tilannetta, jossa
sopimuspuoli kieltäytyy luovutuksesta pel-
kästään pyynnön kohteena olevan henkilön
kansalaisuuden perusteella tai se katsoo ky-
seisen rikoksen luuluvan sen lain lainkäyttö-
valtaan. Tällöin pyynnön vastaanottanut so-
pimuspuoli saattaa asian toimivaltaisten vi-
ranomaisten käsiteltäväksi syytteen nostam-
ista varten ellei se toisin sovi pyynnön esit-
täneen sopimuspuolen kanssa, ja ilmoittaa
käsitellyn lopputuloksesta pyynnön esittä-
neelle sopimuspuolelle.

Suomen perustuslain 9 §:n mukaan Suo-
men kansalaista ei saa vasten tahtoaan luov-
uttaa tai siirtää toiseen maahan. Yleisen
luovuttamislain 2 §:n mukaan Suomen kansalaista ei saa luovuttaa. Suomen kansalainen voidaan kuitenkin määrätyn edellytyksin luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioon oikeudenkäyntiä varten. Myös muihin pohjoismaihin Suomen kansalainen voidaan luovuttaa eräin edellytyksin. Suomen lainsää-
dännön mukaan Suomen kansalaista ei siten
pääsääntöisesti voida luovuttaa. Suomen
kansalainen voidaan kuitenkin rikoslain 1 lu-
vun 6 §:n mukaan tuomita Suomessa rangais-
tukseen Suomen ulkopuolella tekemästään
rikoksesta. Lisäksi Suomen lakia sovelletaan
1 luvun 8 §:n mukaan, jos valtio, jonka alu-
eella rikos on tehty, on pyytänyt rikoksen
syytteenpanoa suomalaisessa tuomiois-
tuimessa tai rikoksen johdosta esittänyt
pyynnön rikoksentehtäjän luovuttamisesta,

mutta pyyntöön ei ole suostuttu. Säännös
edellyttää kaksoisrangaistavuutta ja sitä, että
teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata
yli kuusi kuukautta vankeutta. (ks. myös 17
artiklan yhteydessä lausuttua) Sopimuksen
määräykset eivät ole ristiriidassa Suomen
lainsäädännön kanssa.

1.22. Tietojen antaminen oma-aloitteisesti (28 artikla)

Artiklan mukaan sopimuspuoli voi ilman
nimenomaista pyyntöäkin antaa toiselle so-
pimuspuolelle tietoja tosiseikoista, kun se
katsoo tällaisten tietojen auttavan sopimus-
puolta aloittamaan tai suorittamaan tutkinnan
tai oikeudenkäynnin yleissopimuksessa tar-
koitetusta rikoksesta tai joka voi johtaa tä-
män luvun mukaisen pyynnön esittämiseen
kyseisen sopimuspuolen taholta.

1.23. Keskusviranomainen (29 artikla)

Artikla edellyttää, että sopimuspuoli nime-
ää yhden tai useamman keskusviranomaisen,
joka vastaa kansainvälisen yhteistyötä kos-
kevien tämän sopimuksen määräysten mu-
kaisten pyyntöjen lähettämisestä ja vastaan-
ottamisesta, niiden täytäntöönpanosta ja vä-
littämisestä toimeenpaneville täytäntöön-
panoviranomaisille. Kukin sopimuspuoli an-
taa Euroopan neuvoston pääsihteerille tässä
tarkoitettujen viranomaisten nimet ja osoit-
teet allekirjoittaessaan tämän yleissopimuk-
sen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksy-
mis- tai liittymiskirjansa.

Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa
annetun lain 3 §:n mukaan lain sovelta-
misalaa kuuluvista tehtävistä huolehtivana
keskusviranomaisena toimii oikeusministe-
riö. Esityksessä ehdotetaan, että EN:n
korruptiosopimuksen 2 artiklan mukaisena
keskusviranomaisena toimisi oikeusministe-
riö. Tästä säädettäisiin EN:n korruptiosopi-
muksen voimaansaattamislain 2 §:ssä.

1.24. Suora yhteydenpito (30 artikla)

Artikla sisältää määräyksiä keskusviran-
omaisten suorasta yhteydenpidosta. Kiireelli-
sissä tapauksissa oikeusviranomaiset ja syyt-
täjäviranomaiset voivat välittää pyyntöjä suo-

raan toisilleen. Pyyntö voidaan tehdä myös kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.C.P.O.-Interpol) kautta. Jos pyyntöön ei liity pakko-toimenpiteitä, voivat toimivaltaiset viranomaiset esittää kiireellisyyttä vaativan pyynnön suoraan sen vastaanottavan sopimuspuolen toimivaltaiselle viranomaiselle.

Poliisin henkilörekistereistä annetun lain (509/1995) 20 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on oikeus luovuttaa lain 17 §:n 1—3 momentissa ja 18 §:ssä määrätyn edellytyksen poliisin henkilörekisterin tietoja kansainväliselle rikospoliisijärjestölle taikka sen jäsenvaltion poliisiviranomaiselle tai muulle muun muassa rikoksen ennalta ehkäisemistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista hoitavalle viranomaiselle. Tietojen luovutuksen edellytyksenä on muun muassa, että kyseessä olevasta rikoksesta saattaa seurata vankeutta (17 § 2 mom 3 kohta 18 §:n 1 momentin 3 kohta) taikka että kyseessä on Euroopan poliisiviraston toimintaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estäminen tai selvittäminen (17 § 2 mom 4 kohta). Poliisilla on 20 §:n 2 momentin mukaan oikeus luovuttaa tietoja muullekin ulkomaiselle viranomaiselle, jonka tehtävänä on rikoksen ehkäiseminen tai selvittäminen muun muassa sellaisen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, josta voitaisiin Suomessa tuomita vankeuteen. Yleissopimuksessa tarkoitettujen tietojen luovuttamiselle artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ei ole Suomen lain mukaan estettä myöskään silloin, kun kysymys on muun esitutkintaviranomaisen hallussa olevasta tiedosta. Eduskunta on äskettäin hyväksynyt tullilain muuttamisen siten, että tietojen luovuttamismahdollisuudet laajennettiin vastaamaan poliisia koskevia säännöksiä (241/2001; HE 2/2001 vp).

Artiklan 6 kappaleen mukaan kukin valtio voi ilmoittaa ratifioinnin yhteydessä Euroopan neuvoston pääsihteerille, että tehokkuuden vuoksi kansainvälistä yhteistyötä koskevat pyynnöt osoitetaan sen keskusviranomaiselle. Tämä säännös on otettu sopimukseen perustelumistion mukaan sellaisia sopimusvaltioita varten, joissa oikeusviranomaisten kautta kulkeva tiedonkulku voi olla hidasta.

Suomessa pyyntö voidaan lähettää keskus-

viranomaisen ohella sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Tämän vuoksi artiklan 6 kappaleen mukaiseen ilmoittamiseen ei ole tarvetta.

1.25. Ilmoittaminen (31 artikla)

Artikla velvoittaa pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen viipymättä ilmoittamaan pyynnön esittäneelle sopimuspuolelle toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tai että niihin on mahdoton ryhtyä tai että ne viivästyvät, sekä toimenpiteitten tuloksista.

1.26. Loppumääräykset (V luku 32—42 artikla)

EN:n korruptiosopimuksen 32—42 artiklassa on määräykset yleissopimuksen allekirjoittamisesta ja voimaantulosta (32 artikla), siihen liittymisestä (33 artikla), alueellisesta soveltamisesta (34 artikla) yleissopimuksen suhteesta muihin yleissopimuksiin (35 artikla) sekä selityksistä (36 artikla) ja varaumista (37 artikla) ja näiden voimassaolosta (38 artikla), yleissopimuksen muuttamisesta (39 artikla) siihen liittyvien riitojen ratkaisusta (40 artikla), yleissopimuksen irtisanomisesta (41 artikla) ja Euroopan neuvoston sihteerin ilmoituksista (42 artikla). Loppumääräykset ovat pääosin tavanomaisia Euroopan neuvoston yleissopimukseen liitettäviä säännöksiä.

EN:n korruptiosopimuksen 32 artiklan 1 kappale antaa mahdollisuuden liittyä sopimukseen myös Euroopan neuvoston kuulumattomalle valtiolle, joka on osallistunut yleissopimuksen valmisteluun. Nämä maat ovat Valkovenäjä, Bosnia-Herzegovina, Kanada, Georgia, Vatikaani, Japani, Meksiko, ja Yhdysvallat. Yleissopimuksen voimaantulon jälkeen myös muut EN:oon kuulumattomat valtiot voivat liittyä yleissopimukseen 33 artiklan 1 kappaleen mukaisesti. Viimeksi mainittu artikla koskee vain mainittuja muita valtioita.

Yleissopimus tulee 32 artiklan 3 kohdan mukaan voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 1 kappaleen määräysten mukaisesti. Vaadittavien ratifiointien epätä-

vallisen suuren määrän taustalla on ajatus, että korruption, etenkin kansainvälisen korruption kriminalisointi voi olla tehokasta vain, jos riittävä määrä valtioita ryhtyy samanlaisesti tarvittaviin toimiin. Allekirjoittajavaltio, joka ei ole GRECO:n jäsen allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi yleissopimuksen voimaantulopäivänä. Yleissopimus ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan. Sen sijaan GRECO, jonka jäsen Suomi on, on aloittanut toimintansa 1 päivänä toukokuuta 1999.

Yleissopimuksen 35 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet voivat tehdä toistensa kanssa tätä yleissopimusta täydentäviä, vahvistavia tai sen soveltamista helpottavia kahden- tai monenvälisiä sopimuksia. Tämä merkitsee, että yleissopimusta huonontavat sopimukset ovat kiellettyjä. Artiklan 3 kohdan mukaan jo olemassa olevia aiheeseen liittyviä kahden- tai monenkeskisiä sopimuksia tai muita sopimuksia suhteista tähän aiheeseen voidaan kuitenkin edelleen soveltaa tai määrätä aiheeseen liittyvistä suhteista tämän yleissopimuksen sijaan, jos se helpottaa kansainvälistä yhteistyötä. Perustelumistiössä mainitaan tästä esimerkkinä Pohjoismaiden yhteistyö.

Yleissopimuksen laajuuden vuoksi 37 artiklaan sisältyy lukuisia mahdollisuuksia varauksen tekemiseen. Tällä haluttiin varmistaa mahdollisimman monen valtion liittyminen sopimukseen. Toisaalta selitykset ja varaukset voidaan tehdä vain ratifioinnin yhteydessä ja vain määrättyihin artikloihin. Artiklan 4 kappaleessa varaumien määrä rajoitetaan enintään viiteen. Perustelumistiion liitteenä on ministerikomitean vetoisuus, jossa valtioiden toivotaan rajoittavan varaumien määrän mahdollisimman vähäiseksi ja ponnistelemaan niiden mahdollisimman nopeaksi poistamiseksi.

Yleissopimuksen 38 artiklan 1 kappaleen selitysten ja varaumien voimassaoloaika on rajoitettu kolmeen vuoteen ellei niitä uudisteta samantapuisiksi ajaksi. Selitysten ja varaumien voimassaolo päättyy automaattisesti, jollei niitä uudisteta niiden voimassaoloaikana 2 kappaleessa tarkoitetun menettelyn mukaisesti. Selitysten tai varaumien uusimista on 3 kappaleen mukaan perusteltava GRE-

CO:lle. Perusteluita on GRECO:n pyynnöstä annettava GRECO:lle myös muina aikoina.

Euroopan neuvoston rikosasiain yhteistyökomitea pidetään 40 artiklan 1 kappaleen mukaan tietoisena yleissopimuksen tulkinnaasta ja soveltamisesta. Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuksen tulkinnaasta tai soveltamisesta aiheutuneet riidat on pyrittävä ratkaisemaan rauhanomaisin keinoin, joiden käytöstä sopimuspuolten olisi sovittava.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1. Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta

1 §. Pykälä sisältää voimaansaattamissäännöksen. EN:n korruptiosopimuksen edellyttämät lainsäädännön muutokset ehdotetaan tehtäviksi rikoslain 1, 2, 16, 21, 30 ja 40 lukuun siten kuin esityksen perusteluissa on selostettu. Sopimus sisältää kuitenkin muitakin lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joita on selostettu jäljempänä jaksossa 4. Nämä lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettaisiin voimaan ehdotetulla lailla.

2 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi EN:n korruptiosopimuksen 29 artiklassa tarkoitetusta keskusviranomaisesta. Keskusviranomaisena toimisi Suomessa oikeusministeriö. Keskusviranomaisen vastaa kansainvälistä yhteistyötä koskevien korruptiosopimuksen määräysten mukaisten pyyntöjen lähettämisestä ja vastaanottamisesta, niiden täytäntöönpanosta ja välittämisestä toimeenpanevalle täytäntöönpanoviranomaiselle.

3 §. Pykälässä ehdotetaan asetuksenantovaltuutta tarkempien säännösten antamiseksi ehdotetun lain täytäntöönpanosta.

4 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. EN:n korruptiosopimus tulee kansainvälisesti voimaan kuukauden alusta kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun 14 valtiota on ratifioinut sopimuksen, minkä vuoksi sopimuksen voimaantuloaika ei vielä tiedetä. Lain tulisi tulla voimaan mahdollisimman yhtäaikaaisesti sopimuksen kansainvälisen voimaantulon kanssa. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otet-

tavaksi säännös, jonka mukaan lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin aseuksella.

2.2. Rikoslaki

1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

4 §. *Virkarikos ja sotilasrikos.* Virkarikosten ja sotilasrikosten soveltamisala poikkeaa muiden rikosten soveltamisalasta siinä, että Suomen rikoslain mukaan virkamiehenä pidettävän henkilön samoin kuin Suomen rikoslain sotilasrangaistussäännösten alaisen henkilön ulkomaillakin tekemään virka- tai sotilasrikokseen sovelletaan aina Suomen rikoslakia. Virkarikoksen soveltamisalaa koskevaa rikoslain 1 luvun 4 §:n 1 momenttia ei ole tarpeen muuttaa EN:n korruptiosopimuksen voimaan saattamisen vuoksi. Virkamiehen määritelmän muuttaminen edellyttää kuitenkin 1 momentin lakiteknistä muuttamista, koska virkarikossäännösten soveltamisalaa määrittävät säännökset ehdotetaan siirrettäviksi rikoslain 2 luvusta 40 lukuun. Ehdotuksen mukaan virkarikossäännöksiä sovellettaisiin virkamiehen, julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön, julkisyhteisön työntekijän ja julkista valtaa käyttävän henkilön ulkomaillakin tekemään virkarikokseen, mikä sisältäen vastaa voimassa olevan lain mukaista sääntelyä.

11 §. *Kaksoisrangaistavuuden vaatimus.* Pykälä sisältää säännökset niin sanotusta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemiin rikoksiin sovelletaan rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen lakia. Suomen lain soveltamisen edellytyksenä on kuitenkin tässä tapauksessa kaksoisrangaistavuus: teon on oltava rangaistava myös tekopaikan lain mukaan, ja teon on oltava sellainen, että siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tekopaikkaa valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Suomen rikoslakia sovelletaan myös, jos kysymyksessä on virkarikos tai sotilasrikos (4 §) taikka jos rikos kohdistuu Suomeen (3 §) tai suomalaiseseen (5 §). Viimeksi mainit-

tuun liittyy myös kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Virkamiehen passiivinen lahjominen on rikoslain 1 luvun 4 §:n nojalla rangaistava Suomen lain mukaan tekopaikan laista riippumatta. Niissä tapauksissa, joissa lahjusrikoksen on katsottava kohdistuvan luvun 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla Suomeen, ei myöskään vaadita kaksoisrangaistavuutta.

EN:n korruptiosopimuksen 17 artiklassa edellytetään sopimusvaltion ulottavan lainkäyttövaltansa sopimuksessa tarkoitettuun rikokseen eräissä tapauksissa myös silloin, kun rikos tehdään sopimusvaltion alueen ulkopuolella. Lainkäyttövalta olisi ulotettava mainittuihin rikoksiin, jos rikoksentehtäjä on sopimusvaltion kansalainen, virkamies tai jonkin kansanedustuslaitoksen jäsen sekä jos rikos koskee sen virkamiestä tai kansanedustuslaitoksen jäsentä tai sopimuksen 9—11 artiklassa tarkoitettua henkilöä. Mainittuihin sopimuksen 17 artiklan kohtiin voidaan jättää varauksia.

Pykälän 2 momentissa on luettelo niistä rikoksista, joihin kaksoisrangaistavuutta ei sovelleta, jos tekijänä on Suomen kansalainen. Esityksessä ehdotetaan, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin julkisen sektorin lahjusrikoksissa, mutta ei yksityisen sektorin lahjusrikoksissa. Osittainen varauksena olisi siten jätettävä EN:n korruptiosopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen b kohtaan. Sopimuksessa edellytetystä kaksoisrangaistavuudesta luopuminen lahjusrikoksissa toteutettaisiin 2 momentin ehdotetussa 3 ja 7 kohdassa.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön hyväksymisen yhteydessä 28 päivänä joulukuuta 2000 annettu laki rikoslain muuttamisesta tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Mainitulla lailla rikoslakiin tehtiin perussäännön 70 artiklan 4 kappaleen a kohdassa edellytetyt muutokset. Perussäännössä edellytetään sopimusvaltion lakia sovellettavan sen kansalaisen sopimusvaltion ulkopuolellakin tekemiin perussäännössä tarkoitettuihin rikoksiin. Tämä vaatii eräiden poikkeusten tekemistä kaksoisrangaistavuuden vaatimusta koskevaan 1 luvun 11 §:n 2 momenttiin.

EN:n korruptiosopimuksessa edellytetyt muutokset 2 momenttiin korvaisivat vain osan siihen Kansainvälisen rikostuomiois-

tuimen perussäännön yhteydessä tehdyistä muutoksista. Lakiteknisistä syistä ja tarkoituksenmukaisuuden vuoksi esityksessä ehdotetaan, että myös muut perussäännön yhteydessä muutetuista rikoslain säännöksistä saatettaisiin voimaan tässä esityksessä ehdotettujen muutosten yhteydessä. Vaadittavat muutokset toteutettaisiin muun muassa 2 momentin 1 ja 2 kohtaan ehdotetuilla muutoksilla. Tässä ehdotetut rikoslain muutokset tekisivät siten perussäännön yhteydessä annetun lain rikoslain muuttamisesta kokonaan tarpeettomaksi, ja se ehdotetaan kumottavaksi esityksessä ehdotetaan, että kaksoisrangaistavuutta ei pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan sovellettaisi, jos Suomen kansalainen on syyllistynyt 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1—9 §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Ehdotus vastaa Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisen yhteydessä 1 kohtaan tehtyä muutosta. Tältä osin viitataan perussäännön hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen perusteluihin (HE 161/2000 vp, s. 95).

Viittaus virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista ja haitantekoa virkamiehelle koskeviin 16 luvun 1—3 §:n säännöksiin ehdotetaan otettavaksi momentin 2 kohtaan. Osa ehdotetusta kirjoitustavasta perustuu siihen, että säännöksen ilmaisu "virkamies" ei enää kattaisi samoja henkilöryhmiä kuin aikaisemmin. Ilmaisulla "ja vaikka" varmistetaan kaksoisrangaistavuuden poistuminen myös silloin, kun mainituissa pykälissä tarkoitettujen rikosten kohteena on muu kuin itse virkamies. Kaksoisrangaistavuudesta luopumisella Suomen kansalainen olisi vastustusta kohdatessaan virkamiehenä saman suojan alaisena Suomen ulkopuolella kuin Suomessa. Säännöstä sovellettaisiin myös silloin, kun tekijänä on ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa.

Ehdotus vastaa sisällöltään Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisen yhteydessä 2 kohtaan tehtyä, mainittuja rikoksia ja henkilöitä koskevaa muutosta. Tältä osin viitataan perussäännön hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen perusteluihin (HE 161/2000 vp, s. 95). Kansainvälisen rikostuomioistuimen palvelukses-

sa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai tuomioistuimen kirjaamossa. Määritelmää on perusteltu mainittuun hallituksen esitykseen sisältyvän 16 luvun 20 §:n perusteluissa (s. 96). Tässä esityksessä ehdotettu ulkomaisen viranomaisen määritelmä kattaa myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarin ja viranhaltijan.

Momentin 3 kohtaan ehdotetaan otettavaksi viittaus virkamiehen ja kansanedustajan aktiivista lahjomista koskeviin säännöksiin. Kaksoisrangaistavuudesta luopuminen koski myös niitä henkilöitä, jotka ehdotetun 16 luvun 20 §:n nojalla rinnastetaan lahjusrikoksen kohteena olevaan virkamieheen tai kansanedustajaan. Sovellettaessa 16 luvun 13 ja 14 §:ää tällaisia henkilöitä olisivat 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettut julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä sotilas. Sovellettaessa 16 luvun 14 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastettaisiin ulkomaisen parlamentin jäsen. Ehdotus vastaa, lukuun ottamatta yksityisen sektorin lahjontaa, EN:n korruptiosopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen vaatimuksia samoin kuin Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön vaatimuksia.

Momentin nykyinen 1-3 kohta ehdotetaan otettaviksi 4—6 kohdaksi.

Kaksoisrangaistavuudesta luovutettaisiin ehdotetun 7 kohdan mukaan myös silloin, kun Suomen kansalainen Suomen ulkopuolella syyllistyy 40 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen, jos hän samalla on kansanedustaja, kansanedustajaehdokka, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen. Virkamiehen passiiviseen lahjomiseen sovellettaisiin Suomen lakia 1 luvun 4 §:n nojalla.

2 luku. Rangaistuksista

7 §. Rikoslain nykyinen 2 luvun 7 § sisältää viraltapanon sisältöä koskevat säännökset. Pykälän 1 momentissa säädetään niin sanotusta suppeasisältöisestä viraltapanosta eli viraltapanosta virkarikoksen perusteella ja pykälän 2 momentissa niin sanotusta laajasi-

sältöisestä viraltapanosta eli viraltapanosta muun rikoksen kuin virkarikoksen perusteella.

Suppeasisältöinen viraltapano käsittäisi edelleenkin sen viran tai julkisen tehtävän menettämisen, jossa rikos tehtiin. Jos virkasuhteessa tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa julkisyhteisöön tai sen itsenäiseen laitokseen oleva virkamies on siirtynyt siitä virasta toiseen vastaavanlaiseen virkaan, viraltapano käsittää tuon uuden viran menettämisen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan lakiteknisesti yksinkertaistettavaksi, koska virkamiehellä rikoslain 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 11 §:n määritelmäsäännöksen mukaan jo tarkoitettaisiin vain virkasuhteessa tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa julkisyhteisöön tai eräisiin julkisyhteisöjen laitoksiin olevia henkilöitä. Ehdotuksen mukaan momentista poistettaisiin viittaus mainittuun palvelussuhteen laatuun. Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Julkisen tehtävän käsitettä ei ole laissa määritelty, vaan se määräytyy viraltapanon yhteydessä sen tehtäväpiiriin mukaan, jota hoitavia henkilöitä voidaan rikosoikeudellisesti pitää virkamiehinä. Koska julkisella tehtävällä voitaisiin ehdotuksen mukaan tarkoittaa myös sellaista julkisen vallan käytön valmistelua sisältävää tehtävää, jota tarkoitetaan ehdotetussa 40 luvun 11 §:n 5 b kohdassa, myös tällaista tehtävää hoitava voitaisiin panna viralta. Jos julkisen vallan käyttöä sisältyy kuitenkin vain osaan tehtävää, viraltapanoa tuomittaessa on huolehdittava siitä, ettei viraltapano kohdistu henkilön yksityisluonteisiin tehtäviin. Joissakin tapauksissa henkilön työtehtäviin sisältyvä oikeus julkisen vallan käyttöön on niin rajoitettua, ettei sitä voida pitää sellaisena erillisenä julkisena tehtävänä, johon voitaisiin kohdistaa viraltapano. Julkisyhteisön työntekijän työsuhdetta viraltapano ei voisi koskea, koska työsuhde ei ole virka eikä julkinen tehtävä. Viraltapano ei edelleenkään voisi kohdistua myöskään ulkomaisen virkamiehen virkaan tai tehtävään.

10 §. Pykälään ehdotetaan ainoastaan lakitekniisiä muutoksia. Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan viraltapano voidaan kohdistaa kaikkiin rikoslain 2 luvun 12 §:ssä määriteltyihin virkamiehiin eli hallinnollisten vir-

kamiesten lisäksi myös luottamushenkilöihin ja julkista valtaa käyttäviin henkilöihin. Lain 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 11 §:n määritelmäsäännöksen mukaan virkamiehellä ei enää tarkoitettaisi julkista luottamustehtävää hoitavaa henkilöä eikä julkista valtaa käyttävää henkilöä. Tämän vuoksi 2 luvun 10 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että viraltapano voidaan kohdistaa paitsi virkamieheen myös 40 luvun 11 §:ssä määriteltäviksi ehdotettuihin julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön. Vaikka voimassa olevassa 10 §:n 1 momentissa ei ole tarkemmin kuvattu sitä, mihin viraltapano voi kohdistua, 2 luvun 7 §:n 2 momentista ilmenee, että laajasisältöinenkin viraltapano voi käsittää myös julkisen tehtävän menettämisen.

Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan viraltapanoratkaisu on perustettava osaksi siihen, osoittaako rikos tuomitun sopimattomaksi tai ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä, mikä nykyisen lain mukaan edellyttää kaikkien 2 luvun 12 §:n 1 momentissa virkamieheksi määriteltyjen henkilöiden tehtävänsä sopimattomuuden arviointia. Koska virkamiehellä ei enää tarkoitettaisi julkista luottamustehtävää hoitavaa henkilöä eikä julkista valtaa käyttävää henkilöä, näiden sopimattomuuden arviointia ei voida enää perustaa heidän sopimattomuuteensa olemaan virkamiehenä. Sen vuoksi 1 ja 2 momentin lopussa oleviin sopimattomuusarviointia koskeviin säännöksiin ehdotetaan uudeksi arviointiperusteeksi sopimattomuus hoitamaan julkista tehtävää.

12 §. Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän rikosten rangaistavuus määräytyy nykyisin rikoslain 2 luvun 12 §:ssä säädetyn virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän määritelmän ja sen mukaan, missä rikoslain luvussa ja pykälässä virkamies ja julkisyhteisön työntekijä on mainittu rikoksen tekijänä. Ehdotuksen mukaan virkarikosten rangaistavuus määräytyisi rikoslain 40 lukuun otettavien määritelmäsäännösten ja soveltamisalasäännösten mukaan. Soveltamisalasäännökset otettaisiin myös 16 ja 21 lukuun, joissa käytetään 40 luvussa määriteltyjä käsitteitä. Rikoslain 2 luvun 12 § ehdotetaan sen vuoksi kumottavaksi.

15 luku. **Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan**

12 a §. *Rikokset kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäyttöä vastaan.* Pykälä on otettu Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön hyväksymisen yhteydessä 28 päivänä joulukuuta 2000 annetusta rikoslain muuttamista koskevasta laista. Pykälä on tarpeellinen, koska mainittu rikoslain muuttamisesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi. Kumoamisen syitä on selostettu yleisperustelujen jaksossa 6.5. Ehdotetun pykälän osalta viitataan mainitun Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön hyväksymisen yhteydessä annetun rikoslain muuttamista koskevan lain vastavaan pykälän perusteluihin (HE 161/2000 vp, s. 85—86).

16 luku. **Rikoksista viranomaisia vastaan**

Lukuun ehdotetut muutokset

Rikosoikeudellisen virkavastuun soveltamisalan rajaaminen uudella tavalla rikoslain 40 lukuun ehdotetuilla määritelmäsäännöksillä ja soveltamisalasäännöksillä edellyttää, että myös rikoslain 16 lukuun otetaan erilliset soveltamisalasäännökset. Samalla voidaan 16 luvun niitä säännöksiä, joissa nykyisessä laissa mainitaan virkamiehen ohella muita julkista tehtävää hoitavia henkilöitä, yksinkertaistaa säätämällä soveltamisalasäännöksissä säännösten soveltumisesta muihin henkilöryhmiin. Näitä säännöksiä ovat virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (1 §), haitanteko virkamiehelle (3 §) ja lahjuksen antaminen (13 §). Luvun rangaistussäännöksiä koskevat soveltamisalasäännökset otettaisiin nykyisten määritelmäsäännösten (20 §) tilalle. Luvussa käytettävien käsitteiden määritelmät sisältyisivät vastedes 40 luvun 11 §:n määritelmäsäännöksiin.

Lukuun ehdotetaan lisättäväksi kansanedustajan lahjomista koskeva pykälä (14 a §). Mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, ehdotetaan sovellettavaksi myös lahjuksen antamiseen kansanedustajalle (18 §).

1 §. *Virkamiehen väkivaltainen vastusta-*

minen. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia, vaikka siinä käytetty virkamiehen käsite muuttuisikin vastaamaan rikoslain 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 11 §:n 1 kohdan mukaista virkamieskäsitettä. Pykälän soveltamisala säilyisi kuitenkin lähes ennallaan, koska 16 luvun 20 §:ään ehdotettujen soveltamisalasäännösten mukaan pykälää sovellettaessa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastettaisiin 40 luvun 11 §:n 2 kohdassa tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen 11 §:n 4 kohdassa tarkoitettu ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettu julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas. Soveltamisala laajentuisi ensinnäkin siltä osin kuin rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan määritelmä ulottuu nykyistä virkamiehen määritelmää laajemmalle sekä myös siltä osin kuin 16 luvun 1 §:ää sovelletaan ulkomaiseen virkamieheen. Tällaisia ulkomaisia virkamiehiä olisivat muun muassa mainitun luvun 20 §:ssä nimenomaan mainittu Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö sekä Schengenin yleissopimuksessa tarkoitettut, rajan yli Suomen alueelle tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä tulleet virkamiehet. Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai tuomioistuimen kirjaamossa. Määritelmää on perusteltu Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymistä koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvän rikoslain 16 luvun 20 §:n perusteluissa (HE 161/2000 vp, s. 96).

Pykälän 2 momentista poistettaisiin palvelusta toimittavaa sotilasta koskeva maininta, koska säännöksen soveltuminen palvelusta toimittavaan sotilaaseen ilmenisi luvun 20 §:n soveltamisalasäännöksestä.

3 §. *Haitanteko virkamiehelle.* Pykälän 2 momentista poistettaisiin palvelusta toimittavaa sotilasta koskeva maininta, koska säännöksen soveltuminen palvelusta toimittavaan

sotilaaseen ilmenisi luvun 20 §:n soveltamisalasäännöksestä. Pykälän 1 momentin osalta viitataan 1 §:n perusteluihin.

13 §. *Lahjuksen antaminen.* Voimassa oleva pykälä vastaa EN:n korruptiosopimuksen vaatimuksia, eikä siihen ehdoteta mainittavia sisällöllisiä muutoksia. Luvun 13 §:ssä lahjuksen antamisen kohteena mainittaisiin ehdotetun soveltamisalan rajauksen mukaisesti vain virkamies. Muut teon kohteeksi kelpaavat henkilöryhmät ilmenisivät 20 §:n soveltamisalasäännöksistä, joiden mukaan rangaistavan lahjomisen kohteena voisivat olla rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö sekä sotilas. Soveltamisala laajentuisi siltä osin kuin rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan julkista valtaa käyttävän henkilön määritelmä ulottuu nykyistä virkamiehen määritelmää laajemmalle. Soveltamisala myös supistuisi, koska ulkomaisen virkamiehen määritelmään ei enää sisältyisi ulkomaisen parlamentin jäsentä, joka määriteltäisiin erikseen. Ulkomaisen parlamentin jäsenen lahjomiseen sovellettaisiin ehdotettua 14 a §:ää.

14 a §. *Lahjuksen antaminen kansanedustajalle.* Lahjuksenantamisrikoksiin ehdotetaan lisättäväksi lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevat säännökset. Vastaavasti 40 luvun lahjuksenottamisrikoksiin lisättäisiin lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevat säännökset. Kansanedustajan lahjomista ja lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan rangaistussääntelyn tavoitteita ja ongelmia käsitellään laajemmin lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 4 §:n perusteissa.

Pykälässä kuvatut tekotavat vastaavat 13 §:ssä kuvattuja teko tapoja. Rangaistavuus edellyttää siten lahjan tai muun edun lupaaamista, tarjoamista tai antamista kansanedustajalle tai kansanedustajaehdokkaalle. Muut keskeisimmät tunnusmerkit vastaavat pääosin ehdotetun lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan 40 luvun 4 §:n tunnusmerkkejä. Rangaistavuus edellyttäisi tekijän pyrkimystä saada kansanedustaja lahjan tai muun edun vuoksi toimimaan edustajantoi-messaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä

olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla. Lisäksi tavoitellun kansanedustajan menettelyn tulisi kokonaisuudessaan olla sellaista, että se on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon. Rangaistavuuteen riittäisi siten tekijän tarkoitus saada kansanedustaja edun vuoksi toimimaan tietyllä tavalla tietyssä asiassa. Lisäksi tekijän tulee olla tietoinen siitä, että hänen tavoittelemansa kansanedustajan menettely olisi omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon. Lahjuksen lupaamisen, tarjoamisen tai antamisen rangaistavuus ei siten edellyttäisi lahjottavan lupasta tai muuta hyväksyvää suhtautumista tekijän pyrkimykseen. Näiden tunnusmerkkien sisältöä on selostettu tarkemmin 40 luvun 4 §:n perusteluissa.

18 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Oikeushenkilön rangaistusvastuu lahjuksen antamisrikoksissa ehdotetaan johdonmukaisuussyistä ulotettavaksi lahjuksen antamiseen kansanedustajalle. Oikeushenkilön rangaistusvastuun ehdotettu laajennus vastaa kansanedustajan osalta myös EN:n korruptiosopimuksen (18 artikla) vaatimuksia. Koska lahjusrikos voi täytyä myös silloin, kun lahjus luvataan, tarjotaan tai annetaan kansanedustajaehdokkaalle, oikeushenkilön rangaistusvastuu tulee luonnollisesti myös tällöin kysymykseen.

20 §. *Soveltamisalasäännökset.* Rikosoikeudellisen virkavastuun ehdotetaan rajaimistavan vuoksi ehdotetaan myös virkamiehiin kohdistuvien rikosten soveltamisalasta säädettäväksi uudella tavalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitkä henkilöryhmät rinnastettaisiin virkamiehiin sovellettaessa luvun 1—3 §:n virkamiehen vastustamista koskevia rangaistus-säännöksiä. Muutokset ovat lähinnä lakitek-nisiä, ja soveltamisala säilyisi pääosin ennallaan. Muutoksia on selostettu tarkemmin 1 ja 3 §:n perusteluissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään virkavalan anastusta koskevan 16 luvun 9 §:n soveltamisesta silloin, kun rikoksen tekijä esiintyy pykälän 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla virkatehtävässä julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä. Rikoslain 2 luvun voimassa olevan 12 §:n 1 momentin mukaan pykälä koskee esiintymistä minä tahansa rikosoikeudel-

lisen virkamieskäsitteessä tarkoitettuna virkamiehenä. Edelleenkin on perusteltua, että säännös tulee sovellettavaksi myös jonkun esiintyessä esimerkiksi julkista luottamustehtävää hoitavana henkilönä kuten jonkin kunnallisen lautakunnan jäsenenä, tai julkista valtaa käyttävänä henkilönä, kuten kalastuksenvalvojana. Ulkomaisena virkamiehenä esiintymiseen säännöstä ei ole sovellettu. Koska ehdotuksen mukaan ulkomainen virkamies voi toimia Suomen alueella tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, myös tällaisena virkamiehenä säännöksessä tarkoitettulla tavalla esiintyminen on syytä katsoa virkavallan anastukseksi.

Pykälän 3 momentti koskee lahjuksen antamista (13 §) ja törkeää lahjuksen antamista (14 §) koskevien pykälien soveltamisalaa. Myös 13 ja 14 §:n soveltamisala säilyisi jokseenkin ennallaan 13 §:n perusteluissa todeksi vähäisin muutoksina.

Kansanedustajan lahjomista koskevien erityissäännösten vuoksi ehdotetaan 4 momentissa ulkomaisen parlamentin jäsenen rinnastamista vain kansanedustajaan. Ulkomaisen parlamentin jäsentä ei enää pidettäisi 40 luvun 11 §:n 4 kohdan määritelmän mukaan ulkomaisena virkamiehenä. Nykyisin vieraan valtion parlamentin ja kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenen lahjominen on rangaistavaa, vaikka suomalaisen kansanedustajan lahjominen ei sitä ole. Ehdotuksen mukaan rangaistavuus olisi vastedes yhtä laaja.

Pykälän 5 momentti vastaa 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 12 §:n 5 momentin säännöstä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä muissa laissa kuin rikoslaissa.

Muulla kuin rikoslaissa olevat virkavastuusäännökset on laadittu vaihtelevasti. Useimmiten todetaan, että laissa mainitut luottamus- tai toimihenkilöt ovat "tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan virkavastuun alaisia" tai että he "toimivat tehtävissään virkavastuulla", taikka käytetään jotakin muuta näitä muistuttavaa virkavastuuseen viittaavaa ilmaisua. Tällaisia ilmaisuja käytettäessä jää epäselväksi, voidaanko säännöksissä tarkoitettut henkilöt rinnastaa rikosoikeudellisesti virkamieheen myös rikoksen kohteena vai ainoastaan rikoksen tekijänä.

Jos on epäselvää, onko jotakuta pidettävä rikosoikeudellisesti virkamiehenä jo rikoslain 2 luvun 12 §:n nojalla, tulkinnanvaraisuus aiheuttaa ongelmia rikoslain 16 luvun 1—3, 9 sekä 13 ja 14 §:n samoin kuin rikoslain 21 luvun 2 §:n soveltamisessa.

Ehdotuksen mukaan kaikki rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin tällaisilla säännöksillä saatetut henkilöt rinnastettaisiin virkamiehiin myös rikoksen kohteina.

Varsinkin uudemmissa laeissa viitataan taas usein suoraan rikoslain 2 luvun 12 §:ään toteamalla esimerkiksi, että henkilöä "pidetään rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisena virkamiehenä". Nämä säännökset ehdotetaan muutettaviksi siten, että asianomaisiin säädettäisiin sovellettaviksi rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Näin ollen heidät edelleenkin rinnastettaisiin virkamiehiin niin rikoksen tekijöinä kuin rikoksen kohteina.

Eräissä laeissa julkista valtaa käyttävien henkilöiden todetaan toimivan tuomarin vastuulla. Sanonta korostaa henkilölle tehtäväsään asetettavia vaatimuksia, ja se saattaa vaikuttaa mahdollisuuteen erottaa henkilö tuosta julkisesta tehtävästään, mutta se ei muuta hänen rikosoikeudellisen virkavastuunsa perusteita. Henkilöt, jotka toimivat tuomarin vastuulla, ovat yleensä kiistatta julkista valtaa käyttäviä henkilöitä, ja heihin sovelletaan julkista valtaa käyttäviä henkilöitä koskevia säännöksiä niin rikoksen tekijöinä kuin rikoksen kohteina.

21 luku. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

18 §. *Soveltamisalasäännös.* Ehdotetun rikosoikeudellisen virkavastuun sääntelyn vuoksi on tarpeen säätää erikseen myös rikoslain 21 luvun 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua virkamieheen kohdistuvan rikoksen soveltamisalasta. Ehdotetussa 21 lukuun lisättävässä 18 §:ssä säädettäisiin siitä, mitkä henkilöryhmät rinnastettaisiin virkamiehiin sovellettaessa murhaa koskevaa luvun 2 §:ää. Muutos on lähinnä lakitekninen. Pykälän soveltamisala säilyisi suurin piirtein ennallaan.

Ehdotuksen mukaan sovellettaessa luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun

11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa tai Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu tai takaa-ajotehtävissä ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö. Viimeksi mainittu viittaus merkitsisi sitä, että säädettäessä rikosoikeudellisesta virkavastuusta muualla laissa, virkavastuussa oleva henkilö rinnastettaisiin virkamieheen myös hänen joutuessaan murhan kohteeksi. Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevan henkilön rinnastamista virkamieheen surmaamisrikoksen ankaroitamisperusteena voidaan pitää sopusoinnussa tuomioistuimen Rooman perussäännön 70 artiklan kanssa, jonka mukaan olisi kriminalisoitava muun muassa virkamiehelle kostaminen hänen hoitamiensa tehtävien vuoksi.

30 luku. Elinkeinorikoksista

8 §. *Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa.* Lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevaan pykälään ehdotetaan vastaavaa tekotavan kuvauksen muutosta kuin virkarikoksia koskevan 40 luvun 1 §:ään. Lahjuksen vaatimista koskeva tekotapa kuvattaisiin oikeuskäytännössä omaksutulla tavalla aikaisempaa laajemmin siten, että teko voisi ilmetä lahjuksen pyytämisenä ja muunakin aloitteen tekemisenä lahjuksen saamiseksi. Tekotavan muutosehdotusta on lähemmin selostettu lahjuksen ottamisen perusteluissa.

40 luku. Virkarikoksista

1 §. *Lahjuksen ottaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetyt lahjuksen ottamisen tekotavat ehdotetaan säilytettäväksi pääosin sisällöllisesti nykyisellään. Lahjan tai muun oikeudettoman edun vaatimista koskevaa tekotapaa (1 kohta) ehdotetaan kuitenkin kuvattavaksi nykyisestä poikkeavalla tavalla. Voimassa olevan 1 kohdan mukaista ilmaisua "vaatii" on tulkittu käytännössä laajemmin kuin, mihin ahdas kielellinen tulkinta johtaisi. Rangaistavana vaatimisena on niin oike-

uskäytännössä kuin oikeuskirjallisuudessakin pidetty myös muunlaista kuin vaatimuksena esitettyä aloitteen tekemistä lahjan tai edun saamiseksi. Esimerkiksi valtakunnanoikeuden entistä kauppa- ja teollisuusministeriä koskevassa tuomiossa (29.10.1993) vaatimisena pidettiin melko varovaisesti muotoiltua ehdotusta ministerin virkatoimen ja ministerille suoritettavan oikeudettoman edun kytkemisestä yhteen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan todellisen soveltamisalan kuvaamiseksi ehdotetaan ensiksikin, että ilmaisu "vaatii" korvattaisiin sanalla "pyytää", ja toiseksi, että lahjuksen ottamisesta rangaistaisiin myös sitä, joka tekee muutoin aloitteen lahjan tai edun saamiseksi. Pyytämisen rangaistavuutta edellytetään nimenomaisesti myös EN:n korruptiosopimuksessa. Aloitteen tekemistä koskevalla ilmaisulla tavoiteltaisiin sitä, että myös nimenomaista pyytämistä "pehmeämpi" virkamiehen vihjaileva aloitteellisuus oikeudettoman edun saamiseksi olisi rangaistavaa lahjuksen ottamista. Jos virkamies sananvalinnallaan tai muulla tavoin selvästi antaa ymmärtää odottavansa lahjaa tai muuta oikeudetonta etua toiminnastaan, kysymyksessä olisi 1 kohdassa tarkoitettu aloitteen tekeminen.

Muutoin 1 momentissa säädetyt lahjuksen ottamisen tekotavat säilyisivät nykyisellään. Rangaistavaa lahjuksen ottamista voisi siten olla myös lahjan tai muun edun vastaanottaminen taikka sellaisen hyväksyminen taikka lahjaa tai etua koskevan lupauksen tai tarjouksen hyväksyminen.

Lahjuksen ottaminen olisi edelleenkin rangaistavaa siitä riippumatta, kenen hyväksi — itselleen vai toiselle — virkamies on lahjan tai edun tarkoittanut sitä pyytäessään tai sen hyväksyessään.

Pykälän 2 momentissa säännelty lahjuksen tai muun edun toiselle antaminen tai sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen hyväksyminen olisi ilmeisesti tulkittavissa rangaistavaksi jo pykälän 1 momentin perusteella, minkä vuoksi 2 momentin kumoamista tarpeettomana on harkittu. Momentin kumoaminen voisi kuitenkin synnyttää väärän käsityksen siitä, että rangaistavuuden rajaa on tarkoitettu muuttamaan, minkä vuoksi 2 momentti ehdotetaan säilytettäväksi.

Oikeuskirjallisuudessa on pohdittu, kuinka laajasti lahjuksen ottamisen kriminalisoinnin tulisi ulottua virkatoimen jälkeen tapahtuvaan lahjan antamiseen. Jos on kysymys vain siitä, että ennen virkatoimen suorittamista luvattu lahjus annetaan jälkikäteen, lahjuksen suorittamisajankohta ei vaikuta teon arvosteluun. Tilanne on toinen, jos kysymys on niin sanotusta kiitos-lahjasta, jolla tarkoitetaan virkamiehelle virkatoimen tekemisen jälkeen, ilman edellä tehtyä lupausta tai vihjausta kiitokseksi annettavaa lahjaa. Käytännössä esiintyy tapauksia, joissa joku haluaa kiittää virkamiestä hyvin tehdystä työstä. Esimerkiksi sairaalasta kotiutuva potilas voi haluta osoittaa kiitollisuuttaan häntä hoitaneille lääkäreille ja sairaanhoitajille antamalla heille jonkin lahjan.

Lahjuksen ottamisen rangaistavuus rakentuu sille ajatukselle, että lahjuksen vastaanottaminen tai sitä koskevan lupauksen hyväksyminen voivat vaikuttaa virkatoimen suoritukseen. Kiitos-lahjan vastaanottamiseen ei lähtökohtaisesti liity tällaista uhkaa, eikä sitä sen vuoksi ole perusteltua pitää lahjuksen ottamisena.

Kiitos-lahjankin vastaanottaminen voi sen sijaan joskus olla sopimatonta, koska se voi kuitenkin vaarantaa luottamusta virkatoiminnan riippumattomuuteen tällaisista lahjoista. Esimerkiksi muille potilaille saattaa syntyä käsitys, että henkilöstö odottaa saavansa tällaisia lahjoja ja että ne voivat vaikuttaa ainakin mahdolliseen vastaiseen hoitoon. Vaikka kiitos-lahja joissakin tapauksissa voisikin vaikuttaa lahjuksen ottajan tuleviin virkatoimiin yleisemminkin, kiitos-lahjan antamisessa ei kuitenkaan yleensä ole kysymys tällaisesta pyrkimyksestä. Kovin huomattavien henkilökohtaisten kiitos-lahjojen vastaanottaminen saattaa virkatoiminnan puolueettomuutta vaarantavan luonteensa takia olla lahjusrikkomuksena tai virkavelvollisuuden rikkomisena rangaistavaa. Jos tuleviin virkatoimiin vaikuttaminen on kiitoksen ohella antajan tarkoituksena ja lahjan ottaja on tästä tietoinen, voidaan kiitos-lahjankin vastaanottajaan soveltaa lahjuksen ottamista koskevia säännöksiä.

2 §. *Törkeä lahjuksen ottaminen.* Lahjuksen ottamista on pidettävä erityisen moitittavana silloin, kun virkamies asettaa lahjuksen

virkatoimintansa ehdoksi. Vähäisenkin edun vaatiminen virkatoimen suorittamiseksi vaarantaa vakavasti luottamusta virkatoiminnan asianmukaisuuteen. Maissa, joissa korruptiota esiintyy yleisesti, kamppaillaan usein erityisesti sitä vastaan, että virkamiehet eivät suorita velvollisuuksiaan ilman voittoa. Nykyisessä laissa tätä ei kuitenkaan ole pidetty perusteena, joka voisi tehdä lahjuksen ottamisesta törkeän. Vaikka ilmiö onkin Suomessa ilmeisen harvinaisen, tällaisen teon periaatteellisen vakavuuden vuoksi ehdotetaan törkeää lahjuksen ottamista koskevan pykälän 1 kohtaa täydennettäväksi siten, että törkeä lahjuksen ottaminen voisi tulla kysymykseen myös niissä tapauksissa, joissa virkamies asettaa lahjuksen toimintansa edellytykseksi.

Lahjuksen ottaminen voi voimassa olevan pykälän 1 kohdan mukaan olla törkeää, jos virkamiehen tarkoituksena on toimia velvollisuuksiensa vastaisesti lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttään tai toiselle tunnettua vahinkoa tai haittaa aiheuttaen. Vaikka voidaankin lähteä siitä, että mainittu ankarointamisperuste täyttyy myös silloin, kun tekijä myös tosiasiallisesti toimii kerrotulla tavalla, ehdotetaan 1 kohtaan selvyuden vuoksi lisättäväksi toimimista koskeva nimenomainen maininta. Rangaistavaa olisi siten paitsi virkamiehen tarkoitus toimia myös virkamiehen toimiminen lainkohdassa tarkoitettulla tavalla. Velvollisuuksien vastainen toimiminen olisi lisäksi eri rikos.

Muilta osin pykälä säilyisi nykyisellään. Siten törkeä lahjuksen ottaminen voisi pykälän 2 kohdan mukaan vatedeskin tulla kysymykseen, jos lahjan tai edun arvo on huomattava. Edelleenkin edellytettäisiin aina, että lahjuksen ottamisen olisi oltava myös kokonaisuudessaan arvioidun törkeä.

3 §. *Lahjusrikkomus.* Lahjusrikkomuksen tekotapoihin ehdotetaan tehtäväksi 1 §:ää vastaavat muutokset. Siten tekotapa "vaatii" korvattaisiin sanalla "pyytää", ja lisäksi tekotapana mainittaisiin muikin aloitteen tekeminen lahjan tai edun saamiseksi. Selkeyden vuoksi lahjusrikkomuksen tekotavat kirjoitettaisiin samalla 1 ja 2 kohdaksi.

Voimassa olevan lain mukaan vaaditun, vastaanotetun tai hyväksytyin lahjan tai muun edun taikka sitä koskevan lupauksen tai tar-

jouksen tulee olla omiaan heikentämään luotamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. Ilmaisulla pyritään kuvaamaan menettelyä, joka on omiaan heikentämään tätä luotamusta. Nykyinen sanonta saattaa kuitenkin kohdistaa huomion liiaksi lahjan tai muun edun luonteeseen ja jättää liian vähälle huomiolle sen tapahtumakokonaisuuden, joka lahjan tai edun taikka sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen vaatimiseen, vastaanottamiseen tai hyväksymiseen liittyy. Usein uhka viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen kohdistuvaan luottamukselle johtuu paljolti lahjan tai muun edun saamiseen liittyvistä virkatoiminnan asianmukaiselle hoitamiselle vieraista olosuhteista. Sen vuoksi pykälää selkeytettäisiin liittämällä "on omiaan" tunnusmerkki nykyistä selvemmin virkamiehen menettelyyn. Pykälässä tarkoitettu virkamiehen toiminta olisi rangaistavaa, jos virkamiehen menettely on omiaan heikentämään luotamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. Lahjusrikkomuksena rangaistavat teot ulottuvat tältä osin EN:n korruptiosopimuksessa edellytettyä laajemmalle.

4 §. *Lahjuksen ottaminen kansanedustajana.* EN:n korruptiosopimuksessa edellytetään parlamentin jäsenten saattamista rikosoikeudelliseen vastuuseen lahjuksen ottamisesta, jollei tehdä sopimuksen 37 artiklan mukaista varaumaa. Sopimus edellyttää vastaavasti kansanedustajan lahjomisen säätämistä rangaistavaksi. Kansanedustajan aktiivisen ja passiivisen lahjomisen kriminalisoinnit liittyvät niin kiinteästi toisiinsa, että seuraavassa käsitellään myös kansanedustajan aktiivisen lahjomisen kriminalisoinnin tarvetta. Ehdotus lahjuksen antamista kansanedustajalle koskeva rangaistussäännökseksi sisältyy 16 luvun 14 a §:ään.

Voimassa olevan 2 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kansanedustaja ei edustajantoimessaan ole rikosoikeudellisessa virkavastuussa. Kansanedustaja ei siten voi syyllistyä mihinkään virkarikokseen. Näin ollen myöskään edustaja, joka vaatii tai ottaa vastaan taloudellisen edun vastikkeena toiminnastaan edustajana, ei syyllisty rikokseen.

Ennen nykyisiä virkarikossäännöksiä kysymys kansanedustajan virkavastuusta oli pitkään jossakin määrin kiistanalainen. Virkavastuuta vastaan on katsottu puhuvan eri-

tyisesti valtiopäiväjärjestyksen (7/1928) 13 §:n, joka rajoitti kansanedustajan syytteenpanoa. Vastaava säännös on nykyisin perustuslain 30 §:n 2 momentissa. Vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksestä säädettyä silloinen perustuslakivaliokunta ei katsonut tuon lainkohdan estävän kansanedustajan saattamista rikosoikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi lahjoman ottamisesta edustajantoimessaan (PeVM 1/1905—1906 vp). Vastaava näkemys sisältyy perustuslakivaliokunnan kannanottoon vuodelta 1932 käsiteltävässä erästä edustajaa koskeneen syytteenomuksen hyväksymistä (PeVM 18/1932 vp).

Näkemys kansanedustajan rikosoikeudellisesta vastuusta edustajantoimessaan on kuitenkin myöhemmin selvästi muuttunut. Selkeä kansanedustajan virkavastuuta koskeva kannanotto sisältyy eduskunnan perustuslakivaliokunnan eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 1981 toimintakertomuksesta antamaan mietintöön (PeVM 54/1982 vp). Mietinnön mukaan kansanedustajat on perustuslakeja säädettyä tietoisesti jätetty virkavastuun ulkopuolelle. Valtiopäiväjärjestyksen asiaa koskevissa lainkohdissa, lähinnä 13 ja 17 §:ssä, 51 §:n 3 momentissa sekä 58 §:ssä katsottiin tyhjentävästi säännellyiksi ne tapaukset, joissa kansanedustajan toimintavapauteen hänen edustajantoimessaan voidaan puuttua. Sama kanta on todettu myös valiokunnan hallituksen esityksestä eduskunnalle naisten ja miesten tasa-arvoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/1985 vp) antamassa lausunnossa (PeVL 1/1986 vp). Näiden kannanottojen mukaan kansanedustaja ei olisi voinut ennen vuoden 1989 virkarikosuudistuksen voimaantuloakaan syyllistyä lahjoman ottamiseen, vaikka silloiset virkarikossäännökset eivät nimenomaisesti sulkeeneet kansanedustajaa rikosoikeudellisen virkavastuun ulkopuolelle.

Kansanedustajan tehtävä poikkeaa selvästi virkamiehen tehtävästä ja muidenkin julkista valtaa käyttävien henkilöiden tehtävästä. Muiden henkilöiden kuin kansanedustajien julkisen vallan käytölle on tyypillistä erilaisien lakiin sidottujen ratkaisujen, kuten tuomioistuini- tai hallintopäätösten, tekeminen taikka tosiasiallinen julkisen vallan käyttö, kuten poliisin toimet järjestyksenpidossa.

Tällaiselle vallankäytölle tulee voida asettaa tiukkoja puolueettomuusvaatimuksia. Myös julkisia hankintoja ja urakoita koskevan päätöksenteon on perustuttava julkisen edun huomioon ottamiseen. Kansanedustajan tehtävälle taas on ominaista hallintoa ja tuomitsemistoimintaa ohjaavasta lainsäädännöstä päättäminen. Kansanedustajan lainsäädäntötehtävä ei yleisesti ole kovin herkkä asiattomalle ulkopuoliselle vaikuttamiselle.

Kansanedustajan lainsäädäntötehtävä edellyttää edustajalle vahvaa asemaa itsenäisen päätösvallan turvaamiseksi. Suomen perustuslaissa samoin kuin aikaisemmin valtiopäiväjärjestyksessä onkin pyritty antamaan kansanedustajalle immuniteetti ulkopuolelta tapahtuvaa toiminnan ohjaamista vastaan. Perustuslain 29 §:n mukaan kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset. Kansanedustajan vastuu tehtävässään rakentuu niin sanotun poliittisen vastuun varaan. Edustajan poliittinen vastuu ilmenee siten, että hän ei tule valituksi tehtävänsä uudelleen, jos hän on menettänyt valitsijoidensa luottamuksen. Tätä vastuujärjestelmää on meillä pidetty parhaiten kansanedustajan asemaan ja tehtävään soveltavana. Viranomaisvalvonta ei sitä paitsi ole vaikeuksitta kohdistettavissa eduskunnan toimintaan ylimpänä valtioelimenä.

Kansanedustajan tehtävään sisältyy kuitenkin myös sellaisen päätösten tekemistä, joilla on välitön vaikutus kansalaisten tai yhteisöjen toimintaan. Erikoisin poikkeus on ydinenergialain (990/1987) 15 §, jonka 1 momentin mukaan viime kädessä eduskunta päättää yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentamisesta. Tällainen päätös on merkitykseltään täysin hallintopäätöksen kaltainen. Myös jonkin teollisuudenalan tukemista taikka jonkin elinkeinon rajoittamista tai kieltämistä koskevat lainsäädännölliset ratkaisut rinnastuvat vaikutuksiltaan viranomaisten lakia soveltaessaan tekemiin ratkaisuihin. Etenkin tällaisessa päätöksenteossään kansanedustajakin voi joutua epäasiallisen ulkoisen vaikuttamisen kohteeksi, vaikka vaikuttaminen voi liittyä myös tavanomaisempaan lainsäädäntö- ja valiokuntatyöskentelyyn. Joissakin tapauksissa eduskunnan päätöksenteko

eduskunnan päätöksenteko muistuttaa siis melko läheisesti yksittäistapauksellista lain soveltamista.

Poliittiseen vastuuseen rakentuva järjestelmä on väistämättä jossakin määrin karkea. Valitsijat voivat hyväksyä kansanedustajan yksittäisen, melko vakavankin väärinkäytöksen katsoessaan hänen kuitenkin kokonaisuudessaan olevan heille paras valinta. Jos kansanedustajalle halutaan nykyistä ankarampi vastuu menettelystään yksittäisissä ratkaisuissa, tarvitaan poliittista vastuuta täydentävä vastuujärjestelmä.

Kansanedustajan riippumattomuuden turvaamiseksi yksittäistapauksellisessa päätöksenteossa sekä poliittisen päätöksenteon yleisen luotettavuuden ja uskottavuuden takaamiseksi tarvitaan rangaistussäännöksiä kansanedustajan lahjomisesta ja lahjuksen ottamisesta kansanedustajana. Näitä kriminalisointeja puoltaa myös kansainvälinen esimerkki. Valtaosa EN:n korruptiosopimuksen allekirjoittaneista maista on jo kriminalisoinut tai tulee kriminalisoimaan kansanedustajan lahjomisen ja lahjuksen ottamisen kansanedustajana. Nykyinen lainsäädäntömme on sitä paitsi epäjohdonmukainen siinä suhteessa, että vieraan valtion parlamentin jäsenen lahjominen on rangaistavaa, mutta suomalaisen kansanedustajan lahjominen ei sitä ole. Kansanedustajan valtiollisen aseman ja tehtävän luonteen vuoksi edustajaa ei ole perusteltua asettaa rikosoikeudelliseen virkavastuuseen eikä kansanedustajan aktiivisen ja passiivisen lahjomisen kriminalisointi sitä edellytäkään. Ehdotuksen mukaan kansanedustajaa ei pidettäisi rikosoikeudellisesti virkamiehenä, vaan kansanedustajan rikosoikeudellinen vastuu edustajatoimessaan ulottettaisiin vain lahjuksen ottamiseen kansanedustajana, mutta ei muihin rikoslain 40 luvun rikoksiin. Tämä merkitsee sitä, että kansanedustaja ei ole rikosoikeudellisessa virkavastuussa, vaikka rangaistussäännös lakiteknisistä syistä otettaisiin virkarikoksia koskevaan rikoslain 40 lukuun. Ehdotettu muutos ei aiheuta myöskään sitä, että kansanedustajat vastaisuudessa kuuluisivat ylempien laillisuusvalvojien, valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen valvontavallan alaisuuteen.

Eräissä maissa, esimerkiksi Ruotsissa, kansanedustajan lahjusrikoksiin sovelletaan samoja rangaistussäännöksiä kuin virkamiehen lahjusrikoksiin. Ruotsin rikoskaareissa lahjuksen ottamisesta säädetään rangaistavaksi "sopimattoman" edun vastaanottamisen. Se, mikä on sopimatonta, vaihtelee sen mukaan, kuka vastaanottaa edun. Virkamiehelle sopimaton menettely voi olla täysin hyväksyttävää kansanedustajalle. Tunnuksimerkki "sopimaton" joustaa siten sen mukaan, onko tekijänä virkamies vai kansanedustaja.

Suomen rikoslaisissa samojen säännösten soveltaminen kansanedustajaan ja virkamieheen olisi kuitenkin ongelmallista, koska rikoslain 16 ja 40 luvun virkamiehen aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat säännökset on laadittu yksityiskohtaisemmiksi kuin vastaavat säännökset useiden muiden maiden lainsäädännössä. Niihin ei sisälly sellaista joustoa kuin esimerkiksi Ruotsin rikoskaaren vastaaviin säännöksiin. Virkamiehen lahjomista ja lahjuksen ottamista virkamiehenä koskevat säännökset näet rakentuvat Suomessa keskeisesti sille ajatukselle, ettei virkamiehen toiminnan puolueettomuutta hänen palvelussuhteessaan saa vaarantaa eduilla, jotka vaikuttavat, joilla pyritään vaikuttamaan tai jotka ovat omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa. Kansanedustajan tehtävälle on ominaista erilaisten mielipideryhmittymien, kuten eturyhmien ja puolueen, tavoitteiden edistäminen, eikä tällaisen ryhmän edustajalle antama taloudellinenkaan tuki ole sinänsä moitittavaa. Kansanedustajan tehtävä edellyttää tiivistä yhteydenpitoa häntä tukeviin ryhmiin sekä tutustumista järjestö- ja yritystoimintaan, ja esimerkiksi yhteydenpito liikeyrityksiin, joka voi olla jossakin tilanteessa virkamiehelle sopimatonta, ei sinänsä vaaranna kansanedustajan tehtävän asianmukaista täyttämistä. Kerrotuista syistä kansanedustajan lahjomista tai lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevia säännöksiä ei voida rakentaa samalla perustalla kuin vastaavat virkamiestä koskevat säännökset. Ehdotetut säännökset lahjuksen ottamisesta kansanedustajana poikkeaisikin jossain määrin vastaavista virkamiestä koskevista säännöksistä.

Kansanedustajan lahjusrikosta koskevia säännöksiä laadittaessa on lisäksi otettu

huomioon, että kansanedustajan tehtävä on herkkä kielteiselle julkisuudelle. Varsinkin vaalien lähestyessä rikosepäilykin voi merkitä uudelleenvalinnan estymistä. Säännökset koskevatkin vain selvästi moitittavia tekoja, eikä niiden pitäisi antaa mahdollisuuksia edustajan mustamaalaamiseen perusteettomilla tai kyseenalaisilla rikosilmoituksilla taikka vihjauksilla.

Kansanedustajan koskemattomuutta koskevan perustuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata eduskunnan toimintaedellytykset muun muassa rajoittamalla pakkokeinojen käyttöä (HE 1/1998 vp s. 85). Kansanedustajan vangitseminen ja pidättäminen ei mainitun pykälän 3 momentin mukaan olisi lahjusepäilyjen vuoksi mahdollista. Tämän periaatteen sekä perustuslain 10 §:n myös kansanedustajalle takaaman kunnian ja yksityiselämän suojan (PeVM 10/1998 vp. s. 14) mukaista olisi, että aiheettomista rikosilmoituksista kansanedustajalle tai eduskunnalle aiheutuvat vahingot tulisi pyrkiä minimoimaan.

Esitutkintalain (449/1987) mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen mukaan tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Oikeusturvavasyistä esitutkinta ja syyteharkinta olisi suoritettava mahdollisimman joutuisasti. Aiheettomien rikosilmoitusten tekemistä on omiaan ehkäisemään se, että sellainen menettely voi tulla rangaistavaksi vääränä ilmiantona (RL 15:6). Nimettömissä tutkintapyynnöissä kynnys esitutkinnan aloittamiseen on tavallista korkeampi.

Kansanedustajan asettaminen syytteeseen hänen valtiopäivillä asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn vuoksi edellyttää perustuslain 30 §:n 2 momentin mukaan eduskunnan suostumusta. Valtaosa kansanedustajan ehdotuksen mukaisista lahjusrikoksista tulisi ilmeisesti kuulumaan perustuslain mainitun säännöksen soveltamisalaa. Myös muun kuin Suomen eduskunnan kansanedustajan saattamista syytteeseen on usein rajoitettu erityisin parlamentin jäsenen koskemattomuutta suojaavin niin sanotuin immuniteettisäännöksiin. Vastaavasti kansainvälisten parlamentaaristen järjestöjen edustajat nauttivat usein erityistä koskemattomuutta. Nämä rajoittavat säännökset eivät kuitenkaan tee ehdotettua rangaistussäännöstä merkitykset-

tömäksi, koska järjestö voi yleensä poistaa koskemattomuussuojan.

Tekijän tulee olla joko kansanedustaja tai kansanedustajaehdokas. Kansanedustajaehdokas määriteltäisiin 11 §:ssä. Koska säännösten tarkoituksena on suojata kansanedustajan vaaleissa saaman tehtävän asianmukaisesti hoitamista, ne soveltuisivat erityisesti tilanteeseen, jossa etu otetaan vastaan lupausin toimia jonkin seuraavalla vaalikaudella eduskunnan käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla. Mitä pitempi aika on kulunut tuen vastaanottamisesta päätöksentekotilanteeseen, sitä epätodennäköisempänä voidaan yleensä pitää tuen ja päätöksenteon välistä syyuhdetta.

Rangaistussäännös koskisi sellaista kansanedustajaehdokasta, joka tunnusmerkistön mukaisen teon tehdessään ei vielä ole kansanedustaja. Vaikka suurin uhka seuraavalle vaalikaudelle yltävään lahjomiseen kohdistuu jo istuviin kansanedustajiin, kaikkien kansanedustajaehdokkaiden asettamista eduskuntavaaleissa samaan rikosoikeudelliseen asemaan puoltavat yhdenvertaisuusnäkökohdat.

Ehdokkaiden vaalirahoitus on tärkeä edellytys ehdokkaiden vaalikampanjan onnistumiselle. Vaalirahoitusta sääntelevä ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisvelvollisuudesta annettu laki (414/2000) tuli voimaan 15 päivänä toukokuuta 2000. Ilmoittamisvelvollisuus on tarkoitettu lisäämään vaalirahoituksen avoimuutta ja tarjoamaan sitä kautta äänestäjille mahdollisuus arvioida vaalirahoituksesta mahdollisesti ilmeneviä ehdokkaiden sidonnaisuuksia. Hallituksen esityksessä (HE 8/2000 vp, s. 31) todetaan, että vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseen ei ole syytä pyrkiä rikosoikeudellisen keinoin. Tämän katsotaan voivan antaa väärän signaalin sinänsä hyväksyttävän ja jopa välttämättömän vaalirahoituksen luonteesta.

Esityksen lähtökohtana on, että ehdotettujen säännösten tehtävänä on turvata päätöksenteon loukkaamattomuutta eikä niinkään vaalirahoituksen asianmukaisuutta. Tällä esityksellä ei siten voida korvata vaalirahoituksen ilmoittamista. Vaaliehdokkaiden vaalikampanjan tukeminen on varsin tarpeellista yhteiskunnallista toimintaa. Tavanomainen vaalirahoitus, jossa ehdokasta tuetaan hänen

edustamiensa yleisten, yhteiskuntapoliittisten näkemystensä vuoksi, on luonnollisesti hyväksyttävää vaalirahoitusta eikä suinkaan rangaistava lahjusrikoksena. Jos ehdokas lupaa vaalikampanjansa rahoittajalle esimerkiksi puolustaa eläkeläisten tai opiskelijoiden asemaa taikka sosialistisia, porvarillisia, keskustalaisia, vihreitä, kristillisiä tai muita vastaavia arvoja, tuen antaminen ja vastaanottaminen on ilman muuta hyväksyttävää. Toisaalta on myös selvää, että vaalirahoituksen yhteydessä vastaanotettu sopimaton etu, ei tee etua asianmukaiseksi.

On ilmeistä, että vaalirahoituksen avoimuus vaikeuttaa kansanedustajan aktiivisen ja passiivisen lahjomisen salaamista. Vaalirahoituksen riittävä julkisuus antaa äänestäjille mahdollisuuden arvioida vaalituen sopivuus. On hyvin epätodennäköistä, että kansanedustajan lahjomisessa voisi olla kysymys kovin vähäisistä taloudellisista eduista, minä vuoksi vaalirahoituksen avoimuus voisi tuoda esiin sopimattomien sitoumusten perusteella suoritettuja vaalirahoitukseksi ohjattuja maksuja. Se, että sopimaton etu ilmoitettaisiin osana vaalirahoitusta, ei tee etua lailliseksi. Ilmoittaminen joka tapauksessa helpottaisi edun sopivuuden arviointia. Toisaalta kaikki se, mikä äänestäjien mielestä on sopimatonta vaalirahoitusta, ei vielä tee rahoituksesta rikollista. Rangaistavan käyttäytymisen edellytykset määritellään laissa toisin perustein. Ehdotetut kansanedustajan lahjomista ja lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevat tunnusmerkistöt on pyritty laatimaan niin selkeiksi, että jos tapahtuman vaiheet kyetään selvittämään, ei ole vaaraa, että rangaistussäännös ulottaisi rangaistusuhan koskemaan hyväksyttävää vaalirahoitusta.

Luvun 12 §:n soveltamisalasäännöksen mukaan kansanedustajaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös vieraan valtion kansanedustuslaitoksen ja kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen, esimerkiksi Euroopan unionin parlamentin jäsenen. Tekijäpiiriä on tältä osin selostettu lähemmin 12 §:n perusteluissa.

Ehdotetut lahjuksen ottamisen tekotavat vastaavat pääosin 1 §:n tekotapoja. Rangaistavaa olisi lahjuksen pyytäminen, vastaanottaminen ja hyväksyminen samoin kuin sitä

koskevan lupauksen tai tarjouksen hyväksyminen. Pyytämisen ohella kysymykseen tulisi myös 1 ja 3 §:ssä säädettyä ehdotettu lievämpi tekotapa — muunlaisen aloitteen tekeminen kysymyksessä olevan edun saamiseksi. Niissä tapauksissa, joissa lahjuksen ottaminen kansanedustajana ylipäänsä voi tulla kysymykseen, myös tällainen vihjailu tiettyä ratkaisua koskevan äänestyslupauksen tai muuta eduskunnan ratkaisuun vaikuttamista koskevan lupauksen käyttämisestä sopimattoman edun saamiseen on syytä saattaa rangaistavaksi. Selkeyden vuoksi tekoavat ehdotetaan ryhmiteltäväksi kahdeksi kohdaksi.

Lisäksi rangaistavuuden edellytyksenä on kaikissa tapauksissa se, että tekijä lupaa tai antaa ymmärtää toimivansa pykälästä ilmeväällä tavalla. Lupauksen ohella olisi siten vihjeellisempikin toimintatahdon ilmaiseminen rangaistavaa. Rangaistavaa lahjuksen ottamista ei siten olisi pelkkä tekijän tarkoitus toimia pykälässä tarkoitettulla tavalla, ei, vaikka hän sittemmin menettelisikin tarkoituksensa mukaisesti. Rikollisen teon täytymisen kannalta olennaista olisikin se, että tekijällä on tarkoitus edun vuoksi toimia tietyllä tavalla ja että hän ilmaisee mainitun tavoitteensa joko antamalla lupauksen toiminnastaan tai antaen muulla tavoin ymmärtää tulevan menettelynsä.

Lupauksen toimia pykälässä tarkoitettulla tavalla tulee johtua edusta. Edun ja toimintalupauksen yhteys on selvin silloin, kun edustaja muuttaa mielipidettään edun vuoksi. Säännöksessä ei kuitenkaan edellytetä tätä. Kysymykseen tulee myös se, että edustaja lupautuu edun vuoksi toimimaan jo muutenkin kannattamansa asian puolesta. Myös tällainen sitoumus loukkaa eduskunnan päätöksenteon koskemattomuutta.

Pykälän 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun teon ja toimintalupauksen ei välttämättä tarvitse liittyä ajallisesti yhteen. Esimerkiksi edun vastaanottaminen voi tapahtua samalla kun toimintalupaus annetaan, mutta se voi tapahtua myös toimintalupauksen antamisen jälkeen.

Edun laatua ei ole säännöksessä määritelty, vaan kysymykseen tulee mikä tahansa lahja tai muu etu. Etu voi olla laadultaan taloudellista, mutta myös aineettomat edut tulevat kysymykseen. Tältä osin voidaan viitata muiden lahjusrikosten säädösvalmisteluai-

neistossa esitettyihin ja oikeuskäytännöstä löytyviin esimerkkeihin. Rahan, esinelahjojen, matkakustannusten tai muiden palvelujen korvaamisen tai tarjoamisen ja muiden taloudellisten etujen lisäksi etu voi olla aineeton, kuten lupaus valtiollisen tai muun yhteiskunnallisesti merkittävän huomionosoituksen hankkimisesta lahjottavalle. Käytännössä todennäköisimmille esille voinee tulla rahan tai muun taloudellisen edun, kuten maksuttoman palvelun saaminen.

Etua voidaan osoittaa suoraan kansanedustajalle itselleen, mutta rangaistavuus koskee myös tapausta, jossa etu ohjataan jollekin toiselle, esimerkiksi edustajan sukulaisille tai jollekin edustajalle tärkeälle tai häntä tukevalle yhteisölle.

Rangaistavuuden keskeisenä edellytyksenä on, että toimintalupaus tulee antaa "jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla". Ilmaisulla "jonkin...asian ratkaisemiseksi" tarkoitetaan edellä kuvailtua eduskunnan yksittäistapauksen luonteista, viranomaisten tekemiin ratkaisuihin verrattavissa olevaa päätöksentekoa, jolla on välitön vaikutus kansalaisten tai yhteisöjen asemaan. Asia on "käsiteltäväksi tuleva", jos sen vireille tulo lupauksen antamisen aikaan käsillä olevan tiedon perusteella on lähivuosina todennäköistä.

Arvioitaessa käsiteltäväksi tulevan asian kuulumista pykälässä tarkoitettun yksityistapauksellisen ratkaisutoiminnan piiriin, on otettava huomioon myös toimintalupauksessa tarkoitettun päätöksen tosiasialliset vaikutukset. Mitä harvempien yhteisöjen asemaan yleiseltä vaikuttava lainsäädäntöhanke tosiasiallisesti tulisi vaikuttamaan, sitä todennäköisemmin vastaanotetun edun liittämistä siinä tehtäviin ratkaisuihin on pidettävä sopimattomana.

Jonkin asian ratkaisemiseen tähtävän toiminnan tulee tapahtua "edustajantoimessa". Toimiminen edustajantoimessa tarkoittaisi muun muassa lupauksen mukaista äänestämistä ja puheenvuoron käyttämistä täysistunnossa samoin kuin vastaavaa menettelyä valiokunnan käsitellessä jotakin kysymyksessä olevaa asiaa. Kysymykseen tulisi myös lupaus toimia edustajantoimessa tehtävän hallintopäätöksen saattamiseksi tietynlaiseen lop-

putulokseen. Edustajantoimen hoitamiseen voi kuulua esimerkiksi toimiminen eduskunnan kansliatoimikunnassa, joka tekee eduskunnan hallintoa koskevia päätöksiä, kuten nimityspäätöksiä.

Rangaistavuus ei edellytä, että edustaja todella toimii lupaamallaan tavalla. Teko täyttyy jo toimintalupauksen antamisella, jos se on säännöksessä edellytetyllä tavalla omiaan vaikuttamaan eduskunnan päätöksenteon asianmukaisuutta kohtaan tunnettavaan luottamukseen.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on yhdessä lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevien säännösten kanssa suojata eduskunnan mielipiteenmuodostusta sopimattomalta ulkopuoliselta vaikuttamiselta ja turvata luottamusta kansanedustuslaitoksen päätöksenteon asianmukaisuuteen. Sen vuoksi rangaistavuuden yleiseksi edellytykseksi ehdotetaan sitä, että menettelyn on oltava omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoa kohtaan. Taloudellisten etujen vastaanottaminen lupauksesta ajaa kansanedustajana jotakin yksittäistä asiaa ei kaikissa tapauksissa aiheuta uhkaa eduskunnan päätöksenteon asianmukaisuudelle. Jos kansanedustaja pyytää valitsijoiltaan tukea lupaten toimia esimerkiksi verotuksen muuttamiseksi kannattajiensa toivomaan suuntaan, lupaus ei vaaranna parlamentaarisen päätöksenteon uskottavuutta, vaikka hän samassa yhteydessä pyytäisi myös taloudellista tukea seuraavia vaaleja varten. Vastaavasti ei ole syytä rajoittaa kansanedustajan yhteydenpitoa sellaisiin eturyhmiin, jotka haluavat vaikuttaa eduskunnan tekemiin päätöksiin esimerkiksi esittelemällä omaa toimintaansa edustajille.

Luottamusta heikentävä edun ja lupauksen kytkentä voinee yleensä kohdistua vain sellaisiin ratkaisuihin, joilla on melko välitön vaikutus edun tarjoajan tavoitteille, kuten tärkeisiin energiapoliittisiin päätöksiin, tietyn tuen ottamiseen talousarvioon tai jonkin ryhmän kannalta tärkeään verotussääntelyyn. Näissäkään tapauksissa sopimattomana ei voida pitää tavanomaista, lainmukaisesti tapahtunutta edustajan vaalirahoituksen tukemista, puhumattakaan jonkin yhteisön omien tavoitteiden esittelyn yhteydessä tarjottua kestivästä tai muiden esittelystä aiheutuvien

kustannusten, kuten matkakustannusten, korvaamista edustajalle. Luottamusta heikentäneen selvimmin esimerkiksi etukäteen tiukaksi arvioidussa äänestystilanteessa tapahtuva edustajan mielipiteen ostaminen.

Se, että menettelyn on oltava omiaan heikentämään eduskunnan päätöksentekoa kohtaan tunnettavaa luottamusta, ei edellytä menettelyn todellisuudessa heikentäneen tätä luottamusta. Toisaalta ei riitä, että menettely on todella heikentänyt jonkun tai joidenkin henkilöiden luottamusta eduskunnan päätöksenteon asianmukaisuuteen. Menettelyn uhkaa luottamukselle on arvioitava yleistä mittapuuta käyttäen ja huomioon ottaen eduskuntatyössä vakiintuneesti hyväksytyt toimintatavat.

Koska teko on rangaistava vain tahallisena, lahjan tai edun ottaneen kansanedustajan on täytynyt ymmärtää myös tekonsa aiheuttama uhka säännöksen suojaamalle luottamukselle. Tätä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota menettelyn poikkeavuuteen edustajien tukemisessa yleisesti hyväksytyistä käytännöistä.

Lahjuksen ottamisessa kansanedustajana olisi vain yksi tekomuoto. Erillistä törkeää tekomuotoa ei ehdoteta, mutta rangaistavaksi ehdotetun teon rangaistusasteikko olisi niin laaja, että se tarjoaa riittävän mahdollisuuden arvostella moitittavuudeltaan vaihtelevia tekoja. Erityistä moitittavuutta ilmentäisi esimerkiksi sopimattoman edun arvo, mutta merkitystä olisi myös lupauksen kohteena olevan ratkaisun yhteiskunnallisella merkityksellä ja lupauksen odotettavalla vaikutuksella eduskunnan ratkaisun lopputulokseen.

Rangaistuksiksi ehdotetaan sakkoa tai enintään neljä vuotta vankeutta. Vankeusrangaistuksen enimmäispituus olisi sama kuin 3 §:n törkeässä lahjuksen ottamisessa.

Perustuslain 28 §:n 4 momentissa säädetään rikoksesta tuomitun kansanedustajan vapauttamisesta edustajantoimesta. Jos kansanedustaja tuomitaan tahallisesta rikoksesta vankeuteen taikka vaaleihin kohdistuneesta rikoksesta rangaistukseen, eduskunta voi tutkia, sallitaanko hänen edelleen olla kansanedustajana. Jos rikos osoittaa, ettei tuomittu ansaitse edustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, eduskunta voi hankittuaan asiasta perustuslakivaliokunnan kannanoton julistaa hänen edustajantoimensa

lakanneeksi. Jos edustaja siis tuomitaan jostakin rikoksesta sakkorangaistukseen, hänen vapauttamisensa voi tulla harkittavaksi vain silloin, kun kysymys on vaaleihin kohdistuvasta rikoksesta.

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana on omiaan vakavasti heikentämään rikokseen syyllistyneen kansanedustajan nauttimaan luottamusta ja kunnioitusta siitä riippumatta, tuomitaanko hänet vankeus- vai sakkorangaistukseen. Joissakin tapauksissa voisi olla perusteltua, että eduskunta saisi harkita edustajan vapauttamista tällaisen rikoksen perusteella, vaikka edustaja olisikin tuomittu vain sakkorangaistukseen. Se edellyttäisi perustuslain 28 §:n 4 momentin muuttamista siten, että siinä mainittaisiin vaaleihin kohdistuvien rikosten ohella nimenomaisesti myös lahjuksen ottaminen kansanedustajana. Koska perustuslaki on vastikään kokonaisuudessaan uudistettu, siihen ei kuitenkaan tässä yhteydessä ehdoteta muutosta.

5 §. *Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen.* Virkasalaisuuden rikkomista koskevat rangaistussäännökset sisältyvät 40 luvun nykyiseen 5 §:ään, joka koskee sekä tahallista että tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista ja poikkeaa siten rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutusta tavasta säätelee tahallisuudesta ja tuottamuksellisesta teosta eri pykälissä. Pykälä ehdotetaan kuitenkin säilytettäväksi tässä suhteessa muuttamattomana, koska muussa lainsäädännössä on useita kymmeniä RL 40 luvun 5 §:ään viittaavia säännöksiä, jotka tulisi väärinkäsitysten välttämiseksi muuttaa, jos tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista koskeva säännös erotettaisiin omaksi pykäläkseen. Koska tässä yhteydessä tehtävä uudistus tulisi ilmeisesti olemaan voimassa vain muutaman vuoden, ei ole tarkoituksenmukaista tehdä väliaikaisuudistusta. Rikoslain systematiikka joudutaan nimittäin vielä kokonaisuudistuksen lopuksi muokkaamaan uudelleen, mikä merkitsee myös virkarikoksia koskevien säännösten sijoittamista nykyisestä poikkeavalle paikalle. Tällöin jouduttaisiin edellä tarkoitettuihin viittaussäännöksiin jälleen kerran uudistamaan.

Esityksessä ehdotetun soveltamisalan uuden sääntelytavan mukaisesti tekijänä mainit-

taisiin vain virkamies. Luvun 12 §:n soveltamisaläsäännösten mukaan tekijöinä voisivat lisäksi olla julkista luottamustehtävää hoitavat henkilöt, julkisyhteisön työntekijät ja julkista valtaa käyttävät henkilöt sekä eräissä tapauksissa myös ulkomaiset virkamiehet.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädetään nykyisin rangaistavaksi momentin 1 kohdassa tarkoitettun tiedon käyttäminen omaksi tai toisen hyödyksi. Rangaistavaa ei sen sijaan ole tällaisen tiedon käyttäminen toisen vahingoksi. Vastaava rajausta sisältyy salassapitorikosta koskevaan rikoslain 38 luvun 1 §:ään. Virkasalaisuuksista valtaosa on sellaisia, ettei niiden käyttäminen toisen vahingoksi ilman hyötymistarkoitusta tai syyllistymättä samalla 1 kohdan mukaiseen tiedon paljastamiseen ole kovin todennäköistä. On kuitenkin ajateltavissa, että esimerkiksi nimitysasioissa hakijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja voitaisiin käyttää hänen vahingokseen tietoja kuitenkin ulkopuoliselle paljastamatta. Vastaavasti virkamies voinee käyttää salassa pidettäviä liikesalaisuuksia tai yksityiselämää koskevia tietoja jonkun vahingoksi, joskin näissä tapauksissa lienee useimmiten kysymyksessä myös hyödyn tavoittelu. Sen vuoksi ehdotetaan, että rangaistavaa olisi myös virkasalaisuuden käyttäminen toisen vahingoksi.

Voimassa olevassa 5 §:n 2 momentissa tuottamuksellinen tekotapa on kuvattu ilmaisuilla "huolimattomuudesta tai varomattomuudesta". Tuottamuksellisessa virkasalaisuuden rikkomisessa varomattomuus voisi kuvata esimerkiksi sitä, että tekijä ei varmistaudu riittävästi siitä, onko ulkopuolisia kuulemassa salassa pidettäviä tietoja koskevaa esitystä tai onko sellaisia tietoja sisältävä asiakirja jätetty varomattomasti ulkopuolisten nähtäville. Erityisesti tuottamuksellisissa virkarikoksissa varomattomuuden on nähty ilmentävän välinpitämätöntä asennetta jonkin seikan varmistamisessa, kun taas huolimattomuus on kuvannut ennemminkin jonkin seikan unohtamista.

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tuottamuksellinen asennoituminen kuvataan säännönmukaisesti sanalla "huolimattomuus". Huolimattomuudella tarkoitetaan myös sellaista asenteellista varomattomuutta,

jota edellä tarkoitetaan. Myöskään tuottamuksellisessa virkasalaisuuden paljastamisessa ei ole tarvetta mainita erikseen varomattomuutta tuottamuksen ilmenemismuotona, vaan huolimattomuus rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutulla tavalla ymmärrettyä riittää kattamaan myös nykyisessä laissa varomattomuudella kuvatus huolimattomuuden. Sen vuoksi ehdotetaan, että säännöksistä tarpeettomana poistettaisiin ilmaisu "tai varomattomuudesta". Säännöksen soveltamisala ei muuttuisi.

7 §. *Virka-aseman väärinkäyttäminen.* Ehdotuksessa omaksutun linjan mukaisesti myös virka-aseman väärinkäyttämistä koskevassa pykälässä tekijänä mainittaisiin vain virkamies, jolla tarkoitetaan luvun 11 §:n 1 kohdassa määriteltyä virkamiestä. Soveltamisalasäännöksistä luvun 12 §:ssä ilmenee, että virka-aseman väärinkäyttämistä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös 11 §:ssä tarkoitettuihin julkista luottamustehtävää hoitavaan ja julkista valtaa käyttävään henkilöön sekä eräissä tapauksissa myös ulkomaiseen virkamieheen. Julkisyhteisön työntekijä ei voisi enää olla tekijänä virka-aseman väärinkäyttämisenä. Muutos ei ole käytännössä merkittävä, koska julkisyhteisön työntekijä julkista valtaa käyttävänä henkilönä voisi syyllistyä virka-aseman väärinkäyttämiseen. Koska lisäksi julkista valtaa käyttävänä henkilönä 11 §:n 5 b kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pidettäisiin myös julkisen vallan käytön valmisteluun osallistuvia, julkisyhteisön työntekijän rikosoikeudellinen vastuu ei ilmeisesti käytännössä juurikaan muuttuisi.

Yleistä virkavelvollisuuden rikkomista koskevissa säännöksissä teko tapa on kuvattu ilmaisulla "rikkoo tai jättää täyttämättä". Tämä ilmaisu kuvaa tekotavan eräällä tavoin kahteen kertaan, koska virkavelvollisuuden täyttämättä jättäminenkin on virkavelvollisuuden rikkomista. Yleisestikin erilaisten velvollisuuksien rikkominen kuvaa myös sitä teko tapaa, jossa jollakulla on velvollisuus tehdä jotakin, mutta hän laiminlyö velvollisuuden. Rikoslain kokonaisuudistuksessa onkin luovuttu velvollisuuden täyttämättä jättämisen mainitsemisesta itsenäisenä teko tapana ja tyydytty käyttämään teon kuvauksena vain sanaa "rikkoo". Näin on menetelty esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamis-

ta koskevassa pykälässä (RL 23:1), vaikka huomattavassa osassa liikenteessä noudatettavista säännöksistä asetetaan erilaisia toimimisvelvollisuuksia. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun kirjoitustavan mukaisesti ehdotetaan, että virkavelvollisuuden täyttämättä jättäminen kuvattaisiin rikkomisena.

9 §. *Virkavelvollisuuden rikkominen.* Omaksutun linjan mukaisesti virkavelvollisuuden rikkomista koskevassa pykälässä tekijänä mainittaisiin vain virkamies, jolla tarkoitetaan luvun 11 §:n 1 kohdassa määriteltyä virkamiestä. Soveltamisalasäännöksistä 12 §:ssä ilmenee, että tekijänä näissä rikoksissa voisi olla myös 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava ja julkista valtaa käyttävää henkilö sekä eräissä tapauksissa myös ulkomainen virkamies.

Lisäksi pykälään tehtäisiin 7 §:n perusteissa käsitellyt virkavelvollisuuden rikkomisen teko tapaa koskevat muutokset.

10 §. *Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen.* Pykälään ehdotetaan tehtäviksi edellä selostetut tekijäpiiriä ja virkavelvollisuuden rikkomisen teko tapaa koskevat muutokset.

11 §. *Määritelmät.* Pykälä sisältäisi virkamiehen, julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön, julkisyhteisön työntekijän, ulkomaisen virkamiehen, julkista valtaa käyttävän henkilön, ulkomaisen parlamentin jäsenen ja kansanedustajaehdokkaan määritelmät. Määritelmät koskivat koko rikoslakia. Määriteltyjä käsitteitä käytetään 40 luvun ohella erityisesti 16 luvussa.

Pykälän 1 kohdan mukaan rikoslaissa käytettävä virkamies käsite vastaisi asiallisesti hallinto-oikeudellista virkamies käsitettä. Määritelmässä on nojaututtu viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa käytettyyn viranomaisen käsitteeseen.

Virkamiehellä tarkoitettaisiin henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoiminta elimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai jommankumman seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoiminta elimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin,

Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen. Valtion virkamiehinä pidettäisiin edelleenkin myös valtion liikelaitosten virkasuhteista henkilöstöä. Valtion liikelaitokset ovat osa valtiota julkisyhteisönä. Sen vuoksi niitä ei ole tarpeen mainita erikseen.

Ehdotettu 1 kohta vastaa jotakuinkin 2 luvun kumottavaksi ehdotetun 12 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Säännökseen lisättäisiin selvyuden vuoksi eduskunta, jotta säännöksen soveltaminen myös niihin henkilöihin, jotka ovat virkasuhteessa eduskuntaan, ei jäisi epäselväksi. Samasta syystä lakitekstiin lisättäisiin myös valtion liikelaitos Liikelaitosten henkilöstön asemaa käsitellään tarkemmin yleisperustelujen jaksossa 2.4. Kuntainliiton asemesta mainittaisiin kuntalain (365/1995) mukainen kuntayhtymä. Ilmaisuun "kuntien yhteistoimintaelin" ehdotetaan lisättäväksi sana "julkisoikeudellinen", jotta kuntien yksityisluonteiset yhteistoimintaelimet jäisivät selkeästi säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Kuntien julkisoikeudellisiin yhteistoimintaelimiin on luettavissa tällä hetkellä ilmeisesti ainoastaan Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. Säännöksen avoimen muodon säilyttämistä ehdotetaan kuitenkin varmuuden vuoksi.

Säännöksessä ei enää mainittaisi "muuta itenäistä valtion laitosta", vaan kysymykseen tulevat julkisoikeudelliset laitokset luettelaisiin tyhjentävästi. Tätä puoltaa legaliteettiperiaatteeseen kuuluva täsmällisyysvaatimus, eikä täsmennys näytä sulkevan määritelmän ulkopuolelle sellaisia laitoksia, joiden tulisi kuulua määritelmän piiriin. Sellaisia muita laitoksia, joiden palveluksessa on virkasuhteessa tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa olevaa henkilöstöä tai joilla olisi pykälän 2 kohdassa tarkoitettuja luottamushenkilöitä, ei ainakaan tällä hetkellä tietävästi ole. Uutena laitoksena mainittaisiin Kuntien takauskeskuksesta annetulla lailla (487/1996) perustettu Kuntien takauskeskus.

Voimassa olevassa laissa virkamiehellä tarkoitetaan myös julkista luottamustehtävää hoitavaa ja julkista valtaa käyttävää henkilöä, jotka ehdotetaan määriteltäviksi erikseen pykälän 2 ja 5 kohdassa ja joiden rikosoikeudellinen vastuu määräytyisi ehdotettujen soveltamisalasäännösten (12 §)

veltamisalasäännösten (12 §) mukaisesti.

Pykälän 2 kohdan mukaan julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä tarkoitetaan kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön edustajiston jäsentä, ei kuitenkaan kansanedustajaa edustajantoimessaan, samoin kuin 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten valtioneuvoston, kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta mainitun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä.

Määritelmä vastaisi sisällöltään 2 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohtaa, mutta määritelmässä mainittaisiin myös valtioneuvoston jäsen. Voimassa olevassa laissa ei ole mainittu valtioneuvoston jäsentä, koska perustuslakivaliokunta katsoi vuoden 1989 virkarikosuudistuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 4/1988 vp), ettei valtioneuvoston jäsentä ole syytä määritellä rikoslaisissa virkamieheksi. Valiokunta viittasi siihen, että valtioneuvoston jäsenen oikeudellisesta vastuusta virkatoimistaan on säännelty perustuslainsäädännössä perustuslailla kumotussa eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta annetulla lailla (274/1922). Valtioneuvoston jäsenen oikeudellisesta vastuusta virkatoimistaan säädetään nykyisin perustuslain 116 §:ssä.

Pykälän 2 kohdassa tarkoitettuja luottamushenkilöitä olisivat esimerkiksi yliopistojen hallintoelinten jäsenet. Sen seikan tulkinnaissa, onko henkilöön sovellettava pykälän 1, 2, 3 vai 5 kohtaa, on otettava huomioon asianomaisen hallinnonalan lainsäädäntö. Pykälän 2 kohtaa sovellettaisiin esimerkiksi kunnan luottamushenkilöihin, joita olisivat kuntalain 32 §:ssä tarkoitettut luottamushenkilöinä kuntalain 17 §:ssä tarkoitettuun toimielimeen valitut.

Koska julkista luottamustehtävää hoitavia ei enää määriteltäisi rikosoikeudellisesti virkamieheksi, vaan virkarikossäännösten soveltaminen heihin ilmenisi soveltamisalasäännöksestä, selkeyden vuoksi on perusteltua mainita julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön määritelmässä myös valtioneuvos-

ton jäsen. Virkarikossäännökset muodostavat perustan valtioneuvoston jäsenenkin virkatoimien lainmukaisuuden arvioinnille, vaikka valtioneuvoston jäsenen vastuu virkatoimista määräytyykin perustuslaissa säädetyssä järjestyksessä ja edellyttää perustuslaissa säädetyt soveltamiskynnyksen ylittämistä.

Sen sijaan kansanedustajaa edustajantoinnessaan ei edelleenkaan rinnastettaisi muihin julkista luottamustehtävää hoitaviin. Lahjuksen ottamisesta kansanedustajana säädetäisiin erikseen (4 §). Muilta osin kansanedustajaan ei ulotettaisi rikosoikeudellista vastuuta hänen menettelystään edustajantoinnessaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan julkisyhteisön työntekijällä tarkoitettaisiin henkilöä, joka on työsopimussuhteessa 1 kohdassa mainittuun julkisyhteisöön tai laitokseen. Ehdotus vastaa nykyistä julkisyhteisön työntekijän määritelmää rikoslain 2 luvun 12 §:n 2 momentissa. Valtion liikelaitokset katsotaan 1 kohdassa kerrotulla tavalla osaksi valtiota julkisyhteisönä. Näin ollen julkisyhteisön työntekijöinä pidetään myös valtion liikelaitosten työsopimussuhteista henkilöstöä.

Jos julkisyhteisön työntekijä kuitenkin käyttää tehtävässään julkista valtaa, häneen soveltuivat voimassa olevasta laista poiketen julkista valtaa käyttävää henkilöä koskevat säännökset. Soveltamisalasäännöksen mukaan julkista valtaa käyttävään henkilöön sovelletaan kaikkia virkarikossäännöksiä. Nykyisenkaltaisesta virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän rikosten erottelusta luovutaisiin.

Rikoslain voimassa olevan 40 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan virka-aseman väärinkäyttämistä koskevia luvun 7 tai 8 §:n säännöksiä sovelletaan julkisyhteisön työntekijään silloin, kun hän osallistuessaan rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettua julkisyhteisön tai laitoksen päätöksentekoon tai sen valmisteluun taikka käyttäessään palvelussuhteeseensa perustuvaa julkista valtaa muussa tehtävässään menettelee 7 ja 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Ehdotuksen mukaan virka-aseman väärinkäyttämistä koskevia säännöksiä ei enää sovellettaisi julkisyhteisön työntekijään, jollei häntä pidettäisi julkista valtaa käyttävänä henkilönä. Muutos tuskin käytännössä vaikuttaa julkisyhteisön työntekijän rikosoikeudellisen vastuun laajuuteen, koska voi-

massa olevassa laissa julkisyhteisön työntekijän virka-aseman väärinkäytölle säädetyt edellytykset johtanevat siihen, että tällaisessa asemassa työntekijä yleensä on julkista valtaa käyttävä henkilö.

Toinen vaihtoehto olisi ulottaa julkisyhteisön työntekijän rangaistusvastuu koskemaan virka-aseman väärinkäyttämistä siitä riippumatta, liittyykö teko päätöksentekoon tai sen valmisteluun vai ei. Koska virka-aseman väärinkäyttäminen voinee tapahtua vain sellaisessa yhteydessä, jossa tekijällä on päätöksentekijän tai valmistelijan taikka muu julkisen vallan käyttöä sisältävä asema, valittavalla vaihtoehdolla ei juurikaan vaikutettane rangaistusvastuun laajuuteen. Ehdotuksessa valittuun vaihtoehtoon on päädytty lähinnä järjestelmän selkeyden lisäämiseksi.

Julkisyhteisön työntekijää ei edelleenkaan rinnastettaisi virkamieheen virkamiehen vastustamista koskevilla rikoksilla. Sen sijaan julkisyhteisön työntekijän lahjominen olisi edelleenkin rangaistavaa, mikä ilmenee 16 luvun 20 §:n soveltamisalasäännöksestä.

Ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan 4 kohdan mukaan henkilöä, joka on nimitetty tai valittu vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta.

Ehdotus korvaisi nykyisen rikoslain 16 luvun 20 §:ään sisältyvät Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan (1 mom.), Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehen (2 mom.) ja ulkomaisen virkamiehen (3 mom.) määritelmät. Viimeksi mainittu määritelmä kattaa jo nyt lähes kokonaan muut pykälässä olevat määritelmät. Useat osaksi päällekkäiset määritelmät aiheuttavat epäselvyyksiä, joten ehdotus selkeyttäisi lakia. Samalla ehdotettu määritelmä täsmentäisi nykyistä OECD:n lahjussopimukseen pohjautuvaa ulkomaisen viranomaisen määritelmää. Koska kansanedustajat eivät Suomessa ole virkamiehiä, ulkomaisena virkamiehenä ei enää pidettäisi ulkomaisen parlamentin jäsentä, joka määriteltäisiin 6 kohdassa.

Ehdotetussa määritelmässä on otettu huomioon EN:n korruptiosopimuksen ulkomai-

sen virkamiehen, kansainvälisen järjestön virkamiehen, kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen virkamiehen ja kansainvälisen tuomioistuimen tuomarin ja viranhaltijan määritelmät. Ehdotettu määritelmä kattaisi nykyistä yksiselitteisemmin myös EN:n korruptiosopimuksessa tarkoitetut henkilöt ja henkilöryhmät.

Hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään nimitetyillä tai valitulla tai muuten julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta hoitavalla tarkoitetaan ennen kaikkea vastaavia ulkomaisia virkamiesryhmiä kuin virkamiehellä ehdotetussa 1 kohdassa. Säännöksen piiriin kuuluvat esimerkiksi Kansainvälisen rikostuomioistuimen tai muun julkisen kansainvälisen tuomioistuimen tuomarit ja muut viranhaltijat. Pykälään ei ole otettu Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevan henkilön määritelmää. Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomarina, syyttäjänä, kirjaajana tai virkamiehenä syyttäjän toimistossa tai tuomioistuimen kirjaamossa. Määritelmää on käsitelty Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymisen yhteydessä annetun rikoslain muuttamista koskevan lain perusteluissa (HE 161/2000 vp, s. 96).

Julkista tehtävää vieraan valtion puolesta hoitavalla tarkoitetaan muun muassa henkilöä, joka käyttää ehdotetussa 5 kohdassa tarkoitettua julkista valtaa tai päätösvaltaa julkisessa yrityksessä. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan yritystä, joka välittömästi tai välillisesti on valtion määräysvallan alainen.

Lahjuksen ottamista ja lahjusrikkomusta koskevat säännökset (40 luvun 1—3 §) eivät sovellu vastaavan suomalaisen yrityksen palveluksessa olevaan, mutta heidän vastaavaan menettelyynsä voidaan soveltaa rikoslain 30 luvun säännöksiä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa.

Julkisella kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan jokaista valtioiden, hallitusten tai toisten julkisten kansainvälisten järjestöjen muodostamaa kansainvälistä tai ylikansallista järjestöä.

Nykyisen rikosoikeudellisen virkamieskä-

sitteen ongelmallisimmaksi kohdaksi on osoittautunut RL 2 kuvun 12 §:n 1 momentin 3 kohta, jossa virkamieheksi määritellään eräät julkista valtaa käyttävät henkilöt. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain tietyin edellytyksin ja vain lailla tai lain nojalla. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Näistä rajoituksista huolimatta julkista valtaa käytetään yhä useammin viranomaishallinnon ulkopuolella. Sen vuoksi on edelleenkin tarpeen ulottaa rikosoikeudellinen virkavastuu myös viranomaishallinnon ulkopuolella tapahtuvaan julkisen vallan käyttöön. Etenkin silloin, kun julkisia tehtäviä on uskottu yksityiselle, sama henkilö voi hoitaa julkisten tehtävien ohella aivan yksityisluonteisiakin tehtäviä. Tällöin hänen vastuutaan hänen eri tehtävissään ei voida tarkoituksenmukaisella tavalla rajata sillä perusteella, mikä asema hänellä on organisaatiossa, vaikka tällainen ratkaisu olisi oikeusvarmuuden kannalta puolustettava. Yksityistämiskehityksen myötä viranomaishallinnon ulkopuolelle on siirtynyt erityisesti välittömästi julkisen vallan käytön valmisteluun liittyviä tehtäviä, kuten viranomaisten päätösten valmistelemiseksi tarvittavia tutkimus- ja valvontatehtäviä.

Ehdotuksen mukaan julkista valtaa käyttävällä henkilöllä tarkoitetaan sitä, joka lain tai asetuksen nojalla antaa toista velvoittavan määräyksen tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen, sekä sitä, joka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella osallistuu edellä tarkoitettujen päätösten valmisteluun tekemällä päätösesityksen tai -ehdotuksen, laatimalla selvityksen tai suunnitelman, ottamalla näytteen tai suorittamalla tarkastuksen taikka muulla sellaisella tavalla.

Määritelmä on kirjoitettu siten, että se osoittaisi nykyistä selvemmin rikosoikeudellisen virkavastuun julkisen vallan käytön perusteella voivan tulla kysymykseen lähinnä niissä tilanteissa, joissa tekijä käyttää julkista valtaa, kuten kalastuksenvalvoja määrätessään seuraamuksia luvattomasta kalastukses-

ta. Rikoksen ja julkisen vallan käytön ajallinen yhteys ei kuitenkaan ole välttämätön. Jos valvontatehtävää suorittava laiminlyö valvonnan saamansa lahjuksen vuoksi, hän syyllistyy lahjuksen ottamiseen, vaikka lahjus olisi saatu paljonkin ennen valvontavelvollisuuden laiminlyöntiä.

Ehdotettu 5 a kohta on tarkoitettu pääosin vastaamaan sitä, mitä voimassa olevassa laissa tarkoitetaan julkisen vallan käytöllä. Nykyisestä poiketen määritelmässä kuitenkin nimenomaisesti kuvattaisiin oikeustieteessä vakiintuneen käsityksen mukainen julkisen vallan käytön ydinalue. Henkilö käyttäisi julkista valtaa antaessaan lain tai asetuksen nojalla toista velvoittavan määräyksen tai päättäessään toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Lisäksi määritelmän piiriin todetaisiin kuuluvan niin sanottu tosiasiallinen julkisen vallan käyttö eli se, että henkilö vastaavin lakiin tai asetukseen perustuvien oikeuksien tehtävissään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen. Tosiasiallista julkisen vallan käyttöä on esimerkiksi kalastuslain (286/1982) 96 ja 97 §:ssä tarkoitettu kalastuksenvalvojan tekemä luvattomalla kalastuksella saadun saaliin ja siinä käytettyjen välineiden ottaminen talteen.

Rikoslain 17 luvun 6 §:ssä tarkoitettu järjestystä ylläpitävä henkilö käyttää tehtävänsä 5 a kohdassa tarkoitettua julkista valtaa. Häneen on siten yleensä sovellettava rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Kuitenkaan heitä ei rinnasteta virkamiehiin 16 luvun 1—3 §:ssä, koska heidän vastustamiseensa sovelletaan mainittua 17 luvun 6 §:ää. Rikosoikeudellista virkavastuuta ei kuitenkaan ole nykyisin ulotettu eikä ole vastedeskään tarkoitus ulottaa siihen lainsäädäntöön perustuvaan vallan käyttämiseen, johon jokainen on oikeutettu pakkokeinoin 1 luvun 1 §:n nojalla jokamiehen kiinniotto-oikeuden perusteella. Julkisen vallan käytölle virkavastuun perustavana tekijänä on ominaista, että julkisen vallan käyttö ilmentää yhteiskunnan toimintaa, jolla sen elimet toteuttavat oikeusjärjestystä. Virkavastuulla tapahtuvalle julkisen vallan käytölle on ominaista myös se, että asianomaisella on paitsi oikeus käyttää julkista valtaa myös velvollisuus ryhtyä johonkin julkisen vallan käyttöä sisältävään toimeen. Jokamiehen kiinniotto-

oikeus ei perusta tällaista velvollisuutta.

Ehdotetun 5 a kohdan mukainen määritelmä merkitsee sitä, että nykyisestä poiketen myös julkisyhteisön työntekijä voisi olla julkista valtaa käyttävä henkilö. Nykyinen RL 2 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohta koskee julkisen vallan käyttöä vain muissa kuin momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa yhteisöissä ja julkisen vallan käyttämistä yhteisöjen ulkopuolella, minkä vuoksi julkisyhteisön työntekijää ei voimassa olevan lain mukaan voida omassa tehtävässään pitää rikosoikeudellisesti virkamiehenä.

Ehdotettu 5 b kohta ulottaisi rikosoikeudellisen virkavastuun osaan julkisen vallan käytön valmistelua. Laajennuksen tavoitteena on saattaa rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin sellainen julkisen vallan käytön valmistelu, jossa tosiasiallisesti määrätään julkisen vallan käyttöä sisältävän päätöksen tai muun toimen sisällöstä tai ainakin keskeisesti vaikutetaan sen muotoutumiseen. Rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolelle on jäänyt joissakin tapauksissa toimia, joista tekijä yleisen oikeuskäsityksen mukaan ansaitsisi rangaistuksen, mutta joita ei kuitenkaan voida pitää varsinaisena julkisen vallan käyttönä ja siten virkavastuun perustavana.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että rikosoikeudellisen vastuun piiri ulotettaisiin henkilöihin, jotka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella osallistuvat 5 a kohdassa tarkoitettua julkisen vallan käyttöä sisältävän päätöksen valmisteluun määrättyjä valmistelutoimia tekemällä. Tällaisia valmistelutoimia olisivat päätösesityksen tai ehdotuksen tekeminen, selvityksen tai suunnitelman laatiminen, näytteen ottaminen tai tarkastuksen suorittaminen taikka muu vastaava tapa.

Ehdotuksessa tarkoitettuja valmistelutoimia tekeviä henkilöitä olisivat kiistatta ainakin rehulaissa (396/1998) ja lannoitelaisissa (232/1993) tarkoitettut tarkastuskeskuksen apuna toimivat valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat. Myös onnettomuuksien tutkimuksesta annetun lain (373/1985) 17 §:ssä tarkoitettujen lautakunnan jäsenet osallistuvat lausunnon antaessaan säännöksessä kerrotulla tavalla julkisen vallan käytön valmisteluun. Mainituilla henkilöillä on tehtävänsä suorit-

taessaan jo sellaisia valtuuksia, että niiden käyttäminen saattaa olla jo välitöntä julkisen vallan käyttöä. Mainituissa laeissa on erityisiä kyseisten henkilöiden virkavastuuta osoittavia säännöksiä, mutta näiltä osin on myös rikoslaisissa syytä todeta rikosoikeudellisen virkavastuun ulottuminen laajemmalle kuin se rikoslain voimassa olevien säännösten nojalla ulottuisi.

Ehdotetun 5 b kohdan mukainen virkavastuu koskisi myös muita vastaavia tehtäviä. Säännöksen soveltaminen ei edellyttäisi, että laissa nimenomaisesti todetaan valmistelu- tehtävien hoitamisen tapahtuvan virkavastuulla.

Säännöksellä ei uloteta virkavastuuta sellaisiin julkisen vallan käytön valmistelutehtäviin, joiden hoitaminen ei perustu lakiin tai asetukseen tai sen perusteella saatuun toimeksiantoon. Eräillä aloilla viranomaiset hankkivat ostopalveluina erilaisia työsuorituksia, kuten kemiallisia analyysejä, päätöksentekonsa tarpeisiin. Tällaiseen valmisteluun säännös ei sovellu, jollei toimeksiantoa ole saatu lain tai asetuksen nojalla. Tällainenkin julkisen vallan käytön valmistelu voi tosin olla altista virkarikosten kaltaisille väärinkäytöksille, kuten lahjonnalle tai ainakin karkealle huolimattomuudelle työn suorittamisessa, esimerkiksi tulosten analysoinnissa. Virkavastuun ulottaminen tällaisia tehtäviä suorittaviin johtaisi kuitenkin liialliseen tukinnanvaraisuuteen, eivätkä tehtäviä suoritavat pystyisi mieltämään toimivansa virkavastuulla. Jos väärinkäytöksiä havaitaan, niitä voidaan vastustaa purkamalla asiakassuhde, mikä jo muodostanee riittävän uhan väärinkäytösten ehkäisemiseksi.

Ulkomaisen parlamentin jäsen määriteltäisiin erikseen 6 kohdassa, eikä häntä enää luettaisi ulkomaiseksi virkamieheksi. Ulkomaisen parlamentin jäsenellä tarkoitetaan sekä vieraan valtion kansanedustuslaitoksen että kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsentä. Kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenellä tarkoitetaan myös ylikansallisen järjestön parlamentaarisen yleiskokouksen jäsentä. Säännös soveltuisi esimerkiksi Euroopan unionin parlamentin jäseniin. Toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenellä tarkoitettaisiin henkilöä, joka on toisen valtion lainsäädäntövaltaa tai hallintovaltaa

tai hallintovaltaa käyttävän kansanedustuslaitoksen jäsen.

Pykälän 7 kohdassa määriteltäisiin kansanedustajaehdokas, joka on rinnastettu kansanedustajaan 16 luvun 14 a §:ssä ja 40 luvun 4 §:ssä. Kansanedustajaehdokkaana pidettäisiin henkilöä, joka eduskuntavaaleissa on otettu vaalilain (714/1998) 41 §:ssä tarkoitettuun ehdokaslistojen yhdistelmään. Rikosoikeudellinen vastuu lahjusrikoksissa alkaisi muille kansanedustajaehdokkailla kuin kansanedustajille siitä, kun hänet on otettu ehdokaslistojen yhdistelmään.

12 §. *Soveltamisalasäännökset.* Ehdotuksen mukaan rikoslain 40 luvun rangaistus- säännöksissä rikoksen tekijänä mainittaisiin vain virkamies. Se, keitä on pidettävä virkamiehenä, määriteltäisiin rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdassa, joka sisällöllisesti vastaa nykyistä rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Virkarikossäännösten soveltamisesta muihin henkilöryhmiin säädettäisiin 12 §:n soveltamisalasäännöksissä.

Pykälän 1 momentin mukaan luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön. Virkarikosten soveltamisala vastaisi tältä osin nykyistä soveltamisalaa kuitenkin siten täsmennettynä, että säännökset soveltuisivat myös julkisen vallan käytön valmisteluun osallistuvaan henkilöön 11 §:n perusteluissa kuvatuin tavoin.

Virkarikosten ehdotettu soveltamisala poikkeaa voimassa olevasta laista selvimminkin, että kansanedustajalle ehdotetaan rangaistusvastuuta lahjuksen ottamisesta. Tämä on kuitenkin toteutettu siten, että lahjuksen ottamisesta kansanedustajana säädettäisiin omassa pykälään (4 §).

Pykälän 2 momentin mukaan julkisyhteisön työntekijään sovellettaisiin viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta luvun 1—3, 5 ja 14 §:ää. Julkisyhteisön työntekijän vastuu 40 luvussa tarkoitetuista rikoksista säilyisi siten sisällöltään nykyisen kaltaisena. Rangaistusvastuun ulkopuolelle jäisivät virkaseman väärinkäyttäminen (7 ja 8 §) ja virkavelvollisuuden rikkominen (9 ja 10 §). Julkisyhteisön työntekijä joutuisi vastuuseen myös näistä virkarikoksista, jos hän syyllistyisi rikokseen käyttäessään julkista valtaa,

jolloin häntä pidettäisiin julkista valtaa käyttävänä henkilönä.

Pykälän 3 momentin mukaan ulkomaiseen virkamieheen sovellettaisiin viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta luvun 1—3 ja 14 §:ää eli lahjusrikoksia koskevia säännöksiä. Nykyisin lahjuksen ottamisen rangaistavuus on ulotettu vain Euroopan yhteisöjen virkamieheen. Säännös tulee sovellettavaksi esimerkiksi Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa oleviin vasta sen jälkeen, kun mainitun tuomioistuimen perussääntö on tullut kansainvälisesti voimaan.

Ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai kansainvälisen veloitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, sovellettaisiin viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta myös luvun 5 ja 7—10 §:ää. Tällaiseen laajempaan rikosoikeudelliseen virkavastuuseen joutuisivat tietyt kansainvälisen sopimuksen tai kansainvälisen veloitteen nojalla määritellyt virkamiehet, kuten Schengenin yleissopimuksessa tarkoitetut virkamiehet, tietyissä tehtävissä Suomen alueella.

Ulkomaisen virkamiehen rikosoikeudellista rinnastamista kotimaiseen virkamieheen edellytetään nykyisin lisäksi eräissä tulliyhteistyötä koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa. Tällaisia ovat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty yleissopimus tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä (Napoli II, A 18.12.1997, Bryssel, 192MK03) sekä eräät pohjoismaiset tullialan yhteistyösopimukset (23/1963 ja 575/1969 sekä SopS 44/1982 ja 53/1989).

Monissa kansainvälisissä sopimuksissa tai muutoin Suomea sitovissa kansainvälisissä veloitteissa kansainvälisen järjestön toimielimille annetaan laajoja valtuuksia tehdä tarkastuksia myös Suomen alueella. Tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi YK:n täydellisestä ydinkiellosta tehty sopimus (214/2001) ja kemiallisen aseiden kieltä koskeva sopimus (SopS 19/1997), YK:n ja EN:n kidutuksen yms. kieltävät sopimukset (SopS 60/1889 ja SopS 17/1991) sekä edellä mainitut pohjoismaista tulliyhteistyötä koskevat sopimukset ja EU:n tulliyhteistyösopimus. Myös GRECO:lla on oikeus tehdä jäsenvaltioihin tarkastuksia, vaikkakin ilman itsenäisiä tar-

kastusvaltuuksia.

Tarkastustoimen suorittaminen on julkisen vallan käyttöä. Tällaista julkista valtaa käyttävä ulkomainen virkamies ehdotetaan asetettavaksi yhtä laajan rikosoikeudellisen virkavastuun alaiseksi kuin vastaavissa tehtävissä oleva suomalainen virkamies, vaikkei kyseisiin sopimuksiin yleensä sisällykään tällaiseen rinnastukseen velvoittavia säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan luvun 4 ja 14 §:ää sovellettaisiin myös ulkomaisen parlamentin jäseniin. Tällä varmistettaisiin se, että vieraan valtion kansanedustuslaitoksen tai kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäseniin sovelletaan vain 40 luvun kansanedustajaa koskevia säännöksiä eivätkä he siten joudu kansallista kansanedustajaa laajempaan rangaistusvastuuseen.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta eräissä tapauksissa säädetään erikseen lailla. Säännöksessä viitataan sellaisiin rikoslain ulkopuolella oleviin säännöksiin, joissa rikosoikeudellinen virkavastuu ulotetaan säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä suorittaviin henkilöihin. Vuoden 1989 virkarikosuudistuksen jälkeen virkarikosten soveltamisalaa on vähitellen laajennettu rikoslain 2 luvun 12 §:ssä säädettyä laajemmaksi. Ehdotettu 11 §:n 5 b kohdan säännös kattaa osan näissä säännöksissä mainituista henkilöryhmistä, mutta näyttää siltä, ettei rikoslaissa ole mahdollista säätää virkarikossäännösten soveltamisalasta tyhjentävästi.

Kuten 16 luvun 20 §:n 5 momentin perusteluissa on todettu, muualla kuin rikoslaissa käytetyt rikosoikeudellisen virkavastuun alaa täsmentämään tai laajentamaan tarkoitetut säännökset on laadittu vaihtelevasti. Rikosoikeudellisen virkavastuun käsitteeseen eri tavalla rakentuvien säännösten lisäksi käytetään usein suoraan rikoslain 2 luvun 12 §:ään viittaavia säännöksiä. Nämä säännökset ehdotetaan muutettaviksi siten, että niissä viitattaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamiseen.

13 §. *Sotilasvirkarikokset*. Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen 12 §:n säännös.

14 §. *Menettämisseuraamus*. Lahjusrikoksia koskeva menettämisseuraamussäännös, joka nykyisin on 4 §:ssä, ehdotetaan otetta-

vaksi 14 §:ksi. Pykälän uuden sijainnin ja kansanedustajan lahjusrikosta koskevan pykälän lisäämisen vuoksi menettämisuuramussäännöstä täydennettäisiin sen soveltamisalaa koskevalla lisäyksellä. Säännös soveltuisi 1—4 §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotetun lahjan tai edun taikka sen arvon menettämiseen. Se ei sen sijaan soveltuisi esimerkiksi sellaisella tavalla vastaanotetun lahjan tai edun taikka sen arvon menettämiseen, jonka katsottaisiin valtion virkamieslain 15 §:ssä säädetyn etujen vastaanottamiskiellon vastaisena olevan tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista. Silloin sovellettaisiin rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menettämistä koskevia yleissäännöksiä (RL 2:16.1).

2.3. Laki ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta

Ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain (1110/1998) 15 §:n 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Momentissa tarkoitettuun henkilöön sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

2.4. Laki ajoneuvojen katsastusluvista

Myös ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain (1099/1998) 25 §:n 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Momentissa tarkoitettuun henkilöön sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

2.5. Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä

Kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain (535/1998) 15 §:n 2 momenttiin ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Momentissa tarkoitettuun henkilöön sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

2.6. Metsästyslaki

Metsästyslain (615/1993) 70 §:n 4 momenttiin ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Momentissa tarkoitettuihin henkilöihin siinä tarkoitetuissa tehtävissään sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

2.7. Laki rangaistusmääräysmenettelystä

Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi virkamieskäsitteen uudesta rajauksesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Viittaus rikoslain 40 luvussa rangaistavaksi säädettyyn julkisyhteisön työntekijään poistettaisiin. Viittaus virkarikosta koskevaan asiaan olisi riittävä. Se koskisi myös muun muassa sellaisia tilanteita, joissa rikoslain 40 luvussa tarkoitettua virkamiestä koskevia säännöksiä rikoslain 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 12 §:n soveltamisaläsäännösten 2 momentin mukaan sovellettaisiin julkisyhteisön työntekijään.

2.8. Laki lääkelaitoksesta

Läkelaitoksen palveluksessa olevat henkilöt ovat rikosoikeudellisessa virkavastuussa jo rikoslain 40 luvun muutettavaksi ehdotetun 11 ja 12 §:n nojalla. Asiantuntijat eivät sen sijaan ole riidattomasti samassa asemassa. Siksi lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 6 § on edelleen tarpeen asiantuntijoiden rikosoikeudellisen virkavastuun varmistamiseksi. Pykälään ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat teknisluonteiset muutokset.

2.9. Laki elokuvataiteen edistämisestä

Elokuvataiteen edistämisestä annetun lain (28/2000) 6 §:ään ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Pykälässä tarkoitettua asiaa käsittelevään henkilöön sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

2.10. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain (1146/1994) 3 §:ään ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat teknisluonteiset muutokset. Pykälässä tarkoitettuun asiantuntijaan sovellettaisiin edelleen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Koska tuotevalvontakeskuksessa ei enää ole johtokuntaa ja sen palveluksessa oleva henkilöstö on rikosoikeudellisessa virkavastuussa jo rikoslain 40 luvun ehdotetun 11 ja 12 §:n nojalla, johtokuntaa ja henkilöstöä ei enää mainittaisi pykälässä.

2.11. Nimikirjalaki

Nimikirjalain (1010/1989) 4 §:n 2 momenttiin ehdotetaan myös tehtäväksi rikoslain 2 luvun 12 §:n kumoamisesta aiheutuvat lähinnä teknisluonteiset muutokset. Viittaus rikoslain 40 luvussa rangaistavaksi säädettyyn julkisyhteisön työntekijän rikokseen poistettaisiin (vrt. jakso 2.7.).

3. Voimaantulo

EN:n korruptiosopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi. Tässä vaiheessa sopimuksen voimaantulo edellyttää vielä usean sopimuksen allekirjoittaneen valtion hyväksyvän sopimuksen, joten sopimuksen voimaantulopäivää on vaikea ennakoida. Esityksen mukaisesti Suomen puolelta ei ole estettä hyväksyä sopimusta ja saattaa tarvittava lainsäädäntö voimaan mahdollisimman yhtäaikaaisesti sopimuksen kansainvälisen voimaantulon kanssa.

EN:n korruptiosopimuksen voimaansaatamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti korruptiosopimuksen kanssa. Lain voimaantuloajankohdasta säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella.

Laki rikoslain muuttamisesta ja muut esityksessä ehdotetut lait voidaan ja on perustel-

tua saattaa voimaan sopimuksen voimaan saattamisesta riippumatta. Muut kuin sopimuksen voimaan saattamista koskevat lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lailla rikoslain muuttamisesta ehdotetaan kumottavaksi rikoslain muuttamisesta 28 päivänä joulukuuta 2000 annettu laki. Viimeksi mainittu laki, joka liittyi Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymiseen, oli tarkoitus saattaa voimaan asetuksella. Ehdotettu laki rikoslain muuttamisesta korvaa mainitun rikoslain muuttamisesta vuonna 2000 annetun lain säännökset, minkä vuoksi mainittu laki voidaan kumota tarpeettomana. Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön hyväksymistä ja siihen liittyvää lakia rikoslain muuttamisesta on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 6.5.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

EN:n korruptiosopimus sisältää pääasiassa lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joten sopimus edellyttää eduskunnan hyväksymistä. Sopimuksen 2—15 artiklassa on kriminalisointivelvoite, minkä vuoksi niiden määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Rikosoikeudellisen vastuun määrittelyä ja rajasista koskevat yleiset määräykset (1, 15, 16 ja 18 artikla) sekä lainkäyttövaltaa (17 artikla; ks. PeVL 4/1998 vp) ja seuraamuksia (19 artikla) koskevat määräykset kuuluvat myös lainsäädännön alaan.

Vastaavasti lainsäädännön alaan kuuluvat sopimuksen määräykset yhteistyöstä kansallisten viranomaisten kesken (21 artikla), sillä yhteistyöhön liittyy salassa pidettävien tietojen luovutusta ja henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamista. Myös määräykset todistajien suojelusta (22 artikla) sekä toimenpiteistä todisteiden keräämisen ja rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemisen helpottamiseksi (23 artikla) kuuluvat lainsäädännön alaan. Niihin voi liittyä viranomaisten toimivallan kuten pakkokeinojen käytön sääntelyä tai salassapidon sääntelyä.

Sopimuksen kansainvälistä yhteistyötä sisältäviä periaatteita koskeva 25 artikla kuuluu myös lainsäädännön alaan. Siinä määrätään sopimuksen suhteesta (3 kappale) muihin kansainvälisiin sopimuksiin aloilla, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lainsäädännön alaan kuuluu myös keskinäistä oikeusapua koskeva 26 artikla, jossa on määräyksiä muun muassa oikeusavusta kieltäytymisestä sekä salassa pidettävien henkilötietojen vaihdosta. Viimeksi mainituilla perusteilla myös tietojen antamista oma-aloitteisesti koskeva 28 artikla kuuluu lainsäädännön alaan. Samoin rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva 27 artikla, jossa määrätään muun muassa EN:n korruptiosopimukseen sisältyvien määräysten suhteesta muihin luovutus sopimuksiin, kuuluu lainsäädännön alaan.

Keskusviranomaisen nimeäminen antaa toimivallan kansainvälisessä yhteistyössä tarvittavien, EN:n korruptiosopimuksen IV luvussa tarkoitettujen pyyntöjen lähettämiseen ja sellaisiin vastaamiseen. Tätä koskeva 29 artikla kuuluu siten myös lainsäädännön alaan. Suoraa yhteydenpitoa koskevaan 30 artiklaan sisältyy myös toimivaltaa koskevia määräyksiä, ja siten nekin kuuluvat lainsäädännön alaan. Myös riitojen ratkaisua koskeva 40 artikla kuuluu lainsäädännön alaan. Siinä määrätään yleissopimuksen tulkinnasta ja soveltamisesta syntyneen riidan ratkaisussa käytettävistä vaihtoehdoista, joita käyttämällä syntyy sitovia päätöksiä lainsäädännön alaan kuuluvista asioista.

5. Säättämisyjärjestys

Ennen nykyisiä virkarikossäännöksiä kysymys kansanedustajan virkavastuusta oli pitkään jossakin määrin kiistanalainen. Virkavastuuta vastaan on katsottu puhuvan erityisesti valtiopäiväjärjestyksen 13 §:n, joka rajoittaa kansanedustajan syytteenpanoa. Vastaava säännös on nykyisin Suomen perustuslain 30 §:n 2 momentissa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 1981 toimintakertomuksesta antaman mietinnön (PeVM 54/1982 vp) mukaan kansanedustajat on perustuslakeja säädettäessä tietoisesti jätetty virkavastuun ulkopuolelle. Sama kanta on todettu myös

valiokunnan hallituksen esityksestä eduskunnalle naisten ja miesten tasa-arvoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/1985 vp) antamassa lausunnossa (PeVL 1/1986 vp). Vuoden 1989 virkarikosuudistuksessa kansanedustaja jätettiin rikosoikeudellisen virkavastuun ulkopuolelle, mikä ilmenee nimenomaisesti voimassa olevan rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 2 kohdasta.

Esitykseen sisältyy ehdotus rangaistus-säännökseksi lahjuksen ottamisesta kansanedustajana. Kansanedustajaa ei määriteltäisi virkamieheksi, eikä häntä ehdoteta muutenkaan saatettavaksi virkavastuuseen toiminnastaan edustajantoimessaan. Kansanedustajalle ehdotetaan kuitenkin rikosoikeudellista vastuuta menettelystään edustajantoimessaan siltä osin kuin on kysymys lahjuksen ottamisesta edustajantoimessa. Edustajan rikosoikeudellinen vastuu rajattaisiin ehdotetulla tavalla vain yksittäiseen rikostunnusmerkistöön, joka liittyy edustajantoimen hoitamisen kannalta erityisen moitittavaan menettelyyn. Rikosoikeudellisen vastuun tarkoitus on tältä osin turvata yleistä luottamusta eduskunnan toimintaan ja vahvistaa kansanedustajan koskemattomuutta edustajantoimessaan. Kysymys ei siten ole yleisen virkavastuun ulottamisesta kansanedustajan toimintaan. Perustuslakivaliokunnan mainitut kannanotot koskevat sen sijaan yleisen virkavastuun ulottamista kansanedustajaan eivätkä edellyttäneet ehdotetun kriminalisoinnin säätämistä perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella sekä perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen ja

että Eduskunta samalla hyväksyisi sopimuksen 12 artiklaan tehtäväksi 37 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi ei säädi rangaistavaksi 12 artiklassa tarkoitettua toimintaa siltä osin kuin sitä ei voida pitää rangaistavana lahjusrikoksena tai rangaistavana osallisuutena sellaiseen rikokseen tai muuna rikoksena ja

että Eduskunta samalla hyväksyisi sopimuksen 17 artiklaan tehtäväksi 17 artiklan 2 kappaleessa ja 37 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi

soveltaa 17 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teolle asetetaan rikoslain 2 luvun 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus silloin, kun kysymyksessä on sopimuksen 7 tai 8 artiklassa tarkoitettu aktiivinen tai passiivinen lahjonta yksityisellä sek-

torilla, jollei teolla vakavasti loukata tai vaaranneta Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.**Laki****lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön
alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen 29 artiklassa tarkoitettu keskusviranomaisena on Suomessa oikeusministeriö.

3 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

4 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 12 §, sellaisena kuin se on laissa 792/1989,

muutetaan 1 luvun 4 §:n 1 momentti ja 11 §:n 2 momentti, 2 luvun 7 §:n 1 momentti ja 10 §, 16 luvun 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13, 18 ja 20 §, 30 luvun 8 § sekä 40 luvun otsikko, 1—5, 7 ja 9—12 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 626/1996, 1 luvun 11 §:n 2 momentti, 16 luvun 3 §:n 2 momentti ja 18 § laissa 563/1998, 2 luvun 7 §:n 1 momentti, 40 luvun otsikko, 1—4, 7 ja 10—12 § mainituissa laissa 792/1989, 2 luvun 10 § laissa 613/1974 ja mainituissa laissa 792/1989, 16 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 234/2001 ja 13 § mainituissa laissa 563/1998 ja laissa 815/1998 sekä 20 § mainituissa laeissa 815/1998 ja 234/2001, 30 luvun 8 § laissa 769/1990 sekä 40 luvun 5 § laeissa 578/1995 ja 625/1999 sekä 9 § mainituissa laeissa 792/1989 ja 234/2001 sekä

lisätään 15 lukuun uusi 12 a §, 16 lukuun uusi 14 a §, 21 lukuun uusi 18 § sekä 40 lukuun uusi 13 ja 14 §, seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

4 §

Virkarikos ja sotilasrikos

Tämän lain 40 luvun 11 §:n 1, 2, 3 ja 5 kohdassa tarkoitetun henkilön Suomen ulkopuolella tekemään 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia.

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

1) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1—9 §:ssä;

2) 16 luvun 1—3 §:ssä ja vaikka rikoksen kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 koh-

dassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikos-
tuomioistuimen palveluksessa;

3) 16 luvun 13, 14 ja 14 a §:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 20 §:n nojalla;

4) 17 luvun 18 tai 19 §:ssä;

5) 20 luvun 6—8 §:ssä;

6) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön; taikka

7) 40 luvun 1—4 §:ssä ja rikoksen tekijä on kansanedustaja, kansanedustajaehdokka, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

2 luku

Rangaistuksista

7 §

Tämän lain 40 luvun rangaistussäännöksissä tarkoitettu viraltapano käsittää sen viran tai julkisen tehtävän menettämisen, jossa rikos tehtiin. Jos virkamies on siirtynyt siitä virasta, jossa rikos on tehty, toiseen vastaavalaiseen virkaan, viraltapano käsittää tuon viran menettämisen.

10 §

Virkamies, julkista luottamustehtävää hoitava henkilö tai julkista valtaa käyttävä henkilö, joka tuomitaan elinkaudeksi vankeuteen, on myös tuomittava pantavaksi viralta. Hänet on tuomittava pantavaksi viralta myös, jos hänet tuomitaan vankeuteen määrääjäksi, vähintään kahdeksi vuodeksi, paitsi jos tuomioistuimien katsoo, ettei rikos osoita tuomittua sopimattomaksi olemaan virkamiehenä tai hoitamaan julkista tehtävää.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö tuomitaan vankeuteen kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi tahallisesta rikoksesta, hänet voidaan samalla tuomita viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä tai hoitamaan julkista tehtävää.

Yleisillä vaaleilla valittua julkisyhteisön edustajiston jäsentä ei kuitenkaan saa tämän pykälän nojalla tuomita pantavaksi viralta tuosta tehtävästään.

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

12 a §

Rikokset Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäyttöä vastaan

Perätöntä lausumaa, väärää ilmiäntoita, todistusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja rikosasian esitutkinnalla myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännössä tarkoitettua tutkintaa.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

1 §

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1

momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

3 §

Haitanteko virkamiehelle

Haitanteosta virkamiehelle tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

13 §

Lahjuksen antaminen

Joka virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa hänen toiminnastaan palvelussuhteessa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava *lahjuksen antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lahjuksen antamisesta tuomitaan myös se, joka virkamiehen toiminnasta palvelussuhteessa lupaa, tarjoaa tai antaa 1 momentissa tarkoitetun lahjan tai edun toiselle.

14 a §

Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Joka kansanedustajalle tai kansanedustajaehdokkaalle lupaa, tarjoaa tai antaa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jotta tämä edun vuoksi edustajantoimessaan menettelisi jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla siten, että tavoiteltu menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon, on tuomittava *lahjuksen antamisesta kansanedustajalle* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen ja lahjuksen antamiseen kansanedustajalle sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 9 §:ää virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

Sovellettaessa tämän luvun 13 ja 14 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö ja sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 14 a §:ää rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomaisen parlamentin jäsen.

Jos muualla kuin tässä laissa säädetään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta muuhun kuin 1—4 momentissa tarkoitettuun henkilöön, hänet rinnastetaan rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa tämän luvun 1—

3, 9, 13 ja 14 §:ää.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

18 §

Soveltamisalasäännös

Sovellettaessa tämän luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, julkista valtaa käyttävä henkilö ja 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö.

30 luku

Elinkeinorikoksista

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan

itselleen tai toiselle hyväksyy tai ottaa vastaan taikka pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjuksen saamiseksi suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava *lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

40 luku

Virkarikoksista

1 §

Lahjuksen ottaminen

Jos virkamies toiminnastaan palvelussuhteessa itselleen tai toiselle

1) pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun oikeudettoman edun saamiseksi,

2) ottaa vastaan lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa, taikka

3) hyväksyy 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai edun tai lupauksen tai tarjouksen siitä,

hänet on tuomittava *lahjuksen ottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies on tuomittava lahjuksen ottamisesta myös, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa hyväksyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai muun edun antamisen toiselle taikka lupauksen tai tarjouksen siitä.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

2 §

Törkeä lahjuksen ottaminen

Jos lahjuksen ottamisessa

1) virkamies asettaa lahjuksen toimintansa ehdoksi taikka toimii tai hänen tarkoituksestaan on toimia lahjan tai edun vuoksi palvelussuhteessaan velvollisuuksiensa vastaisesti lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka

2) lahjan tai edun arvo on huomattava

ja lahjuksen ottaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, virkamies on tuomittava *törkeästä lahjuksen ottamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä lisäksi viralta pantavaksi.

3 §

Lahjusrikkomus

Jos virkamies itselleen tai toiselle

1) pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun edun saamiseksi taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

siten, että menettely on omiaan heikentämään luottamusta viranomais toiminnan tasapuolisuuteen, hänet on tuomittava, jollei tekoa ole rangaistava lahjuksen ottamisena tai törkeänä lahjuksen ottamisena, *lahjusrikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 §

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana

Jos kansanedustaja tai kansanedustajaehdokka itselleen tai toiselle

1) pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun edun saamiseksi taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

ja lupaa toimia tai antaa ymmärtää toimivansa edun vuoksi edustajantoimessaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla siten, että menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon, hänet on tuomittava *lahjuksen ottamisesta* kansanedustajana sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

5 §

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen

Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §

Virka-aseman väärinkäyttäminen

Jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka

2) käyttää väärin asemaansa käskyvallassaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava *virka-aseman väärinkäyttämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

9 §

Virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin edellä tässä luvussa säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin pe-

rustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *virkaavelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt 1 momentissa mainittuun rikokseen rikkomalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

10 §

Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta* varoitukseen tai sakkoon.

11 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *virkamiehellä* henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;

2) *julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä* kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa mainitun

julkisyhteisön edustajiston jäsentä kuin kansanedustajaa edustajantoimissaan sekä 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten valtioneuvoston, kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta mainitun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä;

3) *julkisyhteisön työntekijällä* henkilöä, joka on työsopimussuhteessa 1 kohdassa mainittuun julkisyhteisöön tai laitokseen;

4) *ulkomaisella virkamiehellä* henkilöä, joka on nimitetty tai valittu vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta;

5) *julkista valtaa käyttävällä henkilöllä*

a) sitä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puutuu toisen etuun tai oikeuteen, sekä

b) sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella kuuluu osallistua a kohdassa tarkoitetun päätöksen valmisteluun tekemällä päätösesitys tai ehdotus, laatimalla selvitys tai suunnitelma, ottamalla näyte tai suorittamalla tarkastus taikka muulla vastaavalla tavalla;

6) *ulkomaisen parlamentin jäsenellä* henkilöä, joka on vieraan valtion kansanedustuslaitoksen tai kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsen;

7) *kansanedustajaehdokkaalla* henkilöä, joka eduskuntavaaleissa on otettu vaalilain (714/1998) 41 §:ssä tarkoitettuun ehdokaslistojen yhdistelmään.

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista luottamus-

tehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön.

Tämän luvun 1—3, 5 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös julkisyhteisön työntekijään.

Tämän luvun 1—3 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös ulkomaiseen virkamieheen. Ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen veloitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, sovelletaan myös, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun 5 ja 7—10 §:ää.

Tämän luvun 4 ja 14 §:ää sovelletaan myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta eräissä tapauksissa säädetään erikseen lailla.

13 §

Sotilasvirkarikokset

Sotilasrangaistussäännösten alaisten virkamiesten virkarikoksia ovat myös ne rikokset, joista säädetään rangaistus 45 luvussa.

14 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—4 §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksentehtäjältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksentehtäjä on toiminut.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan rikoslain muuttamisesta 28 päivänä joulukuuta 2000 annettu laki (1285/2000).

3.

Laki**ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta 23 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1100/1998) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 §

Rangaistussäännökset

velletaan rikosoikeudellista virkavastuuta
 koskevia säännöksiä.

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Rekisteröintejä suorittavaan henkilöön so- kuuta 200 .

4.

Laki**ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvojen katsastusluvista 23 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1099/1998) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

25 §

Rangaistussäännökset

henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista vir-
 kavastuuta koskevia säännöksiä.

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Ajoneuvojen katsastuksia suorittavaan kuuta 200 .

5.

Laki**kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä 10 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (535/1998) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 §

Rangaistussäännökset

kilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Kuljettajantutkintoja vastaanottavaan hen- kuuta 200 .

6.

Laki**metsästyslain 70 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun metsästyslain (615/1993) 70 §:n 4 momentti seuraavasti:

70 §

Oikeustoimikelpoisuus, nimenkirjoittajat, tiedoksiantaminen yhteisölle ja virkavastuu

tokunnan jäseniin sekä niiden toimihenkilöihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä.

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Keskusjärjestön ja riistanhoitopiirin hallituksen jäseniin, riistanhoitoyhdistyksen joh- kuuta 200 .

7.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä 26 päivänä heinäkuuta 1993 (692/1993) annetun lain 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Virkarikosta koskevaa asiaa taikka merilain (674/1994) 20 luvussa tai sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettua asiaa ei saa käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

8.

Laki**lääkelaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lääkelaitoksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (35/1993) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 571/2000, seuraavasti:

6 §

Lääkelaitoksen asiantuntijana toimivaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

9.**Laki****elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elokuvataiteen edistämisestä 21 päivänä tammikuuta 2000 annetun lain (28/2000) 6 § seuraavasti:

6 §

Edellä 2 §:ssä tarkoitettua tukea koskevaa asiaa käsittelevään henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

10.**Laki****sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta 8 joulukuuta 1994 annetun lain (1146/1994) 3 § seuraavasti:

3 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen asiantuntijana toimivaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

11.

Laki**nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä marraskuuta 1989 annetun nimikirjalain (1010/1989) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

4 §

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta;

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta tai sotilasvirkarikoksesta rikoslain 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus;

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 12 §, sellaisena kuin se on laissa 792/1989,

muutetaan 1 luvun 4 §:n 1 momentti ja 11 §:n 2 momentti, 2 luvun 7 §:n 1 momentti ja 10 §, 16 luvun 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13, 18 ja 20 §, 30 luvun 8 § sekä 40 luvun otsikko, 1—5, 7 ja 9—12 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 626/1996, 1 luvun 11 §:n 2 momentti, 16 luvun 3 §:n 2 momentti ja 18 § laissa 563/1998, 2 luvun 7 §:n 1 momentti, 40 luvun otsikko, 1—4, 7 ja 10—12 § mainitussa laissa 792/1989, 2 luvun 10 § laissa 613/1974 ja mainitussa laissa 792/1989, 16 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 234/2001 ja 13 § mainitussa laissa 563/1998 ja laissa 815/1998 sekä 20 § mainituissa laeissa 815/1998 ja 234/2001, 30 luvun 8 § laissa 769/1990 sekä 40 luvun 5 § laeissa 578/1995 ja 625/1999 sekä 9 § mainituissa laeissa 792/1989 ja 234/2001 sekä

lisätään 15 lukuun uusi 12 a §, 16 lukuun uusi 14 a §, 21 lukuun uusi 18 § sekä 40 lukuun uusi 13 ja 14 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

4 §

4 §

Virkarikos ja sotilasrikos

Virkarikos ja sotilasrikos

Tämän lain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitetun henkilön Suomen ulkopuolella tekemään 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia.

Tämän lain 40 luvun 11 §:n 1, 2, 3 ja 5 kohdassa tarkoitetun henkilön Suomen ulkopuolella tekemään 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia.

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen la-
kia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen
tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu
henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

- 1) 17 luvun 18 tai 19 §:ssä,
- 2) 20 luvun 6—8 §:ssä tai
- 3) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu
kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henki-
löön.

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen la-
kia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen
tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu
henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

- 1) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun lu-
vun 1—9 §:ssä;
- 2) 16 luvun 1—3 §:ssä ja vaikka rikoksen
kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 koh-
dassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen
virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikos-
tuomioistuimen palveluksessa;
- 3) 16 luvun 13, 14 ja 14 a §:ssä ja vaikka
lainkohtia sovelletaan mainitun luvun
20 §:n nojalla;
- 4) 17 luvun 18 tai 19 §:ssä;
- 5) 20 luvun 6—8 §:ssä;
- 6) 20 luvun 9 §:ssä, jos teko kohdistuu
kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henki-
löön; taikka
- 7) 40 luvun 1—4 §:ssä ja rikoksen tekijä
on kansanedustaja, kansanedustajaehdokas,
ulkomainen virkamies tai ulkomaisen par-
lamentin jäsen.

2 luku

Rangaistuksista

7 §

Viraltapano käsittää sen viran tai julkisen
tehtävän menettämisen, jossa rikos tehtiin.
*Jos virka tai siihen rinnastettavassa palve-
lussuhteessa julkisyhteisöön tai sen itsenäi-
seen laitokseen oleva virkamies on siirtynyt
siitä virasta, jossa rikos on tehty, toiseen
vastaavanlaiseen virkaan, viraltapano käsit-
tää tuon viran menettämisen.*

7 §

*Tämän lain 40 luvun rangaistussäännök-
sissä tarkoitettu viraltapano käsittää sen vi-
ran tai julkisen tehtävän menettämisen, jossa
rikos tehtiin. Jos virkamies on siirtynyt siitä
virasta, jossa rikos on tehty, toiseen vastaa-
vanlaiseen virkaan, viraltapano käsittää tuon
viran menettämisen.*

10 §

Virkamies, joka tuomitaan elinkaudeksi
vankeuteen, on myös tuomittava pantavaksi
viralta. Laki on sama, milloin *virkamies*
tuomitaan vankeuteen määrääjäksi, vähin-
tään kahdeksi vuodeksi, paitsi milloin tuo-
mioistuin katsoo, ettei rikos osoita tuomittua

10 §

Virkamies, *julkista luottamustehtävää hoi-
tava henkilö tai julkista valtaa käyttävä
henkilö*, joka tuomitaan elinkaudeksi van-
keuteen, on myös tuomittava pantavaksi vi-
ralta. Hänet on tuomittava pantavaksi viralta
myös, *jos hänet* tuomitaan vankeuteen mää-

sopimattomaksi olemaan virkamiehenä.

Jos *virkamies* tuomitaan vankeuteen kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi tahalliseen rikoksesta, hänet voidaan samalla tuomita viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä.

Yleisillä vaaleilla valittua julkisyhteisön edustajiston jäsentä ei kuitenkaan saa tämän pykälän säännösten nojalla tuomita pantavaksi viralta tuosta tehtävästään.

12 §

Virkamiehellä tarkoitetaan tässä laissa:

1) henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan, *kuntainliittoon* tai muuhun kuntien yhteistoimintaelimeen, evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksisen kirkkokuntaan tai niiden seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, tai Ahvenanmaan maakuntaan taikka Suomen Pankkiin, kansaneläkelaitokseen tai *muuhun itsenäiseen valtion laitokseen*, työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;

2) kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön edustajiston jäsentä, ei kuitenkaan kansanedustajaa edustajantoimessaan, samoin kuin 1 kohdassa *tarkoitettun* julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta 1 kohdassa *tarkoitettun* julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä; ja

3) henkilöä, joka lain, asetuksen tai niiden nojalla annetun määräyksen perusteella muussa kuin 1 kohdassa tarkoitettussa yhteisössä käyttää julkista valtaa sekä henkilöä, joka mainitulla perusteella muuten kuin yhteisössä käyttää julkista valtaa.

Julkisyhteisön työntekijällä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka on työsopimus-suhteessa 1 momentin 1 kohdassa *tarkoitettun* julkisyhteisöön tai laitokseen.

rääjäksi, vähintään kahdeksi vuodeksi, paitsi jos tuomioistuin katsoo, ettei rikos osoita tuomittua sopimattomaksi olemaan virkamiehenä tai hoitamaan julkista tehtävää.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö tuomitaan vankeuteen kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi tahalliseen rikoksesta, hänet voidaan samalla tuomita viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä tai hoitamaan julkista tehtävää.

Yleisillä vaaleilla valittua julkisyhteisön edustajiston jäsentä ei kuitenkaan saa tämän pykälän nojalla tuomita pantavaksi viralta tuosta tehtävästään.

12 §

(kumotaan ks. 40 luku 11 §, vrt. 11 § 1 kohta ja 12 §)

(vrt. 40 luku 11 § 2 kohta)

(vrt. 40 luku 11 § 5 kohta)

(vrt. 40 luku 11 § 3 kohta)

15 luku

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

12 a §

Rikokset Kansainvälisen rikostuomioistuinten oikeudenkäyttöä vastaan

Perätöntä lausumaa, väärää ilmiantoa, todistusaineiston vääristelemistä sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista koskevia säännöksiä sovellettaessa tuomioistuimella tarkoitetaan myös Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja rikosasian esitutkinnalla myös Kansainvälisen rikostuomioistuinten Rooman perussäännössä (SopS /) tarkoitettua tutkintaa.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

1 §

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla *palvelusta toimittavaa sotilasta tai* sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

3 §

Haitanteko virkamiehelle

Haitanteosta virkamiehelle tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla *palvelusta toimittavaa sotilasta tai* sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

Haitanteosta virkamiehelle tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

13 §

Lahjuksen antaminen

Joka virkamiehelle, *julkisyhteisön työntekijälle, sotilaille, Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle, Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle tai ulkomaiselle virkamiehelle* lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava lahjuksen antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lahjuksen antamisesta tuomitaan myös se, joka virkamiehen tai muun I momentissa mainitun henkilön toiminnasta palvelussuhteessa lupaa, tarjoaa tai antaa sanotussa momentissa tarkoitetun lahjan tai edun toiselle.

(uusi)

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

13 §

Lahjuksen antaminen

Joka virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa hänen toiminnastaan palvelussuhteessa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava *lahjuksen antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lahjuksen antamisesta tuomitaan myös se, joka virkamiehen toiminnasta palvelussuhteessa lupaa, tarjoaa tai antaa I momentissa tarkoitetun lahjan tai edun toiselle.

14 a §

Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Joka kansanedustajalle tai kansanedustajaehdokkaalle lupaa, tarjoaa tai antaa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jotta tämä edun vuoksi edustajantoi-messaan menettelisi jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla siten, että tavoiteltu menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon, on tuomittava lahjuksen antamisesta kansanedustajalle sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen ja lahjuksen antamiseen kansanedustajalle sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

20 §

Määritelmät

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan keskuspankissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää.

Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on kyseisen valtion lainsäädännössä tarkoitettu rikosoikeudellisessa vastuussa oleva virkamies tai viranomainen.

Ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka vieraassa valtiossa on nimetty tai valittu lainsäädännölliseen, hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion puolesta taikka joka on julkisen kansainvälisen järjestön toimihenkilö tai edustaja.

(ks. 1285/2000)

Schengenin yleissopimuksessa tarkoitettulla vieraan valtion virkamiehellä tarkoitetaan Schengenin säännöstöä soveltavan valtion virkamiestä, joka toimii Schengenin yleissopimuksen 40 ja 41 artiklassa tarkoitettussa tarkkailu- tai takaa-ajotehtävässä Suomen alueella.

(ks. 40 luku 11 § 4 kohta, tilalle soveltamisasäännös)

20 §

Soveltamisasäännökset

(uusi)

Sovellettaessa tämän luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, jo-

ka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuinten palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 9 §:ää virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuinten palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

Sovellettaessa tämän luvun 13 ja 14 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö ja sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 14 a §:ää rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomaisen parlamentin jäsen.

Jos muualla kuin tässä laissa säädetään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta muuhun kuin 1—4 momentissa tarkoitettuun henkilöön, hänet rinnastetaan rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa tämän luvun 1—3, 9, 13 ja 14 §:ää.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

18 §

Soveltamisalasäännös

(uusi)

Sovellettaessa tämän luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuinten palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kan-

sainvälisen veloitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, julkista valtaa käyttävä henkilö ja 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö.

30 luku

Elinkeinorikoksista

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan itselleen tai toiselle vaatii, hyväksyy tai ottaa vastaan lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkiona sellaisesta suosimisesta, on tuomittava *lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan

itselleen tai toiselle hyväksyy tai ottaa vastaan taikka *pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjuksen saamiseksi* suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava *lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

1 §

Lahjuksen ottaminen

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä toiminnastaan palvelussuhteessa itselleen tai toiselle

1) vaatii lahjan tai muun oikeudettoman edun,

2) ottaa vastaan lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan

Virkarikoksista (poist)

1 §

Lahjuksen ottaminen

Jos virkamies toiminnastaan palvelussuhteessa itselleen tai toiselle

1) *pyytää* tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun oikeudettoman edun saamiseksi,

2) ottaa vastaan lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan

taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen mainittuun toimintaansa, tai

3) hyväksyy 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai edun tai lupauksen tai tarjouksen siitä, hänet on tuomittava *lahjuksen ottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lahjuksen ottamisesta on tuomittava *virkamies ja julkisyhteisön työntekijä* myös, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa hyväksyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai muun edun antamisen toiselle tai lupauksen tai tarjouksen siitä.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

2 §

Törkeä lahjuksen ottaminen

Jos lahjuksen ottamisessa

1) *virkamiehen tai julkisyhteisön työntekijän* tarkoituksena on toimia lahjan tai edun vuoksi palvelussuhteessaan velvollisuksiensa vastaisesti lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, *virkamies tai julkisyhteisön työntekijä* on tuomittava *törkeästä lahjuksen ottamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä *virkamies* lisäksi viralta pantavaksi.

3 §

Lahjusrikkomus

Jos *virkamies tai julkisyhteisön työntekijä vaatii*, vastaanottaa tai hyväksyy itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun taikka vaatii tai hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen, *joka* on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen, hänet on tuomittava, jollei tekoa ole rangaistava lahjuksen ottamisena tai törkeänä lahjuksen ottamisena, lahjusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen

taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa, taikka

3) hyväksyy 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai edun tai lupauksen tai tarjouksen siitä, hänet on tuomittava *lahjuksen ottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies on tuomittava lahjuksen ottamisesta myös, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa hyväksyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai muun edun antamisen toiselle taikka lupauksen tai tarjouksen siitä.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

2 §

Törkeä lahjuksen ottaminen

Jos lahjuksen ottamisessa

1) *virkamies asettaa lahjuksen toimintansa ehdoksi taikka toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia lahjan tai edun vuoksi palvelussuhteessaan velvollisuksiensa vastaisesti lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen taikka*

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, *virkamies* on tuomittava *törkeästä lahjuksen ottamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä lisäksi viralta pantavaksi.

3 §

Lahjusrikkomus

Jos *virkamies itselleen tai toiselle*

1) *pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun edun saamiseksi taikka*

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

siten, että menettely on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen, hänet on tuomittava, jollei tekoa ole rangaistava lahjuksen ottamisena

Voimassa oleva laki

Ehdotus

enintään kuudeksi kuukaudeksi.

tai törkeänä lahjuksen ottamisena, *lahjusrikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 §

4 §

*Menettämisseuraamus**Menettämisseuraamus*

Vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksentekijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksentekijä on toiminut.

(vrt. 14 §)

(uusi)

4 §

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana

Jos kansanedustaja tai kansanedustajaehdokas itselleen tai toiselle

1) pyytää tai tekee muutoin aloitteen lahjan tai muun edun saamiseksi taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

ja lupaa toimia tai antaa ymmärtää toimivansa edun vuoksi edustajatoimessaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian ratkaisemiseksi tietyllä tavalla siten, että menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon, hänet on tuomittava **lahjuksen ottamisesta kansanedustajana** sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

5 §

5 §

*Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen**Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen*

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, tai

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi sel-

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka

laista asiakirjaa tai tietoa, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

Jos virkamies *tai julkisyhteisön työntekijä* huolimattomuudesta *tai varomattomuudesta* syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekkoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §

Virka-aseman väärinkäyttäminen

Jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

1) rikkoo *tai jättää täyttämättä* virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään tai

2) käyttää väärin asemaansa käskyvallasaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämistä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

9 §

Soveltamisalasäännös

Tämän luvun 7 ja 8 §:n säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, on so-

ka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekkoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §

Virka-aseman väärinkäyttäminen

Jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka

2) käyttää väärin asemaansa käskyvallasaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava *virka-aseman väärinkäyttämistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

9 §

Soveltamisalasäännös

(ks. 12 §)

vellettava myös julkisyhteisön työntekijään silloin kun hän osallistuessaan 2 luvun 12 §:ssä tarkoitetun julkisyhteisön tai laitoksen päätöksentekoon tai sen valmisteluun taikka käyttäessään palvelussuhteeseensa perustuvaa julkista valtaa muussa tehtävässään menettelee 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Julkisyhteisön työntekijän menettelyn arvioinnissa on tällöin otettava huomioon virkatoiminnassa noudatettavien säännösten ja määräysten asemesta hänen työssään noudatettavat säännökset ja määräykset.

Tämän luvun 1—4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö, Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies tai Schengenin yleissopimuksessa tarkoitettu vieraan valtion virkamies.

10 §

Virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin edellä tässä luvussa säädetyllä tavalla rikkoo *tai jättää täyttämättä* virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *virikavelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt 1 momentissa mainittuun rikokseen *toimimalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa vastaisesti taikka laiminlyömällä* jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

9 §

Virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin edellä tässä luvussa säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *virikavelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt 1 momentissa mainittuun rikokseen *rikkomalla* jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

11 §

Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta *tai varomattomuudesta* muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo *tai jättää täyttämättä* virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta* varoitukseen tai sakkoon.

11 §

Määritelmät

(korvaa 2:12 ja 16:20)

10 §

Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava *tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta* varoitukseen tai sakkoon.

11 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) **virkamiehellä** henkilöä, joka on virkai tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka *kuntayhtymään* tai muuhun kuntien *julkisoikeudelliseen* yhteistoimintaelimeen, *eduskuntaan*, *valtion liikelaitokseen* taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, *Kuntien takauskeskukseen* tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen;

2) **julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä** kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa *mainitun* julkisyhteisön edustajiston jäsentä kuin kansanedustajaa edustajantoimessaan sekä 1 kohdassa *mainitun* julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten *valtioneuvoston*, kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta *mainitun* julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä;

3) **julkisyhteisön työntekijällä** henkilöä, joka on työsopimussuhteessa 1 kohdassa *mainittuun* julkisyhteisöön tai laitokseen;

4) **ulkomaisella virkamiehellä** henkilöä, joka on nimitetty tai valittu vieraan valtion

tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta;

5) julkista valtaa käyttävällä henkilöllä

a) sitä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen, sekä

b) sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella kuuluu osallistua a kohdassa tarkoitetun päätöksen valmisteluun tekemällä päätösesitys tai -ehdotus, laatimalla selvitys tai suunnitelma, ottamalla näyte tai suorittamalla tarkastus taikka muulla vastaavalla tavalla;

6) ulkomaisen parlamentin jäsenellä henkilöä, joka on vieraan valtion kansanedustuslaitoksen tai kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsen;

7) kansanedustajaehdokkaalla henkilöä, joka eduskuntavaaleissa on otettu vaalilain (714/1998) 41 §:ssä tarkoitettuun ehdokaslistojen yhdistelmään.

12 §

Soveltamisalasäännös

(korvaa 9 §:n)

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön.

Tämän luvun 1—3, 5 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös julkisyhteisön työntekijään.

Tämän luvun 1—3 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös ulkomaiseen virkamieheen. Ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen veloitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu- tai takaa-ajotehtävissä, sovelletaan myös, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun 5 ja 7—10 §:ää.

Tämän luvun 4 ja 14 §:ää sovelletaan myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta eräissä tapauksissa säädetään erikseen lailla.

12 §

Sotilasvirkarikokset

Sotilasrangaistussäännösten alaisten virkamiesten virkarikoksia ovat myös ne rikokset, joista säädetään rangaistus 45 luvussa.

13 §

Sotilasvirkarikokset

Sotilasrangaistussäännösten alaisten virkamiesten virkarikoksia ovat myös ne rikokset, joista säädetään rangaistus 45 luvussa.

14 §

Menettämisseuraamus

(ks. 4 §)

14 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—4 §:ssä tarkoitetulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksente-kijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksente-kijä on toiminut.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200.*

*Tällä lailla kumotaan rikoslain muuttami-
sesta 28 päivänä joulukuuta 2000 annettu
laki (1285/2000).*

3.

Laki**ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta 23 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1100/1998) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Rangaistussäännökset

Rekisteröintejä suorittavaa henkilöä *pide-*
tään rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisena
virkamiehenä.

Rekisteröintejä suorittavaan henkilöön *so-*
velletaan rikosoikeudellista virkavastuuta
koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 200. _____

4.

Laki**ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvojen katsastusluvista 23 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain
(1099/1998) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

Rangaistussäännökset

Ajoneuvojen katsastuksia suorittavaa henkilöä *pidetään rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisena virkamiehenä.*

Ajoneuvojen katsastuksia suorittavaan henkilöön *sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.*

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 200 . _____

5.

Laki**kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä 10 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (535/1998) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Rangaistussäännökset

Kuljettajatutkintoja vastaanottavaa henkilöä pidetään rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisena virkamiehenä.

Kuljettajantutkintoja vastaanottavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

6.

Laki**metsästyslain 70 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun metsästyslain (615/1993) 70 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

70 §

Oikeustoimikelpoisuus, nimenkirjoittajat, tiedoksiantaminen yhteisölle ja virkavastuu

Keskusjärjestön ja riistanhoitopiirin hallituksen jäsenet, riistanhoitoyhdistyksen johtokunnan jäsenet sekä niiden toimihenkilöt ovat suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja henkilöitä.

Keskusjärjestön ja riistanhoitopiirin hallituksen jäseniin, riistanhoitoyhdistyksen johtokunnan jäseniin sekä niiden toimihenkilöihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

7.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä 26 päivänä heinäkuuta 1993 (692/1993) annetun lain 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Virkarikosta tai rikoslain 40 luvussa rangaistavaksi säädettyä julkisyhteisön työntekijän rikosta koskevaa asiaa taikka merilaisissa (167/39) tai sotilaskurinpitolaissa (331/83) tarkoitettua asiaa ei saa käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä.

Virkarikosta koskevaa asiaa taikka merilain (674/1994) 20 luvussa tai sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettua asiaa ei saa käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

8.

Laki**lääkelaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lääkelaitoksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (35/1993) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 571/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §
 Lääkelaitoksen *palveluksessa olevaan sekä sen* asiantuntijana toimivaan sovelletaan, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään virkamiehestä ja julkisyhteisön työntekijästä.

6 §
 Lääkelaitoksen (*pois*) asiantuntijana toimivaan *henkilöön* sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____
 kuuta 200 .

9.

Laki**elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elokuvataiteen edistämisestä 21 päivänä tammikuuta 2000 annetun lain (28/2000) 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §
 Edellä 2 §:ssä tarkoitettua tukea koskevaa asiaa käsittelevää henkilöä *pidetään rikoslain (39/1889) 2 luvun 12 §:n mukaisena virkamiehenä.*

6 §
 Edellä 2 §:ssä tarkoitettua tukea koskevaa asiaa käsittelevään henkilöön *sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.*

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____
 kuuta 200 .

10.**Laki****sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta 8 joulukuuta 1994 annetun lain (1146/1994) 3 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen johtokunnan jäsenen, keskuksen palveluksessa olevaan sekä sen asiantuntijana toimivaan sovelletaan, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään virkamiehestä ja julkisyhteisön työntekijästä.

Ehdotus

3 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen asiantuntijana toimivaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 .

11.

Laki**nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä marraskuuta 1989 annetun nimikirjalain (1010/1989) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta; sekä

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta, sotilasvirkarikoksesta tai julkisyhteisön työntekijän rikoksesta rikoslain 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus; sekä

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta;

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta *tai* sotilasvirkarikoksesta (*pois*) rikoslain 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus;

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

SOPIMUSTEKSTIT**Lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimus****Criminal law convention on corruption****Johdanto**

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja muut tämän yleissopimuksen allekirjoittaneet valtiot, jotka

ottavat huomioon, että Euroopan neuvoston päämääränä on luoda kiinteämmät yhteydet jäsentensä välille;

ovat tietoisia siitä, että yhteistyön edistäminen muiden tämän yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden kanssa on arvokasta;

ovat vakuuttuneita ensisijaisesta tarpeesta harjoittaa rikosoikeuden alalla yhteistä politiikkaa, jonka päämääränä on yhteiskunnan suojelu lahjontaa vastaan, mukaan luettuna asianmukaisen lainsäädännön hyväksyminen ja ennalta ehkäisevät toimenpiteet;

korostavat, että lahjonta on uhka oikeusvaltioperiaatteelle, demokratialle ja ihmisoikeuksille, heikentää hyvää hallintoa, oikeudenmukaisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa, vääristää kilpailua, estää taloudellista kehitystä ja vaarantaa demokraattisten instituutioiden vakauden ja yhteiskunnan moraalisen perustan;

uskovat, että tehokas taistelu lahjontaa vastaan edellyttää laajempaa, nopeaa ja hyvin toimivaa kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa;

suhtautuvat myönteisesti viimeaikaiseen kehitykseen, joka edelleen edistää kansainvälistä yhteisymmärrystä ja yhteistyötä lahjonnan torjumisessa, mukaan luettuna Yhdistyneiden Kansakuntien, Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston, Maailman kauppajärjestön, Amerikan valtioiden järjestön, OECD:n ja Euroopan unionin toiminta;

ottavat huomioon lahjonnan vastaisen toimintaohjelman, jonka Euroopan neuvoston ministerikomitea on hyväksynyt marraskuussa 1996 Euroopan oikeusministereiden 19. konferenssissa (Valletta 1994) annettujen suositusten jälkeen;

palauttavat tässä yhteydessä mieleen Eu-

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other States signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Recognising the value of fostering co-operation with the other States signatories to this Convention;

Convinced of the need to pursue, as a matter of priority, a common criminal policy aimed at the protection of society against corruption, including the adoption of appropriate legislation and preventive measures;

Emphasising that corruption threatens the rule of law, democracy and human rights, undermines good governance, fairness and social justice, distorts competition, hinders economic development and endangers the stability of democratic institutions and the moral foundations of society;

Believing that an effective fight against corruption requires increased, rapid and well-functioning international co-operation in criminal matters;

Welcoming recent developments which further advance international understanding and co-operation in combating corruption, including actions of the United Nations, the World Bank, the International Monetary Fund, the World Trade Organisation, the Organisation of American States, the OECD and the European Union;

Having regard to the Programme of Action against Corruption adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe in November 1996 following the recommendations of the 19th Conference of European Ministers of Justice (Valletta, 1994);

Recalling in this respect the importance of

roopan neuvoston ulkopuolisten valtioiden lahjonnan vastaiseen toimintaan osallistumisen merkityksen, ja suhtautuvat myönteisesti niiden arvokkaaseen osuuteen lahjonnan vastaisen toimintaohjelman täytäntöönpanossa;

palauttavat edelleen mieleen, että Euroopan oikeusministereiden 21. konferenssissa hyväksytyssä päätöslauselmassa n:o 1 suositellaan lahjonnan vastaisen toimintaohjelman nopeaa täytäntöönpanoa, ja kehoitetaan erityisesti aikaisin hyväksymään rikos oikeudellinen yleissopimus, jossa määrätään yhteensovitetusta lahjontarikosten kriminalisoinnista, laajemmasta yhteistyöstä syytteiden nostamiseksi tällaisista rikoksista sekä tehokkaasta seurantajärjestelmästä, johon Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja sen ulkopuoliset valtiot voivat liittyä samoin perustein;

pitävät mielessä, että Euroopan neuvoston valtioiden ja hallitusten päämiehet päättivät toisen huippukokouksensa yhteydessä Strasbourgissa 10 ja 11 päivänä lokakuuta 1997 etsiä yhteisiä keinoja vastata lisääntyneen lahjonnan aiheuttamiin haasteisiin, ja hyväksyivät toimintasuunnitelman, jossa ministerikomiteaa kehoitetaan muun muassa varmistamaan, että kansainvälisoikeudelliset asiakirjat saadaan nopeasti valmiiksi lahjonnan vastaisen toimintasuunnitelman mukaisesti, yhteistyön edistämiseksi taistelussa lahjontaa sekä siihen liittyvää järjestäytynyttä rikollisuutta ja rahanpesua vastaan;

ottavat myös huomioon, että lahjonnan torjumista 20 ohjaavaa periaatetta koskeva päätöslauselma (97) 24, jonka ministerikomitea hyväksyi 101. istunnossaan 6 päivänä marraskuuta 1997, korostaa tarvetta saattaa kansainvälisoikeudellisten asiakirjojen valmistelu nopeasti päätökseen lahjonnan vastaisen toimintaohjelman mukaisesti,

ottavat huomioon sen, että ministerikomitea on 102. istunnossaan 4 päivänä toukokuuta 1998 hyväksynyt päätöslauselman (98) 7, joka mahdollistaa lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) perustavan osittaisen ja laajennetun sopimuksen, jonka päämääränä on parantaa sen jäsenten valmiuksia torjua lahjontaa seuraamalla niiden sitoumusten noudattamista tällä alalla,

ovat sopineet seuraavasta:

the participation of non-member States in the Council of Europe's activities against corruption and welcoming their valuable contribution to the implementation of the Programme of Action against Corruption;

Further recalling that Resolution No. 1 adopted by the European Ministers of Justice at their 21st Conference (Prague, 1997) recommended the speedy implementation of the Programme of Action against Corruption, and called, in particular, for the early adoption of a criminal law convention providing for the co-ordinated incrimination of corruption offences, enhanced co-operation for the prosecution of such offences as well as an effective follow-up mechanism open to member States and non-member States on an equal footing;

Bearing in mind that the Heads of State and Government of the Council of Europe decided, on the occasion of their Second Summit held in Strasbourg on 10 and 11 October 1997, to seek common responses to the challenges posed by the growth in corruption and adopted an Action Plan which, in order to promote co-operation in the fight against corruption, including its links with organised crime and money laundering, instructed the Committee of Ministers, inter alia, to secure the rapid completion of international legal instruments pursuant to the Programme of Action against Corruption;

Considering moreover that Resolution (97) 24 on the 20 Guiding Principles for the Fight against Corruption, adopted on 6 November 1997 by the Committee of Ministers at its 101st Session, stresses the need rapidly to complete the elaboration of international legal instruments pursuant to the Programme of Action against Corruption;

In view of the adoption by the Committee of Ministers, at its 102nd Session on 4 May 1998, of Resolution (98) 7 authorising the partial and enlarged agreement establishing the "Group of States against Corruption - GRECO", which aims at improving the capacity of its members to fight corruption by following up compliance with their undertakings in this field,

Have agreed as follows:

I luku — Käsitteiden käyttö

1 artikla

Käsitteiden käyttö

Tässä yleissopimuksessa:

a) "virkamiehen" katsotaan tarkoittavan "virkamiestä", "viranhaltijaa", "kunnanjohtajaa", "ministeriä" tai "tuomaria" kansallisen lainsäädännön määritelmän mukaisesti siinä valtiossa, jossa kyseinen henkilö hoitaa virkatehtäviään ja siten kuin määritelmää sovelletaan tämän valtion rikoslainsäädännössä;

b) yllä olevan a kohdan mukainen "tuomarin" käsite sisältää syyttäjät ja tuomioistuinten viranhaltijat;

c) kun kyse on oikeudenkäynnistä, joka liittyy toisen valtion virkamieheen, syytettyä ajava valtio voi soveltaa virkamiehen määritelmää ainoastaan niiltä osin kuin määritelmä on yhdenmukainen sen kansallisen lainsäädännön kanssa;

d) "oikeushenkilö" tarkoittaa tahoja, jotka on oikeushenkilö sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ei kuitenkaan valtiota tai muuta julkisyhteisöä, joka käyttää valtiovaltaa, eikä hallitustenvälistä kansainvälistä järjestöä.

II luku — Kansalliset toimenpiteet

2 artikla

Kansallisen virkamiehen aktiivinen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen oikeudettoman edun lupauksen, tarjoamisen tai antamisen joko suoraan tai välillisesti sen virkamiehelle tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviään hoitaessaan.

Chapter I — Use of terms

Article 1

Use of terms

For the purposes of this Convention:

a) "public official" shall be understood by reference to the definition of "official", "public officer", "mayor", "minister" or "judge" in the national law of the State in which the person in question performs that function and as applied in its criminal law;

b) the term "judge" referred to in subparagraph a above shall include prosecutors and holders of judicial offices;

c) in the case of proceedings involving a public official of another State, the prosecuting State may apply the definition of public official only insofar as that definition is compatible with its national law;

d) "legal person" shall mean any entity having such status under the applicable national law, except for States or other public bodies in the exercise of State authority and for public international organisations.

Chapter II — Measures to be taken at national level

Article 2

Active bribery of domestic public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, offering or giving by any person, directly or indirectly, of any undue advantage to any of its public officials, for himself or herself or for anyone else, for him or her to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

3 artikla

Kansallisen virkamiehen passiivinen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen oikeudettoman edun pyytämisen tai vastaanottamisen tai tällaisen edun tarjouksen tai lupauksen hyväksymisen joko suoraan tai välillisesti sen virkamiehen toimesta tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviään hoitaessaan.

4 artikla

Kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitetun toiminnan, kun se koskee henkilöä, joka on lainsäädäntövaltaa tai hallintovaltaa käyttävän kansanedustuslaitoksen jäsen.

5 artikla

Ulkomaisen virkamiehen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitetun toiminnan, kun se koskee jonkin toisen valtion virkamiestä.

6 artikla

Toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitetun toiminnan, kun se koskee henkilöä, jo-

Article 3

Passive bribery of domestic public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the request or receipt by any of its public officials, directly or indirectly, of any undue advantage, for himself or herself or for anyone else, or the acceptance of an offer or a promise of such an advantage, to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 4

Bribery of members of domestic public assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person who is a member of any domestic public assembly exercising legislative or administrative powers.

Article 5

Bribery of foreign public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving a public official of any other State.

Article 6

Bribery of members of foreign public assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person who is a

ka on toisen valtion lainsäädäntövaltaa tai hallintovaltaa käyttävän kansanedustuslaitoksen jäsen.

member of any public assembly exercising legislative or administrative powers in any other State.

7 artikla

Article 7

Aktiivinen lahjonta yksityisellä sektorilla**Active bribery in the private sector**

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen liiketoiminnassa tapahtuvan perusteettoman edun lupauksen, tarjoamisen tai antamisen joko suoraan tai välillisesti henkilölle, joka on johtoasemassa tai tekee työtä missä tahansa asemassa yksityissektorilla, tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla velvollisuuksiensa vastaisesti.

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally in the course of business activity, the promising, offering or giving, directly or indirectly, of any undue advantage to any persons who direct or work for, in any capacity, private sector entities, for themselves or for anyone else, for them to act, or refrain from acting, in breach of their duties.

8 artikla

Article 8

Passiivinen lahjonta yksityisellä sektorilla**Passive bribery in the private sector**

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen liiketoiminnassa tapahtuvan perusteettoman edun pyytämisen tai vastaanottamisen tai tällaisen edun tarjouksen tai lupauksen hyväksymisen joko suoraan tai välillisesti sellaisen henkilön toimesta, joka on johtoasemassa tai tekee työtä missä tahansa asemassa yksityissektorilla, tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla velvollisuuksiensa vastaisesti.

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, in the course of business activity, the request or receipt, directly or indirectly, by any persons who direct or work for, in any capacity, private sector entities, of any undue advantage or the promise thereof for themselves or for anyone else, or the acceptance of an offer or a promise of such an advantage, to act or refrain from acting in breach of their duties.

9 artikla

Article 9

Kansainvälisten järjestöjen virkamiesten lahjonta**Bribery of officials of international organizations**

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitetun toiminnan, kun se koskee sellaisen kansainvälisen tai ylikansallisen järjestön tai elimen henkilöstösäännöissä tarkoitettua

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any official or other contracted employee, within the meaning of the staff regulations, of any public interna-

virkamiestä tai muuta työsopimussuhteessa olevaa henkilöä, jonka jäsen sopimuspuoli on, tai sellaista henkilöä, joka hoitaa vastavia tehtäviä kuin tällainen virkamies tai työntekijä, riippumatta siitä onko hän sopimuspuolen lähettäjä.

10 artikla

Kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 4 artiklassa tarkoitetun toiminnan, kun se koskee sellaisen kansainvälisen tai ylikansallisen järjestön parlamentaarisen yleiskokouksen jäseniä, jonka jäsenvaltio sopimuspuoli on.

11 artikla

Kansainvälisten tuomioistuinten tuomareiden ja viranhaltijoiden lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitetun toiminnan, joka koskee sellaisen kansainvälisen tuomioistuimen tuomaria tai viranhaltijaa, jonka toimivallan sopimuspuoli on hyväksynyt.

12 artikla

Vaikutusvallan väärinkäyttö

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen perusteettoman edun lupauksen, tarjoamisen tai antamisen palkkiona suoraan tai välillisesti sellaiselle henkilölle, joka väittää tai vahvistaa pystyvänsä epäasiallisesti vaikuttamaan jonkin 2, 4—6 ja 9—11 artiklassa tarkoitetun henkilön päätöksentekoon, riippumatta siitä, onko etu tarkoitettu asianosaiselle itselleen vai toiselle henkilölle, sekä tällaisen edun pyytämisen, vastaanottamisen tai tarjouksen

tional or supranational organisation or body of which the Party is a member, and any person, whether seconded or not, carrying out functions corresponding to those performed by such officials or agents.

Article 10

Bribery of members of international parliamentary assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Article 4 when involving any members of parliamentary assemblies of international or supranational organisations of which the Party is a member.

Article 11

Bribery of judges and officials of international courts

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3 involving any holders of judicial office or officials of any international court whose jurisdiction is accepted by the Party.

Article 12

Trading in influence

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, giving or offering, directly or indirectly, of any undue advantage to anyone who asserts or confirms that he or she is able to exert an improper influence over the decision-making of any person referred to in Articles 2, 4 to 6 and 9 to 11 in consideration thereof, whether the undue advantage is for himself or herself or for anyone else, as well as the request, receipt or the acceptance

tai lupauksen hyväksymisen palkkiona vaikutusvallan käyttämisestä riippumatta siitä, käytetäänkö vaikutusvaltaa tai johtaako oletettu vaikutusvalta haluttuun tulokseen.

13 artikla

Lahjontarikoksen tuottaman hyödyn rahanpesu

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi Euroopan neuvoston rikoksen tutkinnan hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan 141. yleissopimuksen 6 artiklan 1 ja 2 kappaleessa tarkoitettua toiminnan kyseisessä artiklassa mainittujen ehtojen mukaisesti, kun esirikokseen liittyy jokin tämän yleissopimuksen 2—12 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetty rikos edellyttäen, että sopimuspuoli ei ole tehnyt varaumaa tai antanut selitystä näiden rikosten osalta tai ei pidä sellaisia rikoksia niin törkeinä, että niihin voitaisiin soveltaa rahanpesua koskevaa lainsäädäntöä.

14 artikla

Kirjanpitorikokset

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rikosoikeudellisia tai muita seuraamuksia seuraavista tahallisista teoista tai laiminlyönneistä, joiden tarkoituksena on jonkin 2—12 artiklassa tarkoitettua rikoksen tekeminen, salaaminen tai peittäminen, edellyttäen kuitenkin, että sopimuspuoli ei ole tehnyt varaumaa tai antanut selitystä kyseisen rikoksen osalta:

- a) sellaisen laskun tai muun kirjanpitoon liittyvän asiakirjan tai merkinnän tekeminen tai käyttäminen, johon sisältyy vääriä tai puutteellisia tietoja;
- b) laitton maksun kirjaamisen laiminlyönti.

of the offer or the promise of such an advantage, in consideration of that influence, whether or not the influence is exerted or whether or not the supposed influence leads to the intended result.

Article 13

Money laundering of proceeds from corruption offences

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Products from Crime (ETS No. 141), Article 6, paragraphs 1 and 2, under the conditions referred to therein, when the predicate offence consists of any of the criminal offences established in accordance with Articles 2 to 12 of this Convention, to the extent that the Party has not made a reservation or a declaration with respect to these offences or does not consider such offences as serious ones for the purpose of their money laundering legislation.

Article 14

Account offences

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as offences liable to criminal or other sanctions under its domestic law the following acts or omissions, when committed intentionally, in order to commit, conceal or disguise the offences referred to in Articles 2 to 12, to the extent the Party has not made a reservation or a declaration:

- a) creating or using an invoice or any other accounting document or record containing false or incomplete information;
- b) unlawfully omitting to make a record of a payment.

15 artikla

Osallisuus

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi avunannon ja yllyttämisen sellaiseen rikokseen, joka on säädetty rangaistavaksi teoksi tämän yleissopimuksen mukaisesti.

16 artikla

Koskemattomuus

Tämän yleissopimuksen määräykset eivät rajoita minkään sopimuksen, pöytäkirjan tai perussäännön tai niiden täytäntöönpanoasiakirjojen määräysten soveltamista koskemattomuuden peruuttamisen osalta.

17 artikla

Lainkäyttövalta

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin ulottaakseen lainkäyttövaltansa sellaiseen rikokseen, joka on säädetty rangaistavaksi teoksi tämän yleissopimuksen 2—14 artiklan mukaisesti, kun:

- a) rikos tehdään kokonaan tai osittain sen alueella;
- b) rikoksentekijä on sen kansalainen, virkamies tai jonkin kansanedustuslaitoksen jäsen;
- c) rikos koskee sen virkamiestä tai kansanedustuslaitoksen jäsentä tai 9—11 artiklassa tarkoitettua henkilöä, joka samalla on sen kansalainen.

2. Kukin valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa osoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jossa se varaa itselleen oikeuden olla soveltamatta tämän artiklan 1 kappaleen b ja c kohdan tai jommankumman kohdan määräyksiä, jotka koskevat lainkäyttövaltaa, tai oikeuden soveltaa näitä määräyksiä ainoastaan tietyissä tapauksissa tai tietyin ehdoin.

Article 15

Participatory acts

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law aiding or abetting the commission of any of the criminal offences established in accordance with this Convention.

Article 16

Immunity

The provisions of this Convention shall be without prejudice to the provisions of any Treaty, Protocol or Statute, as well as their implementing texts, as regards the withdrawal of immunity.

Article 17

Jurisdiction

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish jurisdiction over a criminal offence established in accordance with Articles 2 to 14 of this Convention where:

- a) the offence is committed in whole or in part in its territory;
- b) the offender is one of its nationals, one of its public officials, or a member of one of its domestic public assemblies;
- c) the offence involves one of its public officials or members of its domestic public assemblies or any person referred to in Articles 9 to 11 who is at the same time one of its nationals.

2. Each State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraphs 1 b and c of this article or any part thereof.

3. Jos sopimuspuoli on käyttänyt hyväkseen tämän artiklan 2 kappaleen mukaisen varauman mahdollisuuden, se ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin ulottaakseen lainkäyttövaltansa tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädettyyn rikokseen sellaisissa tapauksissa, joissa väitetty rikoksentehtäjä on sen alueella ja se luovutuspyynnöstä huolimatta kieltäytyy luovuttamasta rikoksentehtäjää toiselle sopimuspuolelle pelkästään hänen kansalaisuutensa perusteella.

4. Tämä yleissopimus ei sulje pois rikos-oikeudellista lainkäyttövaltaa, jota sopimuspuoli käyttää kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

18 artikla

Yhteisövastuu

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin varmistaa, että oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen aktiivisesta lahjonnasta, vaikutusvallan väärinkäytöstä ja rahanpesusta, jotka on säädetty rangaistaviksi teoiksi tämän yleissopimuksen mukaisesti, ja joihin on syyllistynyt oikeushenkilön hyväksi joko yksin tai oikeushenkilön elimen jäsenenä toimiva luonnollinen henkilö, jolla on johtava asema sillä perusteella, että hänellä on:

- oikeus edustaa oikeushenkilöä, tai
 - oikeus tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta, tai
 - oikeus harjoittaa oikeushenkilön sisäistä valvontaa,
- sekä vastuuseen tällaisen luonnollisen henkilön osallisuudesta yllä mainittuihin rikoksiin joko rikostoverina tai yllyttäjänä.

2. Tämän artiklan 1 kappaleessa mainittujen toimenpiteiden lisäksi kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaa, että oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen, kun 1 kappaleessa tarkoitettu luonnollinen henkilö on laiminlyönyt valvonnan ja sen vuoksi oikeushenkilön alaisen luonnollisen henkilön on ollut mahdollista tehdä 1 kappaleessa tarkoitettu rikos sen hyväksi.

3. If a Party has made use of the reservation possibility provided for in paragraph 2 of this article, it shall adopt such measures as may be necessary to establish jurisdiction over a criminal offence established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present in its territory and it does not extradite him to another Party, solely on the basis of his nationality, after a request for extradition.

4. This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with national law.

Article 18

Corporate liability

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to ensure that legal persons can be held liable for the criminal offences of active bribery, trading in influence and money laundering established in accordance with this Convention, committed for their benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:

- a power of representation of the legal person; or
- an authority to take decisions on behalf of the legal person; or
- an authority to exercise control within the legal person;

as well as for involvement of such a natural person as accessory or instigator in the above-mentioned offences.

2. Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the necessary measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of the criminal offences mentioned in paragraph 1 for the benefit of that legal person by a natural person under its authority.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen mukainen oikeushenkilön vastuu ei estä rikosoikeudenkäyntiä sellaista luonnollista henkilöä vastaan, joka on 1 kappaleessa mainitun rikoksen tekijä tai yllyttäjä tai osallinen siihen.

3. Liability of a legal person under paragraphs 1 and 2 shall not exclude criminal proceedings against natural persons who are perpetrators, instigators of, or accessories to, the criminal offences mentioned in paragraph 1.

19 artikla

Article 19

Seuraamukset ja toimenpiteet

Sanctions and measures

1. Ottaen huomioon tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistaviksi teoiksi säädettyjen rikosten vakavan luonteen, kukin sopimuspuoli soveltaa 2—14 artiklan mukaisesti rangaistaviksi teoiksi säädettyihin rikoksiin tehokkaita, oikeassa suhteessa olevia ja varoittavia seuraamuksia ja toimenpiteitä, joihin sisältyy luonnollisten henkilöiden osalta vankeusrangaistus, jonka seurauksena rikoksenteekijä voidaan luovuttaa.

1. Having regard to the serious nature of the criminal offences established in accordance with this Convention, each Party shall provide, in respect of those criminal offences established in accordance with Articles 2 to 14, effective, proportionate and dissuasive sanctions and measures, including, when committed by natural persons, penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 18 artiklan 1 ja 2 kappaleen mukaisesti vastuuseen asetettuihin oikeushenkilöihin kohdistetaan rikosoikeudellisia tai muita tehokkaita, oikeassa suhteessa olevia ja varoittavia seuraamuksia, mukaan luettuna sakkorangaistukset.

2. Each Party shall ensure that legal persons held liable in accordance with Article 18, paragraphs 1 and 2, shall be subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or non-criminal sanctions, including monetary sanctions.

3. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin mahdollistaakseen omaisuuden menetetyksi tuomitsemisen tai muun rikoksentekevälneiden tai rikoksen tuottaman hyödyn tai sen arvoa vastaavan omaisuuden pakko-oton, kun kyseessä on tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetty rikos.

3. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to enable it to confiscate or otherwise deprive the instrumentalities and proceeds of criminal offences established in accordance with this Convention, or property the value of which corresponds to such proceeds.

20 artikla

Article 20

Erityisviranomaiset

Specialised authorities

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen, että sillä on lahjontarikosten torjuntaan erikoistuneita henkilöitä tai yksiköjä. Näiden henkilöiden ja yksiköiden tulee olla riittävän itsenäisiä sopimuspuolen oikeusjärjestelmän perusperiaatteiden mukaisesti, jotta ne voivat hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja ilman epäasianmukaista painostusta. Sopimuspuoli varmis-

Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons or entities are specialised in the fight against corruption. They shall have the necessary independence in accordance with the fundamental principles of the legal system of the Party, in order for them to be able to carry out their functions effectively and free from any undue pressure. The Party shall

taa, että tällaisten yksikköjen henkilökunnalla on riittävä koulutus ja varat tehtäviensä hoitamista varten.

21 artikla

Yhteistyö kansallisten viranomaisten kesken

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin varmistukseksi, että viranomaiset ja virkamiehet tekevät yhteistyötä kansallisen lainsäädännön mukaisesti niiden viranomaisten kanssa, jotka vastaavat rikosten tutkinnasta ja syyttämisestä:

- a) ilmoittamalla omasta aloitteestaan viimeksi mainituille viranomaisille, kun on perusteltua syytä olettaa, että jokin 2—14 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetty rikos on tehty, tai
- b) antamalla pyynnöstä viimeksi mainituille viranomaisille kaikki tarvittavat tiedot.

22 artikla

Oikeusviranomaisten kanssa yhteistyötä tekevien henkilöiden ja todistajien suojeleminen

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin antaakseen tehokasta ja asianmukaista suojeleminen:

- a) henkilöille, jotka ilmoittavat 2—14 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetyn rikoksen rikosten tutkinnasta tai syyttämisestä vastaaville viranomaisille tai tekevät muutoin yhteistyötä näiden viranomaisten kanssa;
- b) todistajille, jotka antavat sellaista rikosta koskevan lausunnon.

23 artikla

Toimenpiteet, joilla helpotetaan todisteiden keräämistä ja rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemista

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin, mukaan luettuna erityisen tutkintamenetelmän käyttämisen mahdollistavat toimenpi-

ensure that the staff of such entities has adequate training and financial resources for their tasks.

Article 21

Co-operation with and between national authorities

Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that public authorities, as well as any public official, co-operate, in accordance with national law, with those of its authorities responsible for investigating and prosecuting criminal offences:

- a) by informing the latter authorities, on their own initiative, where there are reasonable grounds to believe that any of the criminal offences established in accordance with Articles 2 to 14 has been committed, or
- b) by providing, upon request, to the latter authorities all necessary information.

Article 22

Protection of collaborators of justice and witnesses

Each Party shall adopt such measures as may be necessary to provide effective and appropriate protection for:

- a) those who report the criminal offences established in accordance with Articles 2 to 14 or otherwise co-operate with the investigating or prosecuting authorities;
- b) witnesses who give testimony concerning these offences.

Article 23

Measures to facilitate the gathering of evidence and the confiscation of proceeds

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary, including those permitting the use of special investigative techniques, in accordance with national law, to enable it to facilitate the

teet, voidakseen helpottaa tämän yleissopimuksen 2—14 artiklan mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädettyyn rikokseen liittyvien todisteiden keräämistä ja sellaisten rikoksentekovälineiden ja lahjontarikosten tuottaman hyödyn tai sen arvoa vastaavan omaisuuden tunnistamista, jäljittämistä, jäädyttämistä ja takavarikoimista, kun niihin voidaan kohdistaa tämän yleissopimuksen 19 artiklan 3 kappaleen mukaisia toimenpiteitä.

2. Kukaan sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin antaakseen tuomioistuimilleen tai muille toimivaltaisille viranomaisilleen oikeuden määrätä pankkien, rahoituslaitosten ja yritysten kirjanpito nähtäväksi tai takavarikoitavaksi, tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamiseksi.

3. Pankkisalaisuus ei ole este tämän artiklan 1 ja 2 kappaleessa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamiselle.

III luku — Täytäntöönpanon valvonta

24 artikla

Valvonta

Lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä (GRECO) valvoo sopimuspuolten suorittamaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

IV luku — Kansainvälinen yhteistyö

25 artikla

Kansainvälistä yhteistyötä koskevat yleiset periaatteet ja toimenpiteet

1. Sopimuspuolet tekevät keskenään mahdollisimman laajaa yhteistyötä tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetyn rikoksen tutkintaa tai sitä koskevaa oikeudenkäyntiä varten oleellisten kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa koskevien kansainvälisten asiakirjojen määräysten mukaisesti tai sellaisten järjestelyjen mukaisesti, joista on sovittu yhdenmukaisen tai vastavuoroisen lainsäädännön perusteella, sekä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

2. Jos sopimuspuolten välillä ei ole voi-

gathering of evidence related to criminal offences established in accordance with Article 2 to 14 of this Convention and to identify, trace, freeze and seize instrumentalities and proceeds of corruption, or property the value of which corresponds to such proceeds, liable to measures set out in accordance with paragraph 3 of Article 19 of this Convention.

2. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to empower its courts or other competent authorities to order that bank, financial or commercial records be made available or be seized in order to carry out the actions referred to in paragraph 1 of this article.

3. Bank secrecy shall not be an obstacle to measures provided for in paragraphs 1 and 2 of this article.

Chapter III — Monitoring of implementation

Article 24

Monitoring

The Group of States against Corruption (GRECO) shall monitor the implementation of this Convention by the Parties.

Chapter IV — International co-operation

Article 25

General principles and measures for international co-operation

1. The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of relevant international instruments on international co-operation in criminal matters, or arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation, and in accordance with their national law, to the widest extent possible for the purposes of investigations and proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention.

2. Where no international instrument or

massa 1 kappaleessa tarkoitettua kansainvälistä asiakirjaa tai järjestelyä, sovelletaan tämän luvun 26—31 artiklan määräyksiä.

3. Tämän luvun 26—31 artiklan määräyksiä sovelletaan myös, kun ne ovat suotuisampia kuin 1 kappaleessa tarkoitettujen kansainvälisten asiakirjojen tai järjestelyjen määräykset.

26 artikla

Keskinäinen oikeusapu

1. Sopimuspuolet antavat toisilleen mahdollisimman laajaa apua käsittelemällä viipymättä sellaisten viranomaisten pyynnöt, joilla on kyseisen sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeus tutkia tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädettyjä rikoksia tai ajaa syytettä.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen mukaisen keskinäisen oikeusavun antamisesta voidaan kieltäytyä, jos pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli uskoo, että pyyntöön vastaaminen häittäisi sen perustavaa laatua olevia etuja, kansallista itsemääräämisoikeutta, kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä.

3. Sopimuspuolet eivät vetoa pankkisalaisuuteen perusteena kieltäytymiselle tämän luvun mukaisesta yhteistyöstä. Jos kansallinen lainsäädäntö sitä edellyttää, sopimuspuoli voi vaatia, että sellaista yhteistyöpyyntöä varten, johon liittyisi pankkisalaisuuden poistaminen, tarvitaan joko rikosoikeudellista toimivaltaa omaavan tuomarin tai muun oikeusviranomaisen lupa, mukaan luettuna syyttäjäviranomaiset.

27 artikla

Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

1. Tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistaviksi teoiksi säädettyjen rikosten katsotaan sisältyvän sopimuspuolten välillä voimassa olevissa luovutussovimuksissa tarkoitettuihin rikoksiin, joiden johdosta rikoksentehtijä voidaan luovuttaa. Sopimuspuolet sitoutuvat sisällyttämään tällaiset rikokset niiden välillä tehtävissä luovutusso-

arrangement referred to in paragraph 1 is in force between Parties, Articles 26 to 31 of this chapter shall apply.

3. Articles 26 to 31 of this chapter shall also apply where they are more favourable than those of the international instruments or arrangements referred to in paragraph 1.

Article 26

Mutual assistance

1. The Parties shall afford one another the widest measure of mutual assistance by promptly processing requests from authorities that, in conformity with their domestic laws, have the power to investigate or prosecute criminal offences established in accordance with this Convention.

2. Mutual legal assistance under paragraph 1 of this article may be refused if the requested Party believes that compliance with the request would undermine its fundamental interests, national sovereignty, national security or ordre public.

3. Parties shall not invoke bank secrecy as a ground to refuse any co-operation under this chapter. Where its domestic law so requires, a Party may require that a request for co-operation which would involve the lifting of bank secrecy be authorised by either a judge or another judicial authority, including public prosecutors, any of these authorities acting in relation to criminal offences.

Article 27

Extradition

1. The criminal offences established in accordance with this Convention shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between or among the Parties. The Parties undertake to include such offences as extraditable offences in any extradition treaty to be concluded between or among them.

pimuksissa tarkoitettuihin rikoksiin, joiden johdosta rikoksentehtyjä voidaan luovuttaa.

2. Jos sopimuspuoli, joka asettaa rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen ehdoksi sopimuksen olemassaolon, saa luovutuspyynnön toiselta sopimuspuolelta, jonka kanssa sillä ei ole luovutussopimusta, se voi pitää tätä yleissopimusta oikeusperustana rikoksen johdosta tapahtuvalle luovuttamiselle sellaisten rikosten osalta, jotka on säädetty rangaistaviksi teoksi tämän yleissopimuksen mukaisesti.

3. Sopimuspuolet, jotka eivät aseta sopimuksen olemassaoloa rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen ehdoksi, tunnustavat keskenään tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistaviksi teoksi säädetty rikokset sellaisiksi rikoksiksi, joiden johdosta rikoksentehtyjä voidaan luovuttaa.

4. Rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen sovelletaan luovutuspyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen lainsäädännön määräyksiä tai asiaa koskevien luovutussopimusten määräyksiä, mukaan luettuna perusteet, joilla pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli voi kieltäytyä luovutuksesta.

5. Jos tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädetyn rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta kieltäydytään pelkästään pyynnön kohteena olevan henkilön kansalaisuuden perusteella, tai koska pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli katsoo, että kyseinen rikos kuuluu sen lainkäyttövaltaan, pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli saattaa asian toimivaltaisten viranomaistensa käsiteltäväksi syytteen nostamista varten, ellei se toisin sovi pyynnön esittäneen sopimuspuolen kanssa, ja ilmoittaa sopivana ajankohtana käsittelyn lopputuloksesta pyynnön esittäneelle sopimuspuolelle.

28 artikla

Tietojen antaminen oma-aloitteisesti

Tämän vaikuttamatta sopimuspuolen omaan rikostutkintaan tai oikeudenkäyntiin, sopimuspuoli voi ilman aikaisempaa pyyntöä välittää toiselle sopimuspuolelle tietoja tosiseikoista, kun se katsoo, että tällaisten tietojen paljastaminen voisi auttaa tietoja

2. If a Party that makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another Party with which it does not have an extradition treaty, it may consider this Convention as the legal basis for extradition with respect to any criminal offence established in accordance with this Convention.

3. Parties that do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognise criminal offences established in accordance with this Convention as extraditable offences between themselves.

4. Extradition shall be subject to the conditions provided for by the law of the requested Party or by applicable extradition treaties, including the grounds on which the requested Party may refuse extradition.

5. If extradition for a criminal offence established in accordance with this Convention is refused solely on the basis of the nationality of the person sought, or because the requested Party deems that it has jurisdiction over the offence, the requested Party shall submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution unless otherwise agreed with the requesting Party, and shall report the final outcome to the requesting Party in due course.

Article 28

Spontaneous information

Without prejudice to its own investigations or proceedings, a Party may without prior request forward to another Party information on facts when it considers that the disclosure of such information might assist the receiving Party in initiating or carrying

vastaanottavaa sopimuspuolta aloittamaan tai suorittamaan tutkinnan tai oikeudenkäynnin, joka koskee tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi teoksi säädettyä rikosta, tai kyseisen sopimuspuoli saattaisi näiden tietojen perusteella esittää pyynnön tämän luvun määräysten mukaisesti.

29 artikla

Keskusviranomainen

1. Sopimuspuolet nimeävät keskusviranomaisen tai tarvittaessa useamman keskusviranomaisen, joka vastaa tämän luvun määräysten mukaisesti tehtyjen pyyntöjen lähettämisestä ja niihin vastaamisesta, sellaisten pyyntöjen täytäntöönpanosta tai niiden välittämisestä toimivaltaisille täytäntöönpanoviranomaisille.

2. Allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa kukin sopimuspuoli antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille tiedoksi tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti nimettyjen viranomaisten nimet ja osoitteet.

30 artikla

Suora yhteydenpito

1. Keskusviranomaiset ovat suoraan yhteydessä toisiinsa.

2. Kiireellisissä tapauksissa pyynnön esittävän sopimuspuolen oikeusviranomaiset, mukaan luettuna viralliset syyttäjät, voivat lähettää keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnöt tai niihin liittyvät tiedonannot suoraan pyynnön vastaanottavan sopimuspuolen vastaaville viranomaisille. Tällaisissa tapauksissa asiakirjoista lähetetään samanaikaisesti jäljennös pyynnön vastaanottavan sopimuspuolen keskusviranomaiselle pyynnön esittävän sopimuspuolen keskusviranomaisen kautta.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen mukaisesti tehty pyyntö tai tiedonanto voidaan tehdä Kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) kautta.

out investigations or proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention or might lead to a request by that Party under this chapter.

Article 29

Central authority

1. The Parties shall designate a central authority or, if appropriate, several central authorities, which shall be responsible for sending and answering requests made under this chapter, the execution of such requests or the transmission of them to the authorities competent for their execution.

2. Each Party shall, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, communicate to the Secretary General of the Council of Europe the names and addresses of the authorities designated in pursuance of paragraph 1 of this article.

Article 30

Direct communication

1. The central authorities shall communicate directly with one another.

2. In the event of urgency, requests for mutual assistance or communications related thereto may be sent directly by the judicial authorities, including public prosecutors, of the requesting Party to such authorities of the requested Party. In such cases a copy shall be sent at the same time to the central authority of the requested Party through the central authority of the requesting Party.

3. Any request or communication under paragraphs 1 and 2 of this article may be made through the International Criminal Police Organisation (Interpol).

4. Jos pyyntö tehdään tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti eikä viranomaisen ole toimivaltainen käsittelemään pyyntöä, se toimittaa pyynnön toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ja ilmoittaa tästä välittömästi pyynnön esittäneelle sopimuspuolelle.

5. Pyyntöä esittävän sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat välittää tämän artiklan 2 kappaleen mukaiset pyynnöt tai tiedonannot suoraan pyynnön vastaanottavan sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille, kun niihin ei liity pakkotoimenpiteitä.

6. Kukin valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille, että tehokkuuden vuoksi tämän luvun määräysten mukaiset pyynnöt tulee osoittaa sen keskusviranomaiselle.

31 artikla

Ilmoittaminen

Pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli ilmoittaa viipymättä pyynnön esittäneelle sopimuspuolelle toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tämän luvun määräysten mukaisen pyynnön johdosta sekä toimenpiteiden lopputuloksesta. Pyyntöä vastaanottanut sopimuspuoli ilmoittaa pyynnön esittäneelle sopimuspuolelle viipymättä myös sellaisista olosuhteista, joiden vuoksi pyydettyjä toimenpiteitä on mahdotonta suorittaa tai joiden vuoksi ne merkittävästi viivästyvät.

V luku — Loppumääräykset

32 artikla

Allekirjoittaminen ja voimaantulo

1. Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja sen ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet sen valmisteluun. Nämä valtiot voivat ilmaista suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi:

a) allekirjoittamalla sen ilman ratifioimista tai hyväksymistä koskevaa varaumaa; tai

4. Where a request is made pursuant to paragraph 2 of this article and the authority is not competent to deal with the request, it shall refer the request to the competent national authority and inform directly the requesting Party that it has done so.

5. Requests or communications under paragraph 2 of this article, which do not involve coercive action, may be directly transmitted by the competent authorities of the requesting Party to the competent authorities of the requested Party.

6. Each State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, inform the Secretary General of the Council of Europe that, for reasons of efficiency, requests made under this chapter are to be addressed to its central authority.

Article 31

Information

The requested Party shall promptly inform the requesting Party of the action taken on a request under this chapter and the final result of that action. The requested Party shall also promptly inform the requesting Party of any circumstances which render impossible the carrying out of the action sought or are likely to delay it significantly.

Chapter V — Final provisions

Article 32

Signature and entry into force

1. This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe and by non-member States which have participated in its elaboration. Such States may express their consent to be bound by:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) allekirjoittamalla sen ratifoimis-, tai hyväksymisvaraumin, mitä seuraa ratifioiminen tai hyväksyminen.

2. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

3. Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 1 kappaleen määräysten mukaisesti. Valtio, joka ei ole lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) jäsen ratifioidessaan tämän yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi yleissopimuksen voimaantuloapäivänä.

4. Sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi, se tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 1 kappaleen määräysten mukaisesti. Allekirjoittajavaltio, joka ei ole lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) jäsen ratifioidessaan tämän yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi sinä päivänä, jona yleissopimus tulee sen osalta voimaan.

33 artikla

Yleissopimukseen liittyminen

1. Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi, neuvoteltuaan yleissopimuksen sopimusvaltioiden kanssa, kutsua Euroopan yhteisön ja sellaisen Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion, joka ei ole osallistunut yleissopimuksen valmisteluun, liittymään tähän yleissopimukseen, Euroopan neuvoston peruskirjan 20 artiklan d kohdan määräysten mukaisella enemmistöpäätöksellä sekä niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, joilla on oikeus osallistua ministerikomitean kokouksiin.

2. Yllä olevan 1 kappaleen mukaisesti yleissopimukseen liittyvän Euroopan yhteis-

b) signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which fourteenth States have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 1. Any such State, which is not a member of the Group of States against Corruption (GRECO) at the time of ratification, shall automatically become a member on the date the Convention enters into force.

4. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the expression of their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 1. Any signatory State, which is not a member of the Group of States against Corruption (GRECO) at the time of ratification, shall automatically become a member on the date the Convention enters into force in its respect.

Article 33

Accession to the Convention

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe, after consulting the Contracting States to the Convention, may invite the European Community as well as any State not a member of the Council and not having participated in its elaboration to accede to this Convention, by a decision taken by the majority provided for in Article 20d of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.

2. In respect of the European Community and any State acceding to it under paragraph

sön tai valtion osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan. Tähän yleissopimukseen liittyvästä Euroopan yhteisöstä tai valtiosta tulee automaattisesti GRECO:n jäsen sinä päivänä, jona yleissopimus tulee sen osalta voimaan, jos se ei ole jäsen tähän yleissopimukseen liityessään.

34 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi, allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa, määrittää alueen tai alueet, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan.

2. Sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tällaisen alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut kyseisen selityksen.

3. Kahden edeltävän kappaleen mukaisesti tehty selitys voidaan perua minkä tahansa selityksessä mainitun alueen osalta Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut kyseisen ilmoituksen.

35 artikla

Suhde muihin yleissopimuksiin ja sopimuksiin

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta oikeuksiin ja sitoumuksiin, jotka perustuvat erityisiä asioita koskeviin kansainvälisiin monenvälisiin yleissopimuksiin.

2. Yleissopimuksen sopimuspuolet voivat

1 above, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe. The European Community and any State acceding to this Convention shall automatically become a member of GRECO, if it is not already a member at the time of accession, on the date the Convention enters into force in its respect.

Article 34

Territorial application

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 35

Relationship to other conventions and agreements

1. This Convention does not affect the rights and undertakings derived from international multilateral conventions concerning special matters.

2. The Parties to the Convention may con-

tehdä toistensa kanssa kahden- ja monenvälisiä sopimuksia asioista, joita tämä yleissopimus koskee, täydentääkseen tai vahvistaa sen määräyksiä tai helpottaakseen sen sisältämien periaatteiden soveltamista.

3. Jos kaksi sopimuspuolta tai useampi sopimuspuoli on jo tehnyt sopimuksen aiheesta, jota tämä yleissopimus koskee, tai on muutoin sopinut suhteistaan tämän aiheen osalta, niillä on oikeus soveltaa kyseistä sopimusta tai vastaavasti määrätä kyseisistä suhteista tämän yleissopimuksen sijaan, jos se helpottaa kansainvälistä yhteistyötä.

36 artikla

Selitykset

Valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa selittää, että se säätää rangaistavaksi teoksi 5 artiklan mukaisesti ulkomaisten virkamiesten, 9 artiklan mukaisesti kansainvälisten järjestöjen virkamiesten tai 11 artiklan mukaisesti kansainvälisten tuomioistuimien tuomareiden ja viranhaltijoiden aktiivisen ja passiivisen lahjonnan ainoastaan, kun virkamies tai tuomari toimii tai pidättäytyy toimimasta tietyllä tavalla virkavelvollisuuksiensa vastaisesti.

37 artikla

Varaumat

1. Valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa varata itselleen oikeuden olla säätämättä kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi osittain tai kokonaan 4, 6—8, 10 ja 12 artiklassa tarkoitettua toimintaa tai 5 artiklassa määritettyä passiivista lahjontaa.

2. Valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa selittää, että se käyttää hyväkseen 17 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua varauksen mahdollisuutta.

3. Valtio voi allekirjoittaessaan tämän

clude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.

3. If two or more Parties have already concluded an agreement or treaty in respect of a subject which is dealt with in this Convention or otherwise have established their relations in respect of that subject, they shall be entitled to apply that agreement or treaty or to regulate those relations accordingly, in lieu of the present Convention, if it facilitates international co-operation.

Article 36

Declarations

Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it will establish as criminal offences the active and passive bribery of foreign public officials under Article 5, of officials of international organisations under Article 9 or of judges and officials of international courts under Article 11, only to the extent that the public official or judge acts or refrains from acting in breach of his duties.

Article 37

Reservations

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, reserve its right not to establish as a criminal offence under its domestic law, in part or in whole, the conduct referred to in Articles 4, 6 to 8, 10 and 12 or the passive bribery offences defined in Article 5.

2. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession declare that it avails itself of the reservation provided for in Article 17, paragraph 2.

3. Any State may, at the time of signature

yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa selittää, että se voi kieltäytyä antamasta 26 artiklan 1 kappaleen mukaista keskinäistä oikeusapua, jos pyyntö koskee rikosta, jota pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli pitää poliittisena rikoksena.

4. Valtio ei voi tämän artiklan 1, 2 ja 3 kappaletta soveltamalla tehdä varaumaa useampaan kuin viiteen näissä kappaleissa mainittuun määräkseen. Muita varaumia ei voi tehdä. Samanlaatuiset varaumat, jotka tehdään 4, 6 ja 10 artiklaan, katsotaan yhdeksi varaumaksi.

38 artikla

Selitysten ja varaumien voimassaolo ja tarkastelu

1. Tämän yleissopimuksen 36 artiklassa tarkoitetut selitykset ja 37 artiklassa tarkoitetut varaumat ovat voimassa kolmen vuoden ajan siitä päivästä, jona yleissopimus tulee kyseisen valtion osalta voimaan. Tällaiset selitykset ja varaumat voidaan kuitenkin uudistaa samanpituisiksi ajaksi.

2. Kaksitoista kuukautta ennen selityksen tai varauman voimassaolon päättymispäivää Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa voimassaolon päättymisestä kyseiselle valtiolle. Viimeistään kolme kuukautta ennen voimassaolon päättymistä valtio ilmoittaa pääsihteerille pitävänsä voimassa, muuttavansa tai peruvansa selityksensä tai varaumansa. Jos valtio ei antanut ilmoitusta, pääsihteeri ilmoittaa kyseiselle valtiolle, että sen selityksen tai varauman voimassaolon katsotaan automaattisesti jatkuvan kuuden kuukauden ajan. Jos kyseinen valtio ei ilmoita aikomuksestaan pitää voimassa tai muuttaa selitystään tai varaumaansa ennen tämän ajan päättymistä, selityksen tai varauman voimassaolo päättyy.

3. Jos sopimuspuoli antaa selityksen tai tekee varauman 36 tai 37 artiklan mukaisesti, se antaa ennen tämän uudistamista tai pyynnöstä selvityksen GRECO:lle perusteista, joilla sen voimassaolon jatkaminen perustellaan.

or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession declare that it may refuse mutual legal assistance under Article 26, paragraph 1, if the request concerns an offence which the requested Party considers a political offence.

4. No State may, by application of paragraphs 1, 2 and 3 of this article, enter reservations to more than five of the provisions mentioned thereon. No other reservation may be made. Reservations of the same nature with respect to Articles 4, 6 and 10 shall be considered as one reservation.

Article 38

Validity and review of declarations and reservations

1. Declarations referred to in Article 36 and reservations referred to in Article 37 shall be valid for a period of three years from the day of the entry into force of this Convention in respect of the State concerned. However, such declarations and reservations may be renewed for periods of the same duration.

2. Twelve months before the date of expiry of the declaration or reservation, the Secretariat General of the Council of Europe shall give notice of that expiry to the State concerned. No later than three months before the expiry, the State shall notify the Secretary General that it is upholding, amending or withdrawing its declaration or reservation. In the absence of a notification by the State concerned, the Secretariat General shall inform that State that its declaration or reservation is considered to have been extended automatically for a period of six months. Failure by the State concerned to notify its intention to uphold or modify its declaration or reservation before the expiry of that period shall cause the declaration or reservation to lapse.

3. If a Party makes a declaration or a reservation in conformity with Articles 36 and 37, it shall provide, before its renewal or upon request, an explanation to GRECO, on the grounds justifying its continuance.

39 artikla

Muutokset

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa muutoksia tähän yleissopimukseen, ja Euroopan neuvoston pääsihteeri antaa ehdotukset tiedoksi Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja sen ulkopuolisille valtioille, jotka ovat liittyneet tai jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen 33 artiklan määräysten mukaisesti.

2. Sopimuspuolen muutosehdotus annetaan tiedoksi Euroopan neuvoston rikosasiain yhteistyökomitealle, joka toimittaa ministerikomitealle lausuntonsa muutosehdotuksesta.

3. Ministerikomitea tarkastelee muutosehdotusta ja yhteistyökomitean lausuntoa, ja voi hyväksyä muutoksen neuvoteltuaan tämän yleissopimuksen sopimuspuolina olevien Euroopan neuvoston ulkopuolisten valtioiden kanssa.

4. Ministerikomitean tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti hyväksymän muutoksen teksti toimitetaan sopimuspuolille hyväksymistä varten.

5. Tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti hyväksytty muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet pääsihteerille hyväksyneensä muutoksen.

40 artikla

Riitojenratkaisu

1. Euroopan neuvoston rikosasiain yhteistyökomitea pidetään ajan tasalla tämän yleissopimuksen tulkinnasta ja soveltamisesta.

2. Jos sopimuspuolten välillä syntyy riita tämän yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, ne pyrkivät ratkaisemaan riidan neuvotteluihin tai muun valitsemansa rauhanomaisen keinon avulla, mukaan luettuna riidan saattaminen käsiteltäväksi Euroopan neuvoston rikosasiain yhteistyökomiteaan, välimiesoikeuteen, jonka päätökset sitovat sopimuspuolia, tai Kansainväliseen tuomio-

Article 39

Amendments

1. Amendments to this Convention may be proposed by any Party, and shall be communicated by the Secretary General of the Council of Europe to the member States of the Council of Europe and to every non-member State which has acceded to, or has been invited to accede to, this Convention in accordance with the provisions of Article 33.

2. Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems (CDPC), which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.

3. The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the CDPC and, following consultation of the non-member States Parties to this Convention, may adopt the amendment.

4. The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.

5. Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall come into force on the thirtieth day after all Parties have informed the Secretary General of their acceptance thereof.

Article 40

Settlement of disputes

1. The European Committee on Crime Problems of the Council of Europe shall be kept informed regarding the interpretation and application of this Convention.

2. In case of a dispute between Parties as to the interpretation or application of this Convention, they shall seek a settlement of the dispute through negotiation or any other peaceful means of their choice, including submission of the dispute to the European Committee on Crime Problems, to an arbitral tribunal whose decisions shall be binding upon the Parties, or to the International

istuimeen kyseisten sopimuspuolten sopimuksen mukaan.

41 artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

42 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja tähän yleissopimukseen liittyneille valtioille:

- a) kaikista allekirjoituksista;
- b) ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c) tämän yleissopimuksen 32 ja 33 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d) tämän yleissopimuksen 36 tai 37 artiklan mukaisesti annetuista selityksistä tai tehdyistä varaumista;
- e) muista toimenpiteistä, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän yleissopimukseen.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 yhtenä englannin ja ranskan kielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, ja valtioille, jotka on kutsuttu liittymään siihen.

Court of Justice, as agreed upon by the Parties concerned.

Article 41

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 42

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State which has acceded to this Convention of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 32 and 33;
- d) any declaration or reservation made under Article 36 or Article 37;
- e) any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, this 27th day of January 1999, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, and to any State invited to accede to it.